

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

DEPREME YÖNELİK PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ: KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ VE PLANLI
DAVRANIŞ TEORİSİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS

Damla Nur YÜCE

OCAK-2026
GÜMÜŞHANE

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**DEPREME YÖNELİK PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ: KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ VE PLANLI
DAVRANIŞ TEORİSİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ**

**DEVELOPMENT OF A PSYCHOLOGICAL DISTANCE SCALE TOWARDS
EARTHQUAKES: INTEGRATION WITH PROTECTION MOTIVATION
THEORY AND PLANNED BEHAVIOR THEORY**

YÜKSEK LİSANS

Damla Nur YÜCE

**OCAK-2026
GÜMÜŞHANE**

**T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

AFET YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**DEPREME YÖNELİK PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİNİN
GELİŞTİRİLMESİ: KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ VE PLANLI
DAVRANIŞ TEORİSİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ**

**DEVELOPMENT OF A PSYCHOLOGICAL DISTANCE SCALE TOWARDS
EARTHQUAKES: INTEGRATION WITH PROTECTION MOTIVATION
THEORY AND PLANNED BEHAVIOR THEORY**

YÜKSEK LİSANS

Damla Nur YÜCE

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KIYMIŞ

**OCAK-2026
GÜMÜŞHANE**

BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI

Yüksek Lisans olarak hazırlamış olduğum “**Depreme Yönelik Psikolojik Mesafe Ölçeğinin Geliştirilmesi: Koruma Motivasyon Teorisi ve Planlı Davranış Teorisi ile Bütünleştirilmesi**” isimli bu tezimin, tamamen kendi çalışmam olduğunu, her alıntıya kaynak gösterdiğimi, alıntı yaptığım tüm çalışmaları kaynakçada belirttiğimi ve Gümüşhane Üniversitesi’nin lisanslı kullanıcısı olduğu intihal yazılım programı ile Lisansüstü Eğitim Enstitüsü’nün belirlediği kıstaslara uygun olarak raporladığımı taahhüt ederim. Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivinde saklanması için izin verdiğimi onaylarım.

Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliği’nin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

05/01/2026

.....
Damla Nur YÜCE

TEŞEKKÜR

Öncelikle eğitim hayatım boyunca bana her zaman destek olan, bu yolda tüm isteklerimi yerine getirip beni hiçbir zaman kırmayan annem Hatibe YÜCE'ye ve babam Duran YÜCE'ye en içten teşekkürlerimi sunarım. Onların maddi ve manevi desteği, bu sürecin en önemli dayanağı olmuştur.

Eğitim hayatım boyunca zorlandığım her durumda yanımda olan, desteklerini ve sevgilerini esirgemeyen sevgili abim Erol YÜCE'ye ve ablam Cansu AYDIN'a teşekkür ederim. Onların varlığı ve bana sürekli güven veren destekleri, bu çalışmanın her aşamasında bana güç vermiştir.

Akademik yolculuğumun her aşamasında bilimsel rehberliği, yapıcı eleştirileri, motivasyon konuşmaları ve akademik yönlendirmeleriyle çalışmama büyük katkı sağlayan değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KIYMIŞ'a içten teşekkürlerimi sunarım. Sn. hocamın akademik desteği ve sabrı, bu tezin oluşumunda belirleyici olmuştur.

Araştırma sürecinde fikir alışverişinde bulunduğum, veri toplama sürecinde yardımlarını esirgemeyen, manevi desteklerini her zaman hissettiğim, isimlerini tek tek anmam mümkün olmayan tüm arkadaşlarıma da teşekkür ederim. Onların katkıları, bu sürecin daha verimli ve anlamlı geçmesini sağlamıştır.

Damla Nur YÜCE
GÜMÜŞHANE – 2026

ÖZET

Depremelerin belirsiz ve öngörülemeyen doğası göz önüne alındığında, bireylerin bunlara nasıl uyum sağladığını incelemek önemlidir; ancak, depremlere yönelik psikolojik yakınlık-uzaklık algısı ile bunun koruma motivasyonu ve davranışa dönüşümü arasındaki ilişki yeterince ele alınmamıştır. Literatürdeki bu boşluğu doldurmak için bu çalışma, koruma motivasyonu teorisi (KMT) ve planlı davranış teorisini (PDT) psikolojik mesafeye entegre ederek teorik bir araştırma modeli oluşturmaktadır. Çalışmanın amacı, depremlere yönelik psikolojik mesafe ölçeği (DPMÖ) geliştirmek ve bunu KMT ve PDT ile entegre ederek beklenen büyük İstanbul depremine uyumu etkileyen faktörleri incelemektir. Bu nicel çalışmada, anket tekniği uygulanmış ve İstanbul'da yaşayan 18 yaş ve üzeri bireyler dahil edilmiştir. Çalışmada, 4 faktörden (Zamansal mesafe, Sosyal mesafe, Coğrafi mesafe, Belirsizlik) oluşan 12 maddelik geçerli ve güvenilir bir DPMÖ geliştirilmiştir. Geliştirilen ölçeğin Cronbach Alfa değeri 0,912'dir ve pilot uygulamaya 208, ana uygulamaya ise 1144 katılımcı dahil edilmiştir. Çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkiyi belirlemek için yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kullanılmıştır. YEM'e göre, psikolojik mesafe tehdit değerlendirmesi üzerinde anlamlı negatif bir etkiye ($\beta=-0,634$, $p=0,000$) sahipken, tehdit değerlendirmesi davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı pozitif bir etkiye ($\beta=0,540$, $p=0,000$) sahiptir. Gelecekteki araştırmalar, DPMÖ'nün KMT ve PDT ile entegre edilerek farklı coğrafi bağlamlarda ve çeşitli afet türlerinde uygulanmasını incelemeyi önermektedir.

Anahtar Kelimeler: Beklenen büyük İstanbul depremi, Koruma motivasyon teorisi, Planlı davranış teorisi, Psikolojik mesafe, Yapısal eşitlik modellemesi

SUMMARY

Given the uncertain and unpredictable nature of earthquakes, it is important to examine how individuals adapt to them; however, the relationship between the perception of psychological proximity-distance to earthquakes and its transformation into protection motivation and behavior has not been sufficiently addressed. To fill this gap in the literature, this study creates a theoretical research model by incorporating protection motivation theory (PMT) and planned behavior theory (PBT) into psychological distance. The aim of the study is to develop a psychological distance scale to earthquakes (PDSE) and to integrate it with PMT and PBT to examine the factors affecting adaptation to the expected major Istanbul earthquake. In this quantitative study, a survey technique was applied, and individuals aged 18 and over living in Istanbul were included. In the study, a valid and reliable psychological distance scale to earthquakes consisting of 12 items with 4 factors (Temporal distance, Social distance, Geographical distance, Uncertainty) was developed. The Cronbach's Alpha value of the developed scale is 0.912, and 208 participants were included in the pilot application and 1144 in the main application. Structural equation modeling (SEM) was applied to determine the relationship between the variables in the study. According to SEM, psychological distance had a significant negative effect on threat appraisal ($\beta = -0.634$, $p = 0.000$), and threat appraisal had a significant positive effect on attitudes towards behavior ($\beta = 0.540$, $p = 0.000$). Future research suggests integrating PDSE with PMT and PBT to investigate its application in different geographical contexts and various disaster types.

Keywords: The expected great Istanbul earthquake, Protection motivation theory, Theory of planned behavior, Psychological distance, Structural equation modeling

İÇİNDEKİLER

KABUL VE ONAY	III
BİLİMSEL ETİĞE UYGUNLUK BEYANI.....	IV
TEŞEKKÜR.....	V
ÖZET.....	VI
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	VIII
TABLolar DİZİNİ	X
ŞEKİLLER DİZİNİ.....	XI
EKLER DİZİNİ.....	XII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	XIII
1. GİRİŞ	1
2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE	5
2.1. Psikolojik Mesafe (Pm).....	9
2.1.1. Psikolojik Mesafe Boyutları.....	11
2.1.1.1. Coğrafi Mesafe.....	11
2.1.1.2. Sosyal Mesafe	11
2.1.1.3. Zamansal Mesafe	12
2.1.1.4. Belirsizlik	13
2.2. Koruma Motivasyonu Teorisi (Kmt)	13
2.2.1. Koruma Motivasyonu Teorisi (KMT) Değişkenleri	16
2.3. Planlı Davranış Teorisi (Pdt).....	19
2.3.1. Planlı Davranış Teorisi Değişkenleri	21
2.3.1.1. Davranışa Yönelik Tutum.....	22
2.3.1.2. Özne Norm.....	22
2.3.1.3. Algılanan Davranışsal Kontrol.....	22
2.3.1.4. Niyet.....	23
2.3.1.5. Davranış	23
3. MATERYAL VE YÖNTEM	24
3.1. Araştırma Yöntemi.....	24
3.2. Araştırma Deseni.....	24
3.3. Çalışma Alanı.....	25
3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi	28

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları	29
3.6. Hipotez Arka planı, Hipotezler ve Araştırma Modeli	29
3.7. Veri Toplama Araçları	34
3.8. Veri Analizi	38
3.9. Araştırmanın Etik Boyutu	39
3.10. Ölçek Geliştirme Süreci	39
3.10.1. Ölçmek İstenilen Yapının Açık Bir Şekilde Belirlenmesi	39
3.10.2. Madde Havuzunun Oluşturulması	40
3.10.3. Ölçme Biçiminin Belirlenmesi	42
3.10.4. Kapsam ve Görünüş Geçerlilik Çalışması	43
3.10.5. Ölçek Materyalinin Hazırlanmasıyla İlgili Yönergeler	45
4. BULGULAR VE TARTIŞMA	47
4.1. Pilot Uygulama Aşaması	47
4.2. Ana Uygulama Aşaması	53
4.2.1. Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırmalı Analizleri	63
4.3. Yapısal Eşitlik Modeli	90
4.4. Tartışma	92
5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	105
KAYNAKÇA	108
EKLER	127
ETİK KURUL KARARI	132
ÖZGEÇMİŞ	133

TABLÖLAR DİZİNİ

Tablo 1. KMT ve PDT soruları.....	35
Tablo 2. DPMÖ madde havuzu.....	41
Tablo 3. Likert tipi ölçeklerde yanıtııma örneği.....	43
Tablo 4. Uzman görüşleri ve maddele kapsam geçerlilikleri.....	44
Tablo 5. Ölçek geliştirme çalışmasında kullanılan yönerge	46
Tablo 6. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (pilot uygulama)	47
Tablo 7. KMO ve Barlett küresellik testi (pilot uygulama)	48
Tablo 8. Depreme psikolojik mesafe ölçeği pattern matrisi (pilot uygulama).....	49
Tablo 9. Depreme psikolojik mesafe ölçeği DFA sonucunda elde edilen model uyum indeks değeri (pilot uygulama)	51
Tablo 10. Depreme psikolojik mesafe ölçeği DFA ve güvenilirlik analizi bulguları (pilot uygulama)	52
Tablo 11. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (ana uygulama)	53
Tablo 12. Depreme psikolojik mesafe frekans tablosu	56
Tablo 13. Koruma motivasyon düzeyi frekans tablosu.....	59
Tablo 14. Planlı davranış düzeyi frekans tablosu.....	62
Tablo 15. Ölçek ve alt boyutları ile ilgili betimsel istatistikler.....	63
Tablo 16. Cinsiyet değışkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları	66
Tablo 17. Medeni durum değışkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları.....	69
Tablo 18. Deprem deneyimi değışkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları.....	72
Tablo 19. Eğitim durumu değışkenine ait ANOVA sonuçları.....	76
Tablo 20. Ekonomik durum değışkenine ait ANOVA sonuçları	82
Tablo 21. Hane halkı büyüklüğü değışkenine ait ANOVA sonuçları.....	85
Tablo 22. Mülkiyet durumu değışkenine ait ANOVA sonuçları	89
Tablo 23. Model uyum indeksleri	90
Tablo 24. Hipotez test sonuçları	91
Tablo 25. Hipotezlerin değeriendirilmesi	92

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1. Koruma motivasyon teorisi model yapısı	16
Şekil 2. Planlı davranış teorisi model yapısı	21
Şekil 3. İstanbul ilinin türkiye haritasında konumu (URL-9, 2025)	26
Şekil 4. İstanbul il ve ilçeleri (URL-10, 2025).....	26
Şekil 5. KAF'ın İstanbul'dan geçen kolları (AFAD, 2024: 36).....	28
Şekil 6. Araştırma modeli	30

EKLER DİZİNİ

Ek 1. Anket Formu.....	127
Ek 2. Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği Son Hali.....	131

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

%	: Yüzde
ADK	: Algılanan Davranışsal Kontrol
AFA	: Açımlayıcı Faktör Analizi
AFAD	: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AGFI	: Adjustment Goodness of Fit Index
AMOS	: Analysis of Moment Structures
AS	: Algılanan Savunmasızlık
AŞ	: Algılanan Şiddet
B	: Belirsizlik
C	: Coğrafi Mesafe
CA	: Cronbach's Alfa
CFI	: Comparative Fit Index
CMIN/DF	: χ^2 /Derece of Freedom
CRED	: Centre for Research on the Epidemiology of Disasters
D	: Davranış
DFA	: Doğrulayıcı Faktör Analizi
DN	: Davranış Niyeti
DPM	: Depreme Psikolojik Mesafe
DPMÖ	: Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği
FEMA	: Federal Emergency Management Agency
GFI	: Goodness-of-fit Index
IFI	: Incremental Fit Index
KAF	: Kuzey Anadolu Fayı
KGİ	: Kapsam Geçerlilik İndeksi
KGO	: Kapsam Geçerlilik Oranı
KMO	: Kaiser-Meyer-Olkin
KMT	: Koruma Motivasyon Teorisi
M	: Maddeler
ME	: Müdahale Etkinliği
MM	: Müdahale Maliyeti
n	: Sayı
NNFI	: Non Normed Fit Index

Ort	: Ortalama
ÖY	: Özyeterlilik
Öznel Norm	: Öznel Norm
PDT	: Planlı Davranış Teorisi
PM	: Psikolojik Mesafe
RMSEA	: Root-Mean-Square Error Approximation
S	: Sosyal Mesafe
SD	: Standard deviation
SPSS	: Statistical Package for the Social Sciences
SRMR	: Standardized Root Mean Square Residual
T	: Davranışa Yönelik Tutum
TDK	: Türk Dil Kurumu
TLI	: Tucker-Lewis Index
UNISDR	: United Nations Office for Disaster Risk Reduction
vb.	: Ve benzeri
vd.	: Ve diğerleri, ve devamı
WHO	: World Health Organization
YDT	: Yapısal Düzey Teorisi
YEM	: Yapısal Eşitlik Modellemesi
Z	: Zamansal Mesafe
α	: Cronbach's Alfa
β	: Beta

1. GİRİŞ

Depremler, dünya çapında ciddi mal ve can kaybına yol açan doğal afetlerden birisidir. Dünyada 1900-2022 yılları arasında meydana gelen en yıkıcı beş depremde, yaklaşık 1 milyon kişi hayatını kaybetmiştir. Bu yıkıcı depremler genellikle aktif fay hatları üzerinde yer alan ülkelerde meydana gelmiş ve bu ülkeler depremlere karşı özellikle hassas konumdadırlar. Türkiye, aktif Akdeniz – Alp – Himalaya deprem kuşağı üzerinde bulunup, bu kuşak üzerinde meydana gelen depremlere karşı hassas bir ülkedir. Türkiye’de en fazla can ve mal kaybına neden olan afet türü depremdir. Türkiye’de afetlere bağlı can kayıplarının %60’ından fazlasını depremler oluşturmaktadır. 1900-2020 yılları arasında Türkiye’nin bir deprem ülkesi olduğunu gösteren beş veya üzeri büyüklükte 1.796 potansiyel hasar verici deprem meydana gelmiştir. Türkiye Cumhuriyeti tarihindeki en büyük ve ölümcül depremi, 6 Şubat 2023’te Kahramanmaraş’ta meydana gelmiştir. 7.8 (Pazarcık) ve 7.5 (Elbistan) büyüklüğünde meydana gelen bu depremler yaklaşık 51 bin can kaybıyla sonuçlanmıştır (AFAD, 2018: 42; AFAD, 2023: 2; EM-DAT, 2018: 1; EM-DAT, 2023: 1; SBB, 2023: 25). Depremler saniyeler içinde ciddi yıkıcı etkiler yaratmaları ve öngörülemez olmaları nedeniyle en ölümcül doğal afetler arasında yer almaktadır. Depremin etkileri; yapıları çevreye, mevsime, büyüklüklerine ve günün saatine göre değişebilirken, nüfus üzerinde de çok çeşitli potansiyel sonuçlara neden olabilirler (EM-DAT, 2018: 1).

Türkiye’nin aktif deprem kuşağında yer alması, nüfusu için risk teşkil etmektedir (EM-DAT, 2018; 2023: 1). Türkiye nüfusunun yaklaşık %18,34’ünü (TÜİK, 2024: 1) oluşturan, sanayi, ekonomi ve ticaretin merkezi, aynı zamanda en kalabalık şehri olan İstanbul, aşırı nüfusu ve düzensiz yerleşim yerleri sebebiyle depremler açısından risk altındadır (Yenihayat vd., 2023: 2). İstanbul’da ki potansiyel yüksek deprem riskinin, son yıllarda çok hızlı büyümesinden ve bina stoğunun artan kırılganlığından kaynaklandığı öne sürülmektedir (Ambraseys, 2002: 17). Deprem kayıtları göstermiştir ki; ortalama her 50 yılda en az bir tane orta şiddette deprem İstanbul’u etkilemektedir (Ambraseys, 2002: 9; Ambraseys ve Finkel, 1991: 528-529). İstanbul’u etkileyen son yıkıcı depremler 17 Ağustos – 12 Kasım 1999 tarihlerinde meydana gelmiş olup, bu depremler İstanbul’a yönelik sismik aktiviteyi arttırmıştır (Tekeli-Yeşil vd., 2010: 1181; Sesetyan vd., 2011: 170). Bazı araştırmacılar, gelecekte herhangi bir 30 yıllık dönemde 7+ Mw büyüklüğünde ve %62-70 olasılıkla İstanbul civarında deprem meydana geleceğini öngörmektedir (Erdik vd., 2004: 605; Parsons, 2004: 7; Parsons vd.,

2000: 661). Fakat, beklenen depremlerin kırılma yerleri, büyüklüğü ve niteliği konusunda fikir birliğine varılamamıştır (Le Pichon vd., 2003: 18). İstanbul'da gelecekte meydana gelebilecek depremler hakkında fikir birliğine varmak, önceki yıllarda meydana gelen büyük ölçekli tarihi depremlerin yorumlanmasının zorluğu sebebiyle karmaşıklaşmaktadır (Ambraseys ve Finkel, 1991: 528-529; Le Pichon vd., 2001: 596). KAF (Kuzey Anadolu Fayı)'ın Marmara Denizi altında kalması, Marmara Denizi'nin konumu ve depremler arası sürenin farklılığı, gelecekte İstanbul ilinde meydana gelebilecek depremler üzerinde yapılacak bilimsel çalışmalarda büyük belirsizliklere neden olmaktadır (Parsons, 2004: 1). Le Pichon vd. (2003: 19), gelecekte beklenen büyük İstanbul depreminin olası senaryosunun tüm Ana Marmara Fayının kırılmasıyla birlikte, 1766 İstanbul Depremi senaryosu ile benzer olacağını öne sürmüştür. Yakın gelecekte İstanbul'u etkileyecek büyük bir deprem gerçekleşme ihtimali araştırmacılar tarafından ortaya konulmuştur (Parsons, 2004; Le Pichon vd., 2001: 603; 2003: 18-19; Sesetyan vd., 2011: 172; Şengör vd., 2005: 37; Tekeli-Yeşil vd., 2010: 1181). Bu durum göz önüne alındığında, deprem riski yüksek olan, nüfus yoğunluğunun ve yapısal kırılganlığın fazla olduğu İstanbul ilinde yaşayan bireylerin depremden korunma davranışlarının incelenmesi gerekmektedir.

Depremlerin yarattığı etkiler, ekonomik, sosyolojik, fiziksel, psikolojik boyutları kapsayan çok yönlü bir sorun teşkil etmektedir (Elsson vd., 1984; Harada vd., 2015). Depremlerin doğasının belirsiz olması, etkilerinin çeşitli faktörlere bağlı değişiklik gösterdiği için tahmin edilememesi, etkileyeceği alanın ön görülememesi, büyük ölçekli ve yıkıcı depremler arası zamanların uzak olması, bireylerin deprem riskine karşı davranışlarını değiştirebilir. İstanbul'da uzun yıllar deprem meydana gelmemesi, plansız yapılaşma, yoğun nüfus ve göç, trafik ve ulaşım sorunları ve deprem riskini azaltmaya yönelik alınan tedbirlerin eksikliği, kentsel riski arttırmaktadır. İstanbul'da yaşayan bireylerin, deprem etkilerini değerlendirme şekli göz önüne alındığında depreme nasıl uyum sağladıkları yani depremi nasıl karakterize ettiğini incelemek önemlidir (Guillard vd., 2021; Spence vd., 2012). Başka bir deyişle, İstanbul'da yaşayan bireylerin deprem ve etkilerine nasıl uyum sağladıklarını anlamak için depremi nasıl algıladıklarını dikkate almak önemlidir. Bu doğrultuda, Psikolojik mesafe (PM) olgusu afet araştırmaları alanında önemli bir konu olarak ortaya çıkmaktadır. Bireyler bir olayı kendilerine uzak ya da yakın olmasına göre zamansal, sosyal, coğrafi ve belirsizlik açısından farklı değerlendirebilirler. Bu unsurlar bizi PM olgusunu dikkate almaya yönlendirmektedir. PM, insanı çevreleyen nesne veya olayların somut ya da soyut olarak algılanmasını açıklamaktadır (Lieberman ve Trope, 2014: 364-366). Bir olay veya

nesne psikolojik bağlamda uzak ya da yakın olarak algılanabilir. Bu olay veya nesne, psikolojik olarak yakın algılanıyorsa somut, uzak algılanıyorsa soyuttur (Lieberman vd., 2007: 353-354). Yakın gelecekte İstanbul'da deprem olma ihtimali göz önüne alındığında, burada yaşayan bireyler depremi kendisine yakın algılıyorsa, bunu somut olarak değerlendirme ve davranışa dönüştürme konusunda daha istekli olacaklardır.

PM aynı zamanda bireylerin depremi bir tehdit olarak değerlendirmesini, dolayısıyla bireyin davranışını etkilemektedir (Chen vd., 2020: 303; Liu ve Yang, 2023: 2103). Bireylerin depremi somut veya soyut algılamalarının yanı sıra, depremi bir tehdit olarak değerlendirdikten sonra başa çıkma değerlendirmesi konusundaki bilişsel süreçleri de dikkate alınmalıdır (Chen vd., 2020: 304). Koruma Motivasyonu Teorisi (KMT) bu bilişsel süreci değerlendirmek için mükemmel bir kuramsal çerçeve sağlar. KMT'ye göre tehdit değerlendirmesi doğrudan koruyucu davranışa yol açmaz fakat tehdidin ve ilgili başa çıkma stratejilerine dair değerlendirme başlatır (Rogers, 1975: 96-101; 1983: 157-160). Bu değerlendirmenin yüksek düzeyde olması bireylerde eyleme geçme niyetine, beraberinde davranışa yol açabilir. Bireylerin davranış niyeti ve ardından davranışı gerçekleştirme Planlı Davranış Teorisi (PDT) ile açıklanmaktadır (Ajzen, 1991: 179). PDT, çeşitli faktörler ile inancı davranışla birleştiren bir teoridir. Tutum, öznel norm ve algılanan davranış kontrolü gibi faktörler aracılığıyla insanların davranışlarını ve bu faktörlerin insanların davranışlarını nasıl etkilediğini incelemektedir. PM'nin, KMT ve PDT ile bütünleştirilmesi, bireylerin bir olaya yakın veya uzak olması sonucunda gerçekleştireceği davranışın, bireylerin o davranışı gerçekleştirme niyeti ve motivasyonu aracılığıyla tahmin edileceğini açıklayacaktır. Mevcut literatür, farklı afet türleri ve farklı kültürel bağlamlarda insan davranışlarının karmaşıklığını değerlendirmek için tek bir model kullanmak yerine, uyum davranışlarını motive eden faktörlerin etkilerini eşzamanlı olarak karşılaştıran entegre modeller ile desteklenmesini önermektedir (Bamberg vd., 2017: 125; Heidenreich vd., 2020: 9; Karimi ve Saghaleini, 2021; Babicky ve Seebauer, 2019: 1516-1517; Pierel vd., 2022: 1-4).

PM olgusu, genellikle iklim değişikliği (Guillard vd., 2021), sel (Rasoll vd., 2022), COVID-19 (Blauza vd., 2023) gibi afetler üzerinde çalışılmıştır. KMT ve PDT ise afetlerde tayfun (Kurata vd., 2022), yangın (Kurata vd., 2023), deprem (Ong vd., 2021), COVID-19 (Prasetyo vd., 2020) ve iklim değişikliği (Schwaller vd., 2020) çalışmalarında kullanılmıştır. PM olgusu genellikle iklim değişikliği, sel, heyelan gibi afet türlerinde çalışıldığı için örneklem grubu olarak çoğunlukla çiftçiler tercih edilmiştir (Ataei vd., 2021; Badsar vd., 2023; Mosavian vd., 2023). Mevcut çalışmalar,

deprem etkilerinin en aza indirilmesi noktasında bireylerin depreme karşı psikolojik ve davranışsal uyumunun araştırılmasının, doğru davranışların benimsenmesinin ve uygulanmasının hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir. Çalışmamızda kullanılacak teorilere ilişkin farklı alanlarda literatürün çokluğuna rağmen, afetlerde özellikle de deprem üzerinde birlikte ele alınan çok az sayıda çalışma vardır. Aynı zamanda mevcut araştırmalar, teoriler ve teorilere etki eden faktörler arasındaki bağlantıları aydınlatırken (Zheng vd., 2020; Tasantab vd., 2022; Sharma vd., 2022; Ong vd., 2021; Paton, 2019), bireylerin depreme karşı psikolojik mesafesini, deprem motivasyonu ve deprem davranışı gibi faktörler üzerindeki etkilerinin de aydınlatılmasını önermektedir (Heidenreich vd., 2020: 9; Aslam ve Rana, 2022: 238). Ayrıca, literatürde özellikle afetlerde PM olgusunun geçerliliği ve güvenilirliği kabul edilmiş evrensel bir ölçme aracı bulunmamaktadır. Bunun yanı sıra, araştırmacılar afetleri risk olarak algılamamanın dışında afetlere uyum sağlayıcı davranışları etkileyen motivasyon faktörlerini birlikte karşılaştıran bütünleştirilmiş modeller için çağrıda bulundular (Van Valkengoed and Steg, 2019: 162). Bu çalışma, depreme uyum davranışlarını etkileyen faktörleri tek bir modelde sunmaktadır. YEM kullanılarak oluşturulan kapsamlı model, beklenen büyük İstanbul Depremi için bireylerin depreme psikolojik mesafesini, KMT ve PDT ile eşzamanlı işleyerek bireylerin depreme uyum davranışlarını etkileyen faktörlerini tanımlamaktadır. Bu faktörlerin tanımlanması İstanbul'daki yöneticilerin, karar vericilerin ve politika yapıcıların depreme müdahale ve risk azaltma konusundaki çalışmalarına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma bireylerin depreme uyum davranışlarını etkileyen faktörlere ilişkin araştırmaları genişleterek, kapsamlı sonuçlarıyla literatürü destekleyecektir. Bu çalışmada, öncelikle evrensel geçerli ve güvenilir Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği geliştirmek amaçlanmıştır. Ardından, PM olgusunun, KMT ve PDT ile bütünleştirilerek bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine uyumunu etkileyen faktörler değerlendirilecektir. Sonuç olarak bu çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır:

İstanbul'da yaşayan bireylerin beklenen büyük İstanbul Depremine psikolojik mesafesi nedir?

Beklenen büyük İstanbul Depremine PM'nin KMT üzerindeki etkisi ne düzeydedir?

İstanbul'da yaşayan bireyler beklenen bir depreme karşı kendini koruma niyetinde olup bunu davranışa dönüştürüyor mü?

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Afet yönetimi alanında ortak bir dil ve fikir birliği sağlanarak topluma anlaşılır, herkes tarafından kabul edilmiş bilgiler aktarmanın önemli olduğu vurgulanmaktadır. Afet yönetiminde önemli temel kavramların uluslararası literatüre bağlı bir şekilde toplum tarafından öğrenilip doğru kullanılması gerekmektedir (Kadioğlu, 2011: 21).

Afet kavramının, mevcut literatürde kurum, kuruluş ve bilim insanları tarafından farklı şekillerde tanımlandığı görülmektedir. Afetin kabul edilmiş evrensel bir tanımı yoktur. Çünkü, afet tanımı, terimi kullanan alana bağlı olarak değişmektedir (Turner, 1978: 81-84). Birleşmiş Milletler Afet Risk Azaltma Ofisi (United Nations Office for Disaster Risk Reduction, UNISDR) afeti “maruz kalma, hassasiyet ve kapasite koşullarıyla etkileşime giren insan, malzeme, ekonomik ve çevresel kayıplardan bir veya daha fazlasına yol açan tehlikeli olaylar nedeniyle bir topluluğun veya toplumun işleyişinin herhangi bir ölçekte ciddi şekilde bozulması” olarak tanımlamıştır. Ayrıca, afetin ani ve yerel olabileceğini, genellikle yaygın ve uzun süre devam ettiğini, toplumun kendi kaynaklarını kullanarak baş etme kapasitesini sınıdığını eğer bunu aşarsa ulusal ve uluslararası düzeyde dış kaynakların gerekebileceğini eklemiştir (URL-1, 2024). Afet, (Kadioğlu, 2011) tarafından

İnsanlar için fiziksel, ekonomik, sosyal, kültürel, doğal ve çevresel kayıplar doğuran, normal yaşamı ve insan faaliyetlerini durdurarak veya kesintiye uğratarak toplulukları etkileyen, etkilenen topluluğun yerel imkân ve kaynaklarını kullanarak baş edemeyeceği, kriz yönetimi gerektiren doğa veya insan kökenli olay ve/veya olayların sonuçlarına verilen genel bir ad

olarak tanımlanmıştır (Kadioğlu, 2011: 37). Türkiye’de afet ve acil durumlara ilişkin tek yetkili kurum olan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı (AFAD) afeti “Toplumun tamamı veya belli kesimleri için fiziksel, ekonomik ve sosyal kayıplar doğuran, normal hayatı ve insan faaliyetlerini durduran veya kesintiye uğratan, etkilenen toplumun baş etme kapasitesinin yeterli olmadığı doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olay” şeklinde tanımlamıştır (URL-2, 2024). Türk Dil Kurumu (TDK) afeti “çeşitli doğa olaylarının sebep olduğu yıkım” olarak tanımlamıştır (URL-3, 2024). Afetlerin Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, CRED) afeti “yerel kapasiteyi aşan, ulusal veya uluslararası düzeyde dış yardım talebini gerektiren bir durum veya olay; büyük hasara, yıkıma ve insanların acı çekmesine neden olan, öngörülemeyen ve çoğu zaman ani bir olay” olarak tanımlamıştır. CRED, bir olayın afet

sayılabilmesi için belirli kriterler oluşturmuş ve kriterlerin en az birinin karşılanması durumunda afet sayıldığı vurgulanmıştır. Bu kriterler: 10 veya daha fazla kişinin ölmesi, 100 veya daha fazla kişinin etkilenmesi, Olağanüstü hal ilanı ve Uluslararası yardım çağrısıdır (Guha-Sapir vd., 2016: 13). Yapılan tanımlardan özetle afetler etkilediği toplumun baş etme kapasitesini aşan, can ve mal kaybı, çevresel kayıp oluşturan ve toplum işleyişini bozan durumlar olarak nitelendirilmektedir.

Tehlike, AFAD tarafından,

Belirli bir zaman veya coğrafyada ortaya çıkarak yaşamı tehdit eden, toplumun sosyoekonomik düzen ve etkinliklerine, doğal çevreye, doğal, tarihi ve kültürel kaynaklara zarar verme potansiyeli olan doğa, teknoloji ya da insandan kaynaklanan fiziki olay ve olgu. Diğer bir deyişle tehlike; doğa, teknoloji veya insan kaynaklı olan ve fiziksel, ekonomik, sosyal kayıplara yol açabilecek tüm olayları ifade eder

olarak tanımlanmıştır (URL-2, 2024). Tehlike toplum için bir tehdit olup, gelecekte meydana gelebilecek bir afetin kaynağını oluşturur. Aynı zamanda toplum üzerinde zararlı etkiler oluşturma potansiyeli yüksektir (Kadioğlu, 2011: 24). Ayrıca, tehlike UNISDR tarafından “yaşam kaybına, yaralanmaya veya diğer sağlık etkilerine, mülk hasarına, sosyal ve ekonomik bozulmaya veya çevresel bozulmaya neden olabilecek bir süreç, olgu veya insan faaliyeti” olarak tanımlanmıştır (URL-4, 2024).

Risk bir tehlikenin gerçekleşme ihtimali ve bu tehlikenin olası etkilerinin şiddetini içeren kavramdır. Risk, Federal Acil Durum Yönetim Kurumu (Federal Emergency Management Agency, FEMA) tarafından “olasılığı ve ilgili sonuçlarına göre belirlenen, bir olay, durum veya olaydan kaynaklanan istenmeyen sonuç potansiyeli” olarak tanımlanmıştır. Ayrıca, riskin müdahalelerde süreklilik açısından temel fonksiyonların performansını engelleyebileceği, müdahaleyle ilişkili varlıklarında etkileyebileceğini eklemiştir (URL-5, 2024). AFAD riski “bir olayın belirli koşul ve ortamlarda doğurabileceği can, mal, ekonomik ve çevresel gibi değerlerin kaybının gerçekleşme olasılığı” olarak tanımlamıştır (URL-2, 2024). Risk (Kadioğlu, 2011: 31) tarafından ise “bir tehlikenin belli bir zaman ve mekânda gerçekleşmesi durumunda tehdit altında olan unsurların (bölgenin sakinleri, özellikleri, etkinlikleri, özgün tesisleri, tabi ve kültürel kaynakları, vb) alacağı hasarın düzeyine bağlı olarak oluşacak potansiyel kayıplardır” şeklinde ifade edilmiştir.

Acil durum, nüfus veya mülk üzerinde ciddi zararlar oluşturan veya zarar oluşturabilecek doğal ya da insan kaynaklı herhangi bir durumdur (Shen and Shaw, 2004: 2110). Alexander, (2005: 159) acil durumu “İnsanları, mülkleri veya çevreyi tehdit eden, koordineli ve hızlı müdahale gerektiren, yakın veya fiili bir olay” olarak

tanımlamıştır. Acil durumların, genellikle ne zaman meydana geleceği, tam olarak ne olduğu, nerede gerçekleşeceği açısından öngörülemediğini ancak planlanabilir bir durum olduğunu ifade etmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (World Health Organization, WHO) tarafından acil durum “bir dizi sonuç üreten veya üretme potansiyeline sahip olan ve genellikle acil ve çoğunlukla rutin olmayan, koordineli eylem gerektiren bir tür olay veya yakın tehdit” olarak tanımlanmıştır (WHO, 2020: 16).

Afet Yönetimi AFAD tarafından,

Afetlerin önlenmesi ve zararlarının azaltılması amacıyla, afet öncesi, sırası ve sonrasında alınması gereken önlemler ve yapılması gereken çalışmaların planlanması, yönlendirilmesi, koordine edilmesi, desteklenmesi ve etkin olarak uygulanabilmesi için toplumun tüm kurum ve kuruluşlarıyla, imkân ve kaynaklarının belirlenen stratejik hedefler ve öncelikler doğrultusunda kullanılmasını gerektiren, çok yönlü, çok disiplinli ve çok aktörlü, dinamik ve karmaşık bir yönetim sürecidir.

olarak tanımlanmıştır (URL-2, 2024). Afet yönetimi aynı zamanda tehlikelere karşı hazırlık, zarar azaltma, müdahale ve iyileştirme amacıyla mevcut kaynakların organizasyonu için analiz, planlama, karar alma ve değerlendirme süreçlerinin tümüdür. Afet yönetimi üzerinde yapılan çalışmalar bu süreçlerin birbirinden ayrılmadığı bir bütünden oluşur. Afet yönetimi dinamik ve yaşayan bir yapı olup, sürekli yenilenmeli ve gözden geçirilmelidir. Afet yönetim sürecinin başarıyla işlemesi ve sürdürülebilir olması için yapılacak organizasyonun tüm afet türlerine yönelik ve tüm organizasyon kurumlarının birbirine entegrasyonu ile sağlanmalıdır. Afet yönetim sistemi, afet öncesi (Afet Risk Yönetimi) zarar azaltma ve hazırlık evrelerini içerirken, afet sonrası (Afet Kriz Yönetimi) müdahale ve iyileştirme evrelerini içerir (Kadioğlu, 2011: 18, 50, 52).

Zarar azaltma evresi, iyileştirme evresindeki faaliyetlerle başlayıp yeni bir afet gerçekleşene kadar devam eden süreçtir. Bu süreçteki faaliyetler yerleşme birimi, bölge ve ülke bazında çok geniş uygulama alanını kapsar (URL-2, 2024). Bu evrede riski ortadan kaldırmak değil azaltmak hedeflenir. Tehlike analizi, risk analizi, risk azaltma ve risk iletişimi gibi ana bileşenlerden oluşur (Kadioğlu, 2011: 53, 92).

Hazırlık evresi, olay komuta sistemi, planlama, tahmin ve erken uyarı, tatbikatlar, eğitim gibi faaliyetlerin sürekli ve sürdürülebilir olarak yürütüldüğü süreçtir. Bu evrede ana hedef tehlikenin insanlar için olumsuz durumlar oluşturacak sonuçlarına karşı önlem olarak doğru zamanda, hızlı, uygun ve etkili yöntem ve organizasyon ile müdahaleye hazırlanmaktır (Kadioğlu, 2011: 53, 109)

Müdahale evresi, etki ve ihtiyaç analizleri, olay yeri yönetimi, erken iyileştirme bileşenlerinden oluşur. Bu evre afet gerçekleşikten sonra başlayıp afetin büyüklüğüne göre değişen birkaç saat, gün veya aylık süre içerisinde yapılan müdahale faaliyetleridir

(Kadıoğlu, 2011: 54). Bu evrede ana hedef en kısa sürede çok sayıda insan hayatını kurtarmak, yaralıların tedavilerini sağlamak, tedavisi devam edenlerin tedavilerinin aksamamasını sağlamak, barınma, ısınma, korunma, beslenme, haberleşme, ulaşım, güvenlik, tahliye, psikososyal destek gibi hayati ihtiyaçları afetzedelere en uygun şekilde ve en kısa sürede karşılamaktır (URL-2, 2024).

Afet sonrası **iyileştirme evresi**, afete müdahaleden sonra gelen süreci ifade eder (URL-2, 2024). Orta ve uzun vadeli iyileştirme, yeniden inşa gibi faaliyetlerden oluşur (Kadıoğlu, 2011: 54). Bu faaliyetler afetin büyüklüğüne ve etkisine göre birkaç ay ile birkaç yıl sürebilir. Afetzedelerin ihtiyaçlarının doğru yol ve yöntemlerle karşılanması, hayatın normale döndürülmesi, gelecekte meydana gelebilecek afetlerle baş edebilme stratejilerinin geliştirilmesi ve insanların daha az zarar göreceği güvenli bir çevre oluşturulması için gereken fiziksel, ekonomik, sosyal, kurumsal ve yasal faaliyetlerin hepsini kapsayan uzun bir süreçtir (URL-2, 2024)

Psikolojik Mesafe (PM), insanların çevresindeki nesne veya olayları zihinlerinde düşük ya da yüksek düzeyde yorumlayarak bunların somut ya da soyut olarak algılanmasını zamansal, coğrafi, sosyal ve belirsizlik açısından ifade eder (Trope ve Liberman, 2010).

Koruma Motivasyon Teorisi (KMT), bireyin bir olayı zihninde zararlı ve gerçekleşmesi muhtemel olarak değerlendirmesinden ve buna yönelik başa çıkma davranışının söz konusu olayın gerçekleşmesini etkili ve doğru şekilde önleyebileceği inancından kaynaklanan bir teoridir. Eğer birey olayı tehdit olarak değerlendirmez ve olayın gerçekleşme ihtimali düşükse ya da olaya hiçbir şekilde müdahale yapılamıyorsa koruma motivasyonu oluşmaz dolayısıyla bireyin davranışı gerçekleştirme niyetinde bir değişiklik olmaz (Rogers, 1975).

Planlı Davranış Teorisi (PDT), bireylerin belirli bir davranışı gerçekleştirme niyetidir. Niyetlerin, bireyin davranışını etkileyen motivasyon faktörlerini yakaladığı düşünülür; bireylerin davranışı eyleme dönüştürmek için ne kadar çaba göstermeyi planladıklarının ve istekli olduklarını gösteren göstergelerdir. Bireyin bir davranış eyleme dönüştürme niyeti ne kadar yüksekse, o davranışın eyleme dönüşme olasılığının o ölçüde yüksek olması teoremin genel kuralıdır. Teorideki davranışa yönelik tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol gibi faktörler bireylerin davranış üzerindeki kontrolünü temsil eder. Bireyler gerekli fırsatlara ve kaynaklara sahip olduğunda ne ölçüde davranışı gerçekleştirmeyi amaçlıyorsa o oranda bunu başarabilmelidir (Ajzen, 1991).

2.1. Psikolojik Mesafe (PM)

İnsanlar şu anda kendilerini, yakın çevrelerini, çeşitli nesne veya olayları direkt olarak deneyimlediklerini düşünürler. İnsanlara gündelik yaşamda yani şu anda olmayan, gerçekleşmeyen herhangi bir olay veya nesne uzaktır. Bu olay veya nesneler hakkında düşünülebilir, yorumlanabilir fakat bunlar hemen deneyimlenememektedir. Gündelik yaşamda anlık olarak deneyimlenen bazı nesne veya olayların mevcut, devamlı olmamasının çeşitli sebepleri bulunmaktadır. Nesne ya da olaylar geçmişe veya geleceğe (işteki ilk yılım, okuldaki ilk yılım), coğrafi açıdan uzak konumlara (ablamın evi, İskandinavya ülkeleri), gerçekliğe dair varsayımsal seçeneklere (akademisyen olmuş muydum, 3 kolum olsaydı) ait olabilir. Gerçeklik algısına yönelik direkt olarak deneyimlenen olay veya durumlar psikolojik mesafenin dört boyutunu ortaya çıkarır. Bunlar zamansal mesafe, coğrafi mesafe, sosyal mesafe ve belirsizliktir. Bu boyutlar şu anda gerçekleşen, birey tarafından doğrudan deneyimlenen olay ve nesneler üzerinde konumlanmıştır. Bunun dışındaki gerçekliğin varsayımsal alternatifleri, zaman, yer ve diğer bireylerin deneyimleri zihinsel yapının içinde konumlanmıştır. Bu yaklaşım psikolojik mesafenin yorumlama ile arasında bir ilişki olduğunu ortaya çıkarıyor. Başka bir deyişle, mesafe, yorum yapmayı gerektiren bir durumdur. İnsanların yaşamlarını doğru ve etkili bir şekilde yönetebilmesi için psikolojik olarak uzaktaki nesne veya olaylarla ilişki kurması önemlidir. Mesafe, algılayan kişi ile algılanan olay veya nesne arasındaki ilişkiyi ortaya koyar ve bu kişiye göre değişebilmektedir (Lieberman vd., 2007: 353; Liberman ve Trope, 2014: 364; Soderberg vd., 2015: 525). Mesafenin bireylerde değişiklik göstermesi onların yüksek ya da düşük düzeyli yorumlama yapmalarına neden olacaktır. Bu da Yapısal Düzey Teorisini (YDT) ortaya çıkarmaktadır. YDT ile psikolojik mesafenin ortak noktası, psikolojik mesafenin bireylerin zihnindeki yapılandırma düzeyiyle ilişkisi olmasıdır. (Trope ve Liberman, 2010; Rasool vd., 2022). YDT, psikolojik mesafenin bireylerin zihinlerinde oluşturdukları kurgunun nasıl etkilendiğini ortaya koymak için teorik bir çerçeve sağlar. Zihinde oluşturulan yorumlarda psikolojik yakınlık ve uzaklığı etkiler. Bunlara istinaden zihinsel kurgular ve psikolojik mesafe arasında iki yönlü ilişki YDT nin ana unsurudur (Trope ve Liberman, 2010; Liberman vd., 2007; Liberman ve Trope, 2014).

YDT de, yapılandırma düzeyleri birbirinden ayrılarak direkt olarak deneyimlemeden uzak olay veya nesnelerin bir temele göre daha fazla yorumlandığı belirtilmiştir. Olay veya nesneleri deneyimlemekten uzaklaştıkça, olay veya nesneler hakkında daha az bilgiye sahip olmak yorumlamada değişikliğe sebep olacaktır. Böylelikle uzak yerler, uzak gelecek, tanıdık çevre hakkında olduğundan daha az şey

bilinecektir. Tüm bu seçeneklerde daha uzak görünen olay veya nesneler hakkındaki bilgi azlığı, bunların yakın görünen olay veya nesnelerden daha soyut bir şekilde ifade edilmesine sebep olur. Bazen uzak görünen olay veya nesneler hakkında bilgi olmadığında yakın görünen olay ve nesnelerden çıkarımlarda bulunulabilir. Örneğin, eğer yüzme deneyimini ilk defa yaşayan bir arkadaşımın bunun hakkında ne hissettiğini bilmiyorsa, onun bu deneyim karşısındaki hissiyatının bana benzeyeceğini düşünebilir ve onun duygularının benimkiyle benzer olduğunu varsayabilirim. Normal şartlarda benzerlik olgusu mesafe arttıkça azalır ve bununla beraber tahmin etme yeteneği artar. Genel bir açıdan bakıldığında yakın veya uzak olaylar hakkında herhangi bir bilgi olmadığında, bireylerin yapacağı ilk yorumlama ikinci yorumlamaya göre daha soyut olacaktır. Başka bir deyişle, uzak olaylar hakkında yakın olaylara göre daha az bilgi olduğundan insanlar ilk yorumlamayı ikincisinden daha soyut bir şekilde ifade edeceklerdir. Sonuç olarak psikolojik mesafe ile yapısal düzey arasında bir ilişki vardır ve uzak olaylar için soyut yorumların yapılması bu ilişkiye sebep olan şartların ötesinde genelleştirilebilir. Yani insanların olay ve nesneler hakkındaki bilgileri mevcut veya elde edilebilir olsa bile yakın olayları düşük düzeyde uzak olayları yüksek düzeyde yorumlayabilirler. Fakat mesafe tahminlerinin öznel olduğu unutulmamalıdır. Yorumlamanın düzeyini ortaya çıkaran gerçek anlamda ölçü birimleriyle ölçülen mesafe değil, bundan ziyade mesafenin küçük ya da büyük olduğuna dair öznel bir deneyimdir (Lieberman ve Trope, 1998; Lieberman vd., 2007; Lieberman ve Trope, 2014; Griffioen vd., 2016; Jones vd., 2017; Aslam ve Rana, 2022). Özetle, bireyler nesne veya olayları psikolojik olarak kendilerine yakın olarak algıladıklarında daha somut, düşük düzeyli terimlerle algılama ve yorumlama eğilimindeyken, psikolojik olarak uzak algıladıklarında daha soyut ve yüksek düzeyli terimlerle yorumlama eğilimindedir. Somut yorumlamalar ayrıntılara odaklanırken, soyut yorumlamalar daha çok büyük resme odaklanmaktadır (Mcdonald vd., 2015).

Bu bilgiler göz önüne alındığında bireyler deprem, sel, iklim değişikliği vb. tehlike arz eden olay veya nesnelerin uzak yönlerini görmezden gelme, psikolojik açıdan yakın yönlerine daha fazla göz önüne alma eğiliminde olabilir (Singh vd., 2017). Depremi ele alırsak, bireyler depremlerin bazı özelliklerinden dolayı bulundukları konumda yaşanmayacağını düşünebilir, etkilerini günümüzde uzaktaki insanların yaşamışlıklarından dolayı gözlemlese de, çoğu etkisinin kendi başına gelmediği için gelecekte gerçekleşeceğini düşünür ve geçici olarak bunu uzak bir konu olarak ele alır. Soyut ve uzak nitelikli bu yorumlama, depremlerin şimdiden ziyade uzak yerlerde ve uzun zaman sonra meydana geleceği ve o zaman ele alınması gereken bir konu olarak

algılanmasına sebep olur. Psikolojik mesafe bu algılamayı belirsizlik, zamansal, coğrafi ve sosyal mesafe açısından boyutlandırarak açıklar (Maiella vd., 2020).

2.1.1. Psikolojik Mesafe Boyutları

İnsanlar olay veya nesneleri kendilerine uzaklık veya yakınlık durumuna göre çeşitli şekillerde değerlendirirler. Bu değerlendirme psikolojik mesafe olgusunu ortaya çıkarır. Psikolojik mesafe olay veya nesnelere karşı kurulan mesafeyi ifade etmektedir. Bu olgu birbiriyle bağlantılı dört boyuttan oluşmaktadır. Bunlar sırasıyla coğrafi mesafe, sosyal mesafe, zamansal mesafe ve belirsizliktir.

2.1.1.1. Coğrafi Mesafe (CM)

Coğrafi mesafe, bireyler için tehlike arz eden olay veya nesnelerin kendilerini yerel açıdan etkileyip etkilemeyeceği ya da bu olay veya nesnelerin diğer coğrafi alanları etkileme ihtimalinin yüksek veya düşük olup olmadığını ifade eder (Griffioen vd., 2016: 36). Bireyler genellikle yaşadığı yerel alanda tehlike arz eden olay veya nesnelerin gerçekleşmesinin düşük olduğunu düşünme eğilimindedir (Schultz vd., 2014: 268). Bu durum bireylerin bulundukları yerel alanı etkileyebileyecek tehlike arz eden olay veya nesneleri hafife almalarında sonrasında önlem almamalarına neden olabilir (Griffioen vd., 2016: 36). Tehlike arz eden olay veya nesnelerin çoğu bireyler tarafından coğrafi olarak uzak algılanıyor gibi görünse de bunların yarattığı etkileri coğrafi olarak uzak veya yakın olarak kategorize etmek davranışı etkileyebilir (Griffioen vd., 2016: 37). Olay veya nesnelere coğrafi mesafe arttıkça doğrudan deneyimlemenin yani duyuşal araçların yerini giderek zihinde yüksek düzeyli yorumlamalar alır (Bar-Anan vd., 2006: 609). Olay veya nesnelere olan coğrafi mesafe, genellikle onlar hakkında mevcut olan bilginin ne kadar olduğunu ve ne türde olduğunu belirler. Birey olay veya nesnelere yaklaştıkça bilgiler ayrıntılı ve doğru hale gelir. Bu durumda bilgiler düşük düzeyli ve somut bir şekilde zihinde yorumlanır (Bar-Anan vd., 2006: 610).

2.1.1.2. Sosyal Mesafe (SM)

Bireyler çevresinde bulunan yakın ya da uzak kişilerin gördüklerini, duyduklarını ve hissettiklerini doğrudan deneyimlemediği için bu kişilerin deneyimleri çoğu zaman psikolojik açıdan uzaktır. İnsanlar çevresindeki bazı kişilerin kendilerine daha yakın olduğunu düşünme eğilimindedir. Benlik kişiye sosyal anlamda en yakın varlıktır. Benliğimize benzer bireyler, benzer olmayanlara göre sosyal açıdan daha yakındır. Başka bir deyişle, benliğe yakın olarak nitelendirilenler yakın olmayanlara göre sosyal

olarak yakın algılanır (Bar-Anan vd., 2006: 616). Benliçe benzer olmayan diğer bireylerin eylemlerine dair yargılar, açık bir şekilde yüksek seviyeli yapısal yorumlara dayanırken, benzer olan bireylerin eylemlerine dair yargılar düşük seviyeli yapısal yorumlara dayanır (Liviatan vd., 2008: 1257). Bireyler genellikle tehlike arz eden olay veya nesneleri uzak olarak nitelendirebilir, bu tehlikelerin genellikle başkalarını etkileme ihtimalinin daha yüksek olduğunu düşünebilir. Sosyal mesafe, bireylerin tehlike arz eden olay veya nesneler ile insanlar arasındaki ilişkiyi nasıl algıladıklarını açıklar. Kişinin kendisini tehlike arz eden olay veya nesneyle özdeşleştirme düzeyi, bulunduğu topluluğun bu olay veya nesneden ne kadar sosyal açıdan uzak algıladığını tanımlar (Rana vd., 2023: 10).

2.1.1.3. Zamansal Mesafe (ZM)

Zamansal mesafe, bireylerin uzak gelecekteki nesne veya olayları düşünürken soyut şekilde düşünme yani zihinde yüksek düzeyli yorumlama yapmayı, yakın gelecekteki nesne veya olayları düşünürken somut şekilde düşünme yani zihinde düşük düzeyli yorumlama yapmayı sağlar (Hu vd., 2023: 756; Stephan vd., 2011: 397). Fakat bu değerlendirme bireyden bireye farklılık gösterebilir (Stephan vd., 2011). Uzak gelecekteki olayların resmedilmesi genellikle soyut bir dille olurken yakın gelecekteki olayların resmedilmesi somut bir dille olur.

Türkiye bir deprem ülkesi olmasına rağmen bulunduğu illerin deprem risklerini bilmeyen bireylerin çoğu zamansal açıdan bunu uzak bir olay olarak algılayabilir. Bunun sebebi depremler arası zamanın uzak olması ve bulunduğu ilin risk taşımadığını düşünmesi olabilir. Bu durum deprem gibi olay veya nesnelerin çoğunun soyut bir kavram olarak ele alınmasına neden olmaktadır. Çünkü depremler, iklim değişikliği vb., durumların sonuçları yakın gelecek veya uzak gelecekte meydana gelince fark edilebilir. Bireyler kendilerini depreme psikolojik olarak yakın hissedebilmesi için depremin onlar için bir şey ifade etmesi ve farkında olması gerekir. Bu sebeple bireyler zamansal açıdan olması muhtemel olayların risklerini bilip farkında olduklarında bu onları eyleme geçmeye motive edebilir (Griffioen vd., 2016: 35). Depremin yıkıcı etkileri, deprem riski yüksek olup, buna yönelik hazırlık yapan ve en az hasarla atlatan ülkelere nazaran hazırlıksız ve farkındalık düzeyi az olan ülkelerde daha şiddetli algılanmaktadır (Ong vd., 2021). Bu durum psikolojik mesafe açısından değerlendirildiğinde onların depreme psikolojik olarak uzak olduğunu göstermektedir.

2.1.1.4. Belirsizlik (B)

Psikolojik mesafe boyutlarından belirsizlik boyutu nesne veya olayların olağan dışı ve gerçekleşmesi mümkün olmayan durum olarak algılanmasıdır (Bar-Anan vd., 2006: 616). Bireyler tehlike arz eden çeşitli olay veya nesnelerin etkilerini ya da zamanlamasını belirsiz olarak algıladıklarında buna psikolojik olarak uzaktırlar. İnsanlar belirsizlik taşıyan tehlike arz eden olay veya nesnelere karşı eyleme geçmeme davranışında bulunabilmektedir (McDonald vd., 2015: 112). Belirsizlik taşıyan olay veya nesneler hakkında zihinde düşük düzeyli yorumlamanın yapılması, yüksek düzeydeki yorumlamadan ziyade belirsizlik taşıyan bu olay veya nesnelerin gerçekleşme olasılığını yüksek olmasını sağlayabilir. Belirsizlik bir nesne veya olayın gerçekleşip gerçekleşmeme ihtimali ile ilgilidir. Ayrıca, belirsizlik gelecekteki bir nesne veya olaya dair algılanan kesinlikle ilgilidir (McDonald vd., 2015: 112). Sonuç olarak, depresmin çeşitli özelliklerinden dolayı belirsizlik niteliği taşıması insanların depresi anlayamamasına ve gerçekleşme ihtimalinin yanlış yorumlanmasına yol açabilir. Deprem konusunda belirsizlik ne kadar artarsa bireyler o kadar çabuk harekete geçmelidir.

2.2. Koruma Motivasyonu Teorisi (KMT)

Koruma Motivasyon Teorisi, 1975 yılında Ronald W. Rogers tarafından geliştirilen bir teoridir. KMT ilk olarak sağlık alanında uygulanmaya başlanıp daha sonra afetler, siyasi konular gibi diğer alanlarda kullanılmaya başlanmıştır (Floyd vd., 2000: 409). KMT, bireylerin kendilerini tehdit eden bir durumu algıladıklarında buna karşı kendilerini korumak için izledikleri yolu, verdikleri tepkiyi ve bu süreçte etkilendikleri faktörleri ortaya çıkarmak için kullanılan bir teoridir (Yıldız, 2024: 18). Koruma motivasyonu, bireylerde bilişsel manada eylemlere müdahale eder. Başka bir deyişle, bireyin zararlı olaylardan kendisini korumak için, bunlara karşı gösterdiği refleks tepkilerden ziyade bilişsel değerlendirme süreçlerini dikkate alır (Rogers, 1975; 101; Rogers ve Mewborn, 1976; 55). KMT, bir tehdide karşı bireyin harekete geçmesini bunun sürdürülmesini ardından eylemin yönlendirilmesini sağlar (Rogers, 1975: 94; Floyd vd., 2000: 409; Maddux ve Rogers, 1983: 470).

KMT de temel varsayım şu şekildedir: birey bilişsel manada bir olayı zararlı ve gerçekleşme olasılığını yüksek görüyorsa buna yönelik başa çıkma stratejisi geliştirebilir. Bu başa çıkma stratejisi, bireyin zararlı olarak nitelendirdiği olayın meydana gelmesini veya etkilerini önleyebilmesi inancından kaynaklanır. Eğer birey bir olayı zararlı ve gerçekleşme ihtimalini düşük görüyorsa ya da olay engellenemiyorsa

koruma motivasyonu oluşmaz. Dolayısıyla bireyde başa çıkmaya yönelik herhangi bir eylem gerçekleşmez (Rogers, 1975; 98-99).

KMT ayrıca bireyi rahatsız eden duygusal manada ki korkudan kaçmak yerine, bu korkuyla nasıl baş etmeye çalıştığını ortaya koyar. Burada bahsedilen korku zararlı bir olay olarak değerlendirilmektedir (Rogers, 1975: 100). KMT' ye göre bireyler zararlı bir olaya maruz kalma ihtimalini, olayın şiddetini ve olayla başa çıkma tepkilerini bilişsel anlamda değerlendirir ardından buna yönelik eylemlerini ortaya koyar. KMT de hedeflenen şey, birey ortaya koyduğu eylemi korku duygusu sonucunda değil de bilişsel değerlendirme süreçleri sonucunda gerçekleştirmesidir. Bireylerde eylem değişikliğini korkudan ziyade bilişsel değerlendirme süreçlerinin tetiklemesi koruma motivasyon teorisinin bir fonksiyonudur (Rogers, 1975; 100).

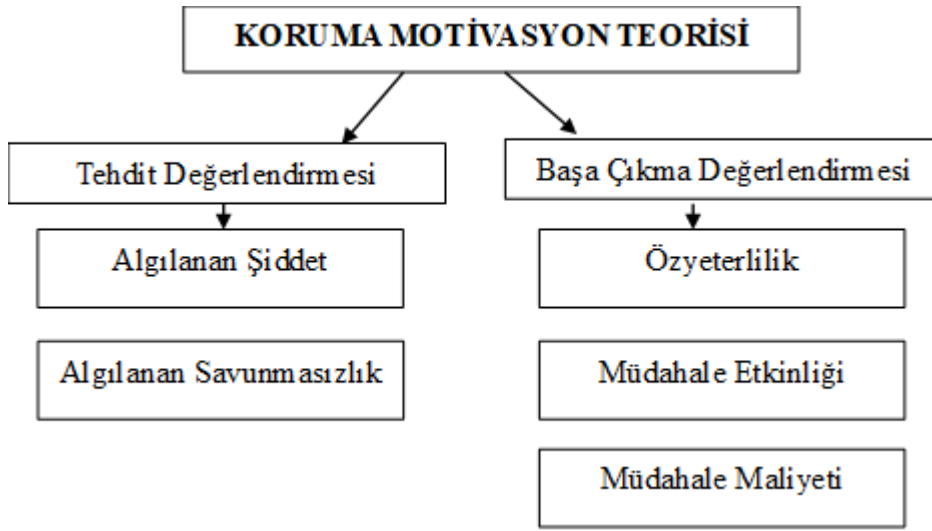
KMT de bireylerde davranış değişikliğini belirleyen iki bilişsel süreç vardır. Bu sürecin ilk aşamasını tehdit değerlendirmesi ikinci aşaması ise başa çıkma değerlendirmesi oluşturmaktadır. KMT de bu iki süreç sırasıyla gerçekleşir. Birey bir olayı tehdit olarak değerlendirdiğinde buna yönelik başa çıkma stratejilerini değerlendirmeye başlar. Bu iki süreç arasında bir ilişki söz konusudur. Tehlike içeren bir durum veya olay tehdit değerlendirme seviyesini aşıyorsa birey artık başa çıkma alternatiflerini değerlendirmeye başlar. Tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirme süreci birbirine bağlı gerçekleşen bir süreçtir. Olası bir tehlikede bireyin yüksek düzey tehdit değerlendirmesi yüksek düzey başa çıkma değerlendirmesiyle sonuçlanır. Bu durum koruma motivasyonuna yol açar. Fakat yüksek düzey tehdit değerlendirmesi düşük düzey başa çıkma değerlendirmesiyle sonuçlanırsa koruma motivasyonu düşük olur (Maddux ve Rogers, 1983).

KMT'ye göre bireyler bir tehditle karşılaştıklarında belirli bir değerlendirme süreci içerisine girerler. İlk olarak, bireyler tehdit olarak algıladıkları durum veya olayın şiddetine yönelik değerlendirme yaparlar. Ardından bireylerin tehdit olarak algıladıkları durum veya olayın gerçekleşme ihtimaline karşı savunmasız olup olmadıklarının değerlendirmesini yaparlar. Son olarak ise birey tehdit olarak algılanan durum veya olayı önlemek için başa çıkma stratejileri doğrultusunda ortaya koyduğu yeterliliği değerlendirerek koruma motivasyonunu geliştirir. Tüm bunların sonucunda tehlide karşı eylem ortaya çıkar. Bu duruma Rogers ve Deckner (1975: 229) makalesinde yer alan sigara bağımlılığıyla başa çıkma örneğine benzer başka bir örnek vermek gerekirse, katkı maddesi içeren besinlerin zararları doğrultusunda oluşturulan bir kamu spotu izleyen birey ilk olarak katkı maddesi içeren besinlerin zarar verme durumunun şiddetli olup olmadığını değerlendirmesiyle süreç başlar. Ardından katkı maddesi içeren

besinleri yemenin kendisine verdiği zarar karşısında ne kadar savunmasız olup olmadığını değerlendirmesiyle devam eder. Son olarak katkı maddesi içeren besinleri bırakmasının bunun zararlarından kendisini koruyup korumayacağını değerlendirmesiyle biter.

KMT bir tehlike durumunda bireylerin tepkisini anlamak ve koruyucu eylemlerde bulunup bulunmadığını görmek için kullanılır. KMT bireylerin bir tehditle karşılaştıklarında önce tehdit değerlendirme süreci saha sonra başa çıkma değerlendirme sürecini devreye koyacakları bir teoridir. KMT de, tehdit değerlendirmesi ana bileşeni altında bireyin tehdidi algıladığı şiddet ve tehlide karşı algıladığı savunmasızlığı içeren iki alt faktör bulunmaktadır. KMT tehdit değerlendirmesi sürecinde bireylerin koruma davranışları benimseyeceklerini ileri sürer (Li ve Sun, 2021: 2).

Teoride yer alan tehdit ve başa çıkma değerlendirmesi süreçlerinin, bireylerin koruma davranışında bulunup bulunmama konusundaki isteksizliğini ve niyetini birlikte açıklaması teoriyi araştırmacılar tarafından kullanmaya açık hale getirir (Al-Rasheed, 2020: 548). Davranış değişikliğinin istendiği ve beklendiği durumlarda bu teoriyi kullanmak yararlı olabilir. Teoriye göre, bireylerin bir tehlide karşı savunmasız olduklarına inanıp ardından koruma davranışına geçmek için tehdidi şiddetli olarak görmeleri gerekmektedir. Ayrıca bireyler bir tehlikeden koruma davranışını eyleme dönüştürebileceğine inanmalıdır. Bireyin koruma davranışını doğru, yararlı ve etkili olarak algılaması, davranışın faydalarının maliyetlerden daha ağır bastığını kabul etmesi gerekir (Bekkers vd., 2023: 3). KMT, davranış değişikliği için motivasyonla ilgilenen bir teoridir (Pang vd., 2021: 3). KMT'nin amacı tehlikeyi tanımak ve değerlendirmek ve ardından bu değerlendirmeye etkili ve verimli azaltma seçenekleriyle karşılık vermektir. Bu, KMT'yi birçok sosyal soruna uygulanabilir hale getirir (Westcott vd., 2017: 3). KMT'nin model yapısı Şekil 1'de verilmiştir.

Şekil 1. Koruma motivasyon teorisi model yapısı

2.2.1. Koruma Motivasyonu Teorisi (KMT) Değişkenleri

KMT, tehdit değerlendirme ve başa çıkma değerlendirmesini içeren iki ana bileşenden oluşur. Tehdit değerlendirme algılanan şiddet ve algılanan savunmasızlık olan iki alt bileşenden oluşurken, başa çıkma değerlendirme ise öz yeterlilik, müdahale etkinliği, müdahale maliyetini içeren üç alt bileşenden oluşmaktadır.

Tehdit değerlendirme süreci bireyin tehlikeli olay veya durum karşısında kendisini ne kadar tehdit altında hissettiği algısına bağlıdır. Tehdit değerlendirmesinde yer alan algılanan şiddet ve algılanan savunmasızlık bileşeni bir tehlikeye karşı bireyde korkuyu artırır. Bireyin başa çıkma değerlendirme yüksek düzeydeyse korkuyu kontrol edebilme algısı yükselir ve bireyden beklenen koruma davranışı gerçekleşir (Rogers, 1983; Chen, 2020: 13716; Prentice-Dunn ve Rogers, 1986). Örneğin bir bireyin deprem tehditine karşı algıladığı şiddet ve algıladığı savunmasızlık ne kadar yüksekse, deprem tehditine karşı koruma davranışı benimseme ihtimalide o kadar yüksek olur. KMT ye göre koruma motivasyonunun temel belirleyicisi tehdit değerlendirmesidir (Babcicky ve Seebauer, 2019: 1505). KMT bireyin bir tehlikeye maruz kalabileceği durumlarda gerçekleştireceği davranışları araştırır. Bu tehlike bireylerde korku duygusunu artırır ve koruma motivasyonunu harekete geçirir (Gökdemir, 2023: 56). Tehdit değerlendirmesinde yer alan algılanan şiddet bileşeni bireyin bir tehlikenin yol açabileceği zararların şiddetine yönelik algısıdır (Witte, 1992: 332; Zhu vd., 2021: 6; Li ve Sun, 2021: 3). Yapılan çalışmalarda algılanan şiddet bileşeni “Tayfunun şiddetinin son yıllarda arttığına inanıyorum”, “Selin insanlar arasında ölüme yol açabileceğine inanıyorum” gibi maddelerle ölçülmüştür (Gumasing vd., 2022: 6). Algılanan savunmasızlık alt bileşeni ise bir tehlikenin meydana getireceği

olumsuz etkileri bireyin deneyimleme, tehdide yakalanma ihtimaline olan inancıdır (Witte, 1992: 332; Zhu vd., 2021: 6; Li ve Sun, 2021: 3). Ayrıca bir bireyin tehdide karşı kişisel savunmasızlığı durumudur. Literatürdeki çalışmalar incelendiğinde görülmüştür ki algılanan savunmasızlık “Yangına karşı savunmasız olduğumu düşünüyorum.”, “Yangın çıkması durumunda tasarruflarımın/gelirlerimin yetersiz olacağını düşünüyorum.” gibi maddelerle ölçülmüştür (Kurata vd., 2023: 7).

KMT ye göre birey bir tehdidi sadece şiddeti yüksek olarak algılamamalı, aynı zamanda bu tehdide karşı savunmasız da hissetmesi gerekir. Bireyler bir tehditle karşılaşma ihtimallerini düşük olarak düşündüklerinde, tehdit şiddetli olsa bile kendilerini bu tehdide karşı korumak için motive olmayacaklardır (Boerman vd., 2018: 6). Floyd ve arkadaşları KMT de yer alan tehdit değerlendirme ve başa çıkma değerlendirmesi süreçlerinin bireysel ve toplumsal müdahalelerde uygulanmasının faydalı olabileceğini ileri sürmüştür (Floyd vd., 2000: 420). KMT bireyden beklenen kolaylıkla uygulayabileceği doğru ve etkili müdahalenin olduğu her türlü tehdidi kapsar (Floyd vd., 2000: 409).

Başa çıkma değerlendirmesi bireyin bir tehdit ile karşılaştığında buna yönelik başa çıkma, bundan korunma kapasitesini değerlendirmesidir. Ayrıca başa çıkma değerlendirmesi, bireyin bir tehlikenin neden olacağı kayıp ve hasarlara ilişkin tahminidir (Floyd vd., 2000; Prentice-Dunn ve Rogers, 1986: 156). Başa çıkma değerlendirmesinin ilk alt bileşeni olan müdahale etkinliği, bireyin bir tehlikeye karşı müdahalesinin kendisini ve çevresini koruyacağına ve tehdidi ortadan kaldırabilmesine olan inancıdır. Müdahale etkinliği bileşeninde birey tehlikeye karşı uygulayacağı eylemin işe yarayacağını düşünür (Floyd vd., 2000; Zhu vd., 2021: 7; Babcock ve Seebauer, 2019: 1506; Li ve Sun, 2021: 3). Müdahale etkinliği bileşeni literatürde “Yardım malzemelerinin ve kurtarma malzemelerinin dağıtımı doğal afet sırasında bana yardımcı olacaktır”, “Acil durum ekipleri ve acil müdahale ekiplerinin konuşlandırılması doğal afet sırasında bana yardımcı olacaktır” gibi maddelerle ölçülmüştür (Gumasing ve Sobrevilla, 2023: 11). Başa çıkma değerlendirmesinin ikinci alt bileşeni olan öz yeterlilik, bireyin bir tehlikeye karşı belirlenen korunma seçeneklerini başarılı bir şekilde uygulayabileceği konusundaki yeteneği ve becerisine inanmasıdır (Zhu vd., 2021: 7; Babcock ve Seebauer, 2019: 1506; Li ve Sun, 2021: 3). İncelenen çalışmalarda öz yeterlilik bileşeninin “Doğal bir afet öncesinde acil durum çantası hazırlayabilirim.”, “Kendimi doğal bir afete karşı koruyabilirim” gibi maddelerle ölçüldüğü görülmüştür (Gumasing ve Sobrevilla, 2023: 11). Başa çıkma değerlendirmesinin son alt bileşeni olan müdahale maliyeti bir tehlikeye karşı

uygulanan müdahale seçeneklerinin para, zaman, çaba vb. açısından maliyetidir (Floyd vd., 2000: 410; Zhu vd., 2021: 2; Babicky ve Seebauer, 2019: 1506; Li ve Sun, 2021: 3). Başka bir deyişle bireyin tehdiye karşı aldığı önlem ve eylemlerle ilgili algıladığı tüm maliyetlerdir. Müdahale maliyeti incelenen çalışmalarda “Bölgemizde uyarı bilgilendirme sisteminin kurulumu maliyetlidir.” “Acil durum kitleri ve kurtarma ekipmanı satın almak maliyetlidir.” gibi maddelerle ölçülmüştür (Gumasing vd., 2022: 6).

Başa çıkma değerlendirmesinde yer alan müdahale etkinliği ve öz yeterlilik bileşeni bir tehdiye karşı bireyden beklenen müdahaleyi eyleme geçirme olasılığını arttırırken, müdahale maliyeti bunu azaltacaktır (Floyd vd., 2000: 410). Rogers vd. (1978: 562) makalesinde yer alan sigara örneğini deprem olarak düşünürsek, deprem riski yüksek yerlerde yaşayan bazı bireyler depreme karşı korunma eylemlerini uygulama konusunda yüksek motivasyona sahiptirler fakat bu isteklerini eyleme dönüştürmede problem yaşayabilirler. Depremden korunmaya yönelik bir çok kamu spotu, eğitimler, tatbikatlara katılmaya yönelik istekliliğe rağmen depreme hazırlık yapma ve bunu sürdürme konusunda teşvik sağlayacak bir çok uygulamaya yönelim sağlanabilir.

Bir birey afet niteliği taşıyan bir olayın ortaya çıkaracağı etkileri ne kadar şiddetli olacağını değerlendirirse, olayı o kadar fazla dikkate alması beklenir. Birey depremi ciddi bir tehdit olarak algılasa ve bununla başa etme yeteneğinin yüksek olduğuna inanırsa koruma motivasyonu yükselecektir. Bireyler bir tehdidi şiddetli olarak algılayıp fakat buna yönelik başa çıkma eylemlerini yerine getirmeyi güç olarak görürlerse eylemi sürdürmeleri zordur. Bu şekilde inançlar bireyde eylemi yerine getirmeyi reddetme ya da kaçınma gibi davranışlara yol açabilir. Ayrıca bireyler bir tehdiye karşı uygulayacakları eylemlerin kolay olduğuna inanırlarsa, tehdidi hafife alıp kendilerini etkilemeyeceğini düşünürler. Bu durumda da tehdiye karşı uygulacağı eylemleri sürdürmeleri zordur. Bu sebeple teoride yer alan her iki süreçteki bileşenler birbirine bağlıdır. Herhangi bir bileşenin diğerine göre az olması koruma motivasyonunu azaltacaktır (Rippetoe ve Rogers, 1987: 597).

Koruma motivasyonu algılanan şiddet ve algılanan savunmasızlık ile artar, eğer birey tehdiye karşı doğru ve etkili bir başa çıkma değerlendirmesi yaparsa bu durum davranışını değiştirmeye sürükler (Youn vd., 2021: 141). KMT nin amacı bireyin bir tehdidi tanıması, değerlendirmesi daha sonra doğru ve etkili bir şekilde bu tehdidin zararlarını azaltmaya yönelik bireyi harekete geçirmesidir. Bu sebeple KMT birçok alanda kendisini uygulanabilir hale getirir (Westcott vd., 2017: 3; Floyd vd., 2000).

Kothe vd. (2019: 413)'nin sürdürülebilir çiftçilik uygulamaları örneğine benzer bir örnek verilecek olursa; eğer birey, “deprem gibi bir tehdidin şiddetinin yüksek (algılanan şiddet)”, “içinde yaşadığı evin ve kendisinin savunmasız (algılanan savunmasızlık)”, “deprome hazırlık yapma bundan korunma maliyetlerinin düşük (müdahale maliyeti)”, “depremden korunma eylemlerini gerçekleştirme yeteneğine sahip (öz yeterlilik)” ve “depremin meydana getireceği zararları azaltmada etkin olacağına (müdahale etkinliği)” inanıyorsa, depremin oluşturduğu tehdidi azaltmak için depremden korunma davranışlarını benimseyebilir.

2.3. Planlı Davranış Teorisi (PDT)

Planlı Davranış Teorisi (PDT), Icek Ajzen tarafından 1985 yılında geliştirilen, bireylerin davranışlarını açıklamaya yarayan ve bireylerin bir durum veya olay karşısında belirli eylemleri neden gerçekleştirdiklerini tahmin eden bir teoridir (Ajzen, 1985; Ajzen, 2002: 665; Ajzen, 1991: 181). PDT de temel varsayım, bireyin gerçekleştirdiği her davranış bir nedene bağlı olarak ortaya çıkar (Ajzen, 1985). Bu teori bireyin gerçekleştirdiği davranış üzerindeki bilgisel ve motivasyonel etkilere kabul edilebilir, tutarlı açıklamalar yapmak üzere tasarlanmıştır. PDT bireylerin zihninde yer alan mevcut bilgileri değerlendirerek davranışsal karar aldıklarını ileri sürdüğü için bilinçli işleme modeli olarak düşünülebilir (Conner ve Armitage, 1998: 1430).

Teoriye göre; bireyin bir davranışı gerçekleştirme niyeti, eylemin ortaya çıkmasındaki en büyük faktördür (Ajzen ve Fishbein, 1970: 467). Burada niyet, bireyin eylemi gerçekleştirip gerçekleştirmeyeceğini kendi içinde karar vermesini ve bunu eyleme dökme çabasını öngörür. Eğer bireyin davranışı gerçekleştirme niyeti ne kadar yüksek olursa davranışı sergileme olasılığı da o kadar yüksek olur (Ajzen, 2020: 2; Shukri vd., 2016: 560). Fakat niyetin davranışı önceden öngörmesi bireyin kontrolü altındaki davranışlar için geçerlidir (Ajzen, 2002: 665). Bireyin bazı davranışları ortaya koyması maddi, zaman, beceri, yetenek gibi gerekli kaynak ve fırsatlar sağlandığında gerçekleşir. Bu faktörler bireyin davranışı gerçekleştirme niyetini ve eylemin ortaya konmasını etkileyecektir. PDT'ye göre davranış için gerekli olan tüm kaynak ve fırsatların sağlanması ve bireyin davranışı gerçekleştirmedeki niyeti davranışın ortaya konma durumunu arttıracaktır (Ajzen, 1991: 182). Aynı zamanda niyet oluşumunda birey için motivasyon faktörleri çok önemlidir. Eğer bireyin motivasyonu yüksekse, bir olay veya durum karşısında beklenen davranışı gerçekleştirmek için çaba gösterecektir (Ajzen, 1991: 179; Ajzen, 2020: 2). Niyet ve davranış arasındaki ilişki, bireylerin yapmayı amaçladığı davranışları gerçekleştirme eğiliminde olduğunu yansıtır (Conner

ve Armitage, 1998: 1431). PDT davranışı gerçekleştirmeyi sağlayan gücün niyet olduğunu varsayar. Niyet bireyin davranışı gerçekleştirme istekliliğini ifade eder (Wang J., 2019: 16)

Ajzen (1985: 29) PDT de yer alan niyet ve davranış ilişkisini birçok faktörün engelleyebileceğini ifade etmiştir. Bireyin kendi iradesi dışında bireysel eksiklik ve dış engellerde davranışın gerçekleştirilmesine engel olabilir. PDT de bireyden beklenen davranışın başarılı bir şekilde ortaya konması, bireyin davranışı engelleyecek faktörler üzerindeki kontrolüne bağlıdır (Ajzen, 1985: 29). Bir bireyin niyeti, davranışın yapılıp yapılmayacağını öngörüyor ancak doğru davranışın yapılması hedefini öngörmüyorsa, bireyin kontrolü dışındaki etkenler bireyin niyetini yerine getirmesini engellemiş olabilir. Birey bir davranışı gerçekleştirmek için ne kadar çok çaba harcarsa ve davranışı engelleyebilecek dış etkenler üzerinde ne kadar iyi kontrole sahip olursa, davranışsal hedefe ulaşma ihtimali de o kadar artar. Davranışın gerçekleştirilme ihtimali yüksek oranda bireylerin dış etkenler üzerindeki kontrolüne bağlıdır (Ajzen, 1985: 30).

Bireyin bir durum ve olaya karşı niyet ve davranışlarının en önemli belirleyicileri üç tür inançla bağlıdır. Bunlardan ilki davranışa yönelik tutumları etkilediği düşünülen davranışsal inançlardır. İkincisi öznel normları etkileyen normatif inançlar ve üçüncüsü algılanan davranışsal kontrolü oluşturan kontrol inancıdır (Ajzen, 1991: 189; Ajzen, 2002: 665).

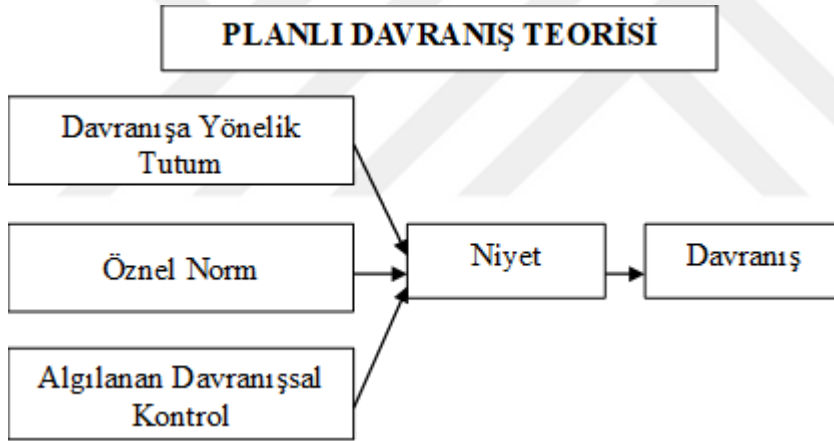
Bireyler bir durum veya olayı belirli özelliklerle ilişkilendirerek ona karşı inançlar oluşturur. İlk olarak davranışa yönelik tutumları ele aldığımızda bu davranışsal inanç bir sonuca veya niteliğe bağlanır. Davranışla ilişkilendirilen bu nitelikler bireyler tarafından olumlu ya da olumsuz değerlendirildiğinden otomatik olarak davranışa karşı tutum elde edilir. Genellikle yapmayı çok istediğimiz sonucu bizi tatmin edecek davranışlara olumlu tutumlar edinirken, çoğu zaman kötü sonuçlarla ilişkilendirilen davranışlara karşı da olumsuz tutum sergileriz. Sonuç olarak bireyin öznel değerlendirmesi sonucu ve inancın katkısıyla tutum ortaya çıkar (Ajzen, 1991: 191).

İkinci olarak, normatif inançlar bireyin algıladığı sosyal baskı ve öznel normun temelini oluşturur. Bu inanç, hayatımızda değerli ve önemli gördüğümüz kişilerin veya grupların gerçekleştirmek istediğimiz bir davranışı onaylama veya reddetme olasılığıyla alakalıdır (Ajzen, 1991: 195; Crano ve Prislin, 2008: 302).

Son olarak niyet ve davranışı belirleyen inançlar arasında, istenilen davranışı gerçekleştirmek için gerekli kaynakların varlığı ya da yokluğuyla ilgilenen kontrol inancı vardır. Bu kontrol inançları, gerçekleştirilmek istenilen davranışla ilgili geçmişte yaşanmış deneyimlere dayanabilir. Aynı zamanda davranışı gerçekleştirmenin zorluğu,

başkalarından alınan bilgiler, başkalarının deneyimleri ve algılanan algıyı arttıran veya azaltan diğer etkenlerden de etkilenecektir. İnsanlar sahip oldukları kaynaklara ve engelleri kontrol edebileceklerine inandıkça, davranışları üzerindeki algıladıkları kontrol de o kadar artar. Bu kontrolde niyetlerini davranışa dönüştürmeye yardımcı olur (Ajzen, 1991: 196). Kontrol faktörleri arasında bireyin davranışı gerçekleştirme konusundaki bilgi, beceri ve yetenekleri, finansal kaynakların, zamanın ve diğer fırsatların varlığı veya yokluğu yer alır (Crano ve Prislin, 2008: 303).

PDT; davranışsal, normatif, kontrol inançları olmak üzere 3 bileşenden oluşmaktadır. PDT'ye göre insan davranışı, davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol bileşenlerinden etkilenir. PDT'ye göre bireyin bir davranışa eğiliminin ölçüsünü elde etmek için davranış hakkındaki tüm inançları tek çatı altında toplamak gerekir (Ajzen, 1991: 198; Crano ve Prislin, 2008: 301). Bunların bir çatı altında toplanması niyetin oluşmasına ve davranışın gerçekleşmesine yol açar. PDT'nin model yapısı Şekil 2'de verilmiştir.

Şekil 2. Planlı davranış teorisi model yapısı

2.3.1. Planlı Davranış Teorisi Değişkenleri

PDT, üç ana bileşenden oluşmaktadır. Bunlar; davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontroldür. Bu üç ana bileşenin bireyin bilinçaltında yatan inançlardan etkileneceği öne sürülmektedir. Bu inançlar ise bir davranışın meydana getirdiği olumlu ya da olumsuz sonuçları yansıtan davranışsal inançlar, davranışı gerçekleştirirken bireyin üstündeki sosyal baskıyı açıklayan normatif inançlar ve bireyin gerçekleştireceği davranışı ne kadar kontrol edebileceğine dair algısını ortaya koyan kontrol inançlarıdır. PDT'ye göre davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol bileşenleri ile niyet ölçülür sonrasında davranış

ortaya çıkar (Ajzen, 1991: 189). Bireyin bir davranışı olumlu ya da olumsuz değerlendirmesi, sosyal çevrenin ondan beklediği davranış ve bireyin davranışa yönelik yeterliliği, toplumsal ilişkilerde ve olaylarda davranış araştırmalarında önemli yer tutmaktadır (Ajzen, 1991: 199).

2.3.1.1. Davranışa Yönelik Tutum (DYT)

Davranışa yönelik tutum bireyin gerçekleştireceği davranışa ne kadar olumlu ya da olumsuz bakması ve bunu değerlendirmesiyle alakalıdır (Ajzen, 1991: 188). Bireyin davranışa yönelik genel değerlendirmesidir (Conner ve Armitage, 1998: 1431). Birey bir davranışı gerçekleştirmek için tecrübelerinden, bilgilerinden yola çıkarak bunu olumlu ya da olumsuz değerlendirir. Birey eğer gerçekleştireceği davranışın olumlu sonuçlar doğuracağına inanıyorsa bu davranışa karşı olumlu tutum sergiler, olumsuz sonuçlar doğuracağına inanıyorsa olumsuz tutum sergiler. Buna bağlı olarak bireyin davranışı gerçekleştirme olasılığı, davranışa yönelik tutumuna bağlıdır. Bireyin davranışa karşı tutumu, davranışı gerçekleştirme isteğini etkiler (Sussman ve Gifford, 2019).

2.3.1.2. Özel Norm (ÖN)

Özel norm bireyin bir davranışı yapip yapmama konusundaki algıladığı sosyal anlamdaki baskıyı ifade eder (Ajzen, 1991: 188). Birey bir davranışı gerçekleştirip gerçekleştirilmeme konusunda hayatında önem arz eden kişiler tarafından bir baskı altında hissedebilir. Bu durum gerçekleştireceği davranışı etkiler (Conner ve Armitage, 1998: 1431). Bireyin toplum tarafından uygun gördüğü davranışı gerçekleştirmesi yol gösterici olabilirken bazen de bireyin gerçekleştireceği davranışları sınırlandırmasına yol açabilir (Ajzen, 2002). Bireyin bir davranışı gerçekleştirirken üstündeki baskı ne kadar yüksek olursa davranışı gerçekleştirme niyetide o kadar artar.

2.3.1.3. Algılanan Davranışsal Kontrol (ADK)

Algılanan davranışsal kontrol bireyin bir davranışı gerçekleştirmesinin kolay veya zor olması hakkındaki algısıdır (Ajzen, 1991: 183). Bireyin bir davranışı gerçekleştirmek için gerekli bilgi, beceri, yetenek ve kaynaklara sahip olma durumu ve karşılaşacağı engelleri kontrol edebilecek güce sahip olduğuna olan inancı, o davranış üzerinde ne kadar kontrol sahibi olduğunu gösterir (Doanh ve Bernat 2019: 2449). Birey bir davranışı gerçekleştirirken ne kadar çok engeli aşarsa o kadar fazla kontrole sahip

olur. Kısacası algılanan davranışsal kontrol bireyin gerçekleştirmek istediği davranışı kontrol etme kabiliyetidir.

2.3.1.4. Davranış Niyeti (DN)

Niyet, bireyin bir davranışı gerçekleştirmek için ne kadar çaba sarfettiğini, davranışı gerçekleştirmeye ne kadar istekli olduğunu ifade eden bir göstergedir. Eğer bireyin bir davranışı gerçekleştirme niyeti ne kadar yüksekse davranışın ortaya çıkma ihtimalide o kadar yüksektir. Niyet istenen davranışın ortaya çıkmasında büyük rol oynar. Bireylerin davranışlarını anlamamanın ve bunları öngörmenin yolu niyetleri anlamakla başlar (Ajzen, 1991: 186).

2.3.1.5. Davranış (D)

Bireyin psikolojik anlamda dış dünyaya gösterdiği bilişsel, duyuşsal, psikomotor tepkilerdir. Bu duyuşsal, bilişsel ve psikomotor tepkilerin etkileşimi sonucu davranış gerçekleştirilir (Levitis vd., 2009). Davranış; bireyin belli bir duruma, olaya veya hedefe yönelik gösterdiği cevaptır. Davranış belirli koşullar sağlandığında ortaya çıkar. PDT'ye göre davranış, niyet sonucunda oluşmaktadır (Ajzen, 1985).

3. MATERİYAL ve YÖNTEM

Tez çalışmasının bu bölümünde sırasıyla araştırmada kullanılan yöntem, araştırma deseni, çalışma alanı, araştırmanın evren ve örnekleme, araştırmanın sınırlılıkları, hipotez arka plan, hipotezler ve araştırma modeli, veri toplama araçları, veri analizi ve araştırmanın etik boyutu detaylı bir şekilde verilmiştir.

3.1. Araştırma Yöntemi

Bu tez çalışmasında nicel araştırma yönteminden yararlanılmıştır. Nicel araştırmalar, sayısal veriler elde eden ve somut bilgiler içeren, doğa bilimlerine dayalı bir araştırma yöntemidir (Ahmad vd., 2019: 2829; Sukamolson, 2007: 2). Diğer bir deyişle nicel araştırmalar sayısal verilerle ifade edilen, doğru ve kesin sonuçlar ortaya çıkaran, verilerin toplanması ve analiz edilmesiyle ilgilenir (Goertzen, 2017: 12). Sayısal olarak ortaya çıkan somut veriler nesnel yorumlar yapılarak doğru kararlar almaya yardımcı olur. Nicel araştırmalar ölçülebilir verilere odaklandığı için “kaç tane?”, “yüzde kaç?”, “ne ölçüde?” gibi sorulara cevap verir (Goertzen, 2017: 13; Sukamolson, 2007: 3). Çeşitli istatistiksel yöntemler kullanılarak iki veya daha fazla değişken arasında neden sonuç ilişkisi kurularak inceleme yapılır. Araştırmacı topladığı verileri bu yöntemle alt gruplara ayırabilir, sıralayabilir ve ölçüm yapabilir. Aynı zamanda toplanan veriler tablo ve grafiklere dönüştürülüp analiz etme kolaylığı sağlar (Ahmad vd., 2019: 2829; URL-6; Coghlan ve Brydon-Miller, 2014). Araştırma hipotezleri bu yöntemle test edilebilir ve sonuçlar formüle edilebilir. Aynı zamanda sonuçlar geniş popülasyonlara genellenebilir ve nitel araştırmalara göre daha fazla katılımcısı vardır. Çünkü nicel araştırma yönteminin tercih edilmesinin sebeplerinden biri, belirli bir örneklem grubuna anket uygulamanın, nitel araştırmalarda kullanılan odak grup görüşmesi, derinlemesine mülakat gibi veri toplama tekniklerine göre daha kısa sürede, daha az kaynakla ve daha sistematik biçimde gerçekleştirilebilmesidir. Bu durum araştırmanın zamansal ve pratik açıdan daha uygulanabilir olmasını sağlamaktadır (Ahmad vd., 2019: 2829). Nicel araştırma yöntemlerinde veriler karşılaştırılabilir, özetlenebilir ve genelleme yapılabilir (Goertzen, 2017: 13).

3.2. Araştırma Deseni

Bu tez çalışması betimsel tipte bir araştırma olup nicel araştırma yöntemleri kullanılmıştır. Aynı zamanda çalışma, İstanbul’da yaşayan bireylerin depreme

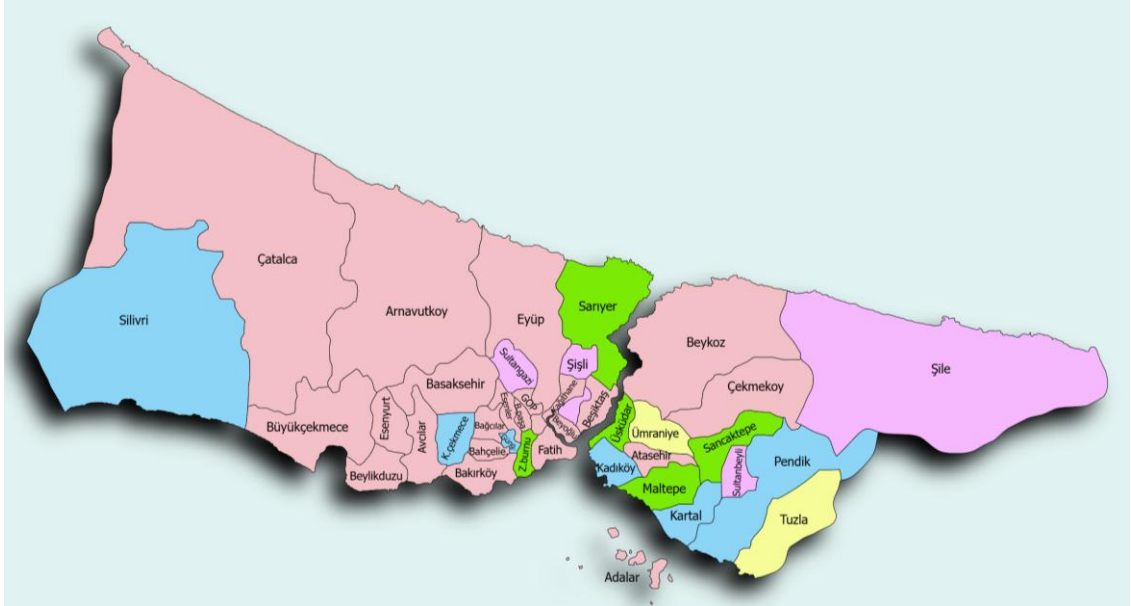
psikolojik mesafesiyle ilgilendiği için kesitsel olarak yürütülmüştür. Çalışmada yer alan DPMÖ, KMT ve PDT düzeylerini ölçmek için likert tipi ölçekler kullanılmıştır. Likert tipi ölçekler öznel tutumları, algıları ve görüşleri ölçmek için araştırmalarda kullanılan kapsamlı, çok yönlü, standartlaştırılmış araçlardır. Likert tipi ölçekler basit yapısından dolayı farklı popülasyonlarda yönetim ve anlama kolaylığı sağlar (Koo ve Yang, 2025). Ayrıca bu tez çalışmasında DPMÖ, KMT ve PDT değişkenlerinin birbirleri arasındaki ilişkiyi incelemek için yapısal eşitlik modellemesi (YEM) kullanılmıştır. YEM çok yönlü ve çok kapsamlı istatistiksel bir modelleme aracıdır (Lei ve Wu, 2007; Bentler ve Yuan, 1999). Başka bir deyişle YEM çoklu değişkenler arasında karmaşık ilişkileri modellemek için kullanılan istatistiksel bir çerçeve sunar (Stein vd., 2011). YEM içerisinde doğrusal denklem sistemlerini aynı anda çözmeyi içeren faktör analizi, yol analizi, regresyon ve gizli büyüme eğrisi gibi diğer teknikler yer almaktadır (Stein vd., 2011). YEM'in diğer istatistiksel modellere göre en büyük avantajı incelenen gerçekliğin, teorik veya soyut yapıların farklı taraflarını ele alıp değişkenlerin karmaşık, kesin ve çok boyutlu analize imkan sağlamasıdır. YEM birçok veri seti ve bağlantı dizisini aynı anda analiz etmeye olanak sağlar (Tarka, 2018; Lee ve Poon, 1998). Bu tez çalışmasında YEM'in yanı sıra İstanbul'da yaşayan bireylerin Depreme Psikolojik Mesafesini ölçmeyi sağlayan bir ölçek geliştirilecektir. Bu ölçek, "ölçek geliştirme süreci" başlığında detaylı olarak verilecektir.

3.3. Çalışma Alanı

İstanbul, Asya ve Avrupa kıtalarını birbirine bağlayan Marmara Bölgesinde bulunan 5.712 km²'lik yüzölçüme sahip bir ildir. Tarihi ve kültürel açıdan çok önemli bir yere sahip bu ilin toplam 39 ilçesi bulunmaktadır. Yaklaşık 16 milyon nüfusa sahiptir. Türkiye'nin en fazla nüfusa sahip ilidir. Sanayileşme yoğunluğuna bağlı olarak en kalabalık ilçesi yaklaşık 1 milyon nüfusuyla Esenyurt'tur (Özgül, 2011: 17; TÜİK, 2025). İstanbul ilinin Türkiye haritasındaki konumu Şekil 3'te ve ilçeleri Şekil 4'te verilmiştir.

Şekil 3. İstanbul ilinin Türkiye haritasında konumu (URL-9, 2025).

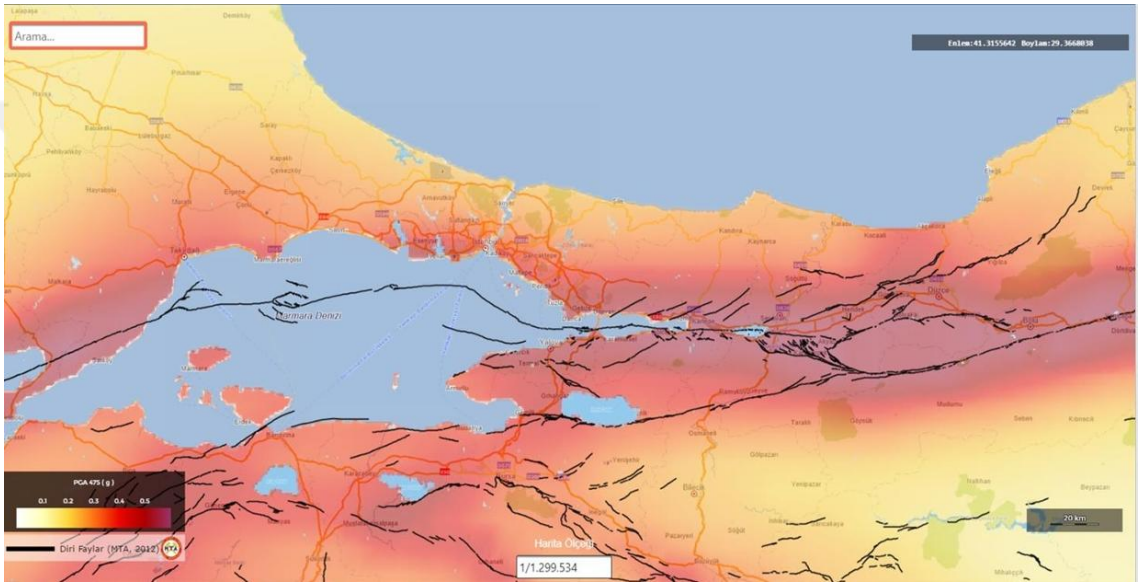
Şekil 4. İstanbul il ve ilçeleri (URL-10, 2025).

Şehrin oluşum sürecine bağlı olarak Kuzey-Güney, Doğu-Batı, Kuzeydoğu-Güneybatı, Kuzeybatı-Güneydoğu doğrultulu çok sayıda fay bulunmaktadır. Ilıman iklim etkisini taşır. Türkiye'nin en fazla göç alan ve göç veren şehridir. Türkiye ekonomisinin yaklaşık %31'ini oluşturup bu değer dünyadaki bir çok ülke ekonomisinden büyüktür. Türkiye'nin ticaret, sanayi, reklam, ulaşım sektörlerinin en büyük kuruluşları İstanbul'da yer almaktadır. İstanbul Türkiye ekonomisinde en büyük paya sahip olan ilidir (AFAD, 2022; Özgül, 2011).

Büyük bir metropol ve sanayi kenti olan bu şehrin kültürel, turistik, sosyal ve ekonomik bir merkez olması nedeniyle mevcut ulaşım sistemleri boğaz ve diğer yolların

geçiş kapasitesinin üstünde bir trafik yükü oluşturmaktadır. İstanbul'da yaşayan nüfusun %99'u doğalgaz kullanmaktadır. İldeki yapı stoğu yaklaşık 2 milyon olup bu yapıların %23'ü 1980 yılı öncesi, %47'si 1980-2000 yılı arası, %30'u ise 2000 yılı sonrasındır. Yapı türüne göre toplam yapı stoğunun %82,5'u betonarme, %15,40'ı yığma, %0,65'i ahşap, %0,26'sı prefabrik, %0,16'sı ise çelik yapı, %1'i tünel kalıptan oluşmaktadır. İstanbul'da yapı stoğunun eskimesine bağlı olarak ani yapı çökmeleri ile karşılaşmaktadır (AFAD, 2022; Özgül, 2011). Örneğin 2019 yılında Kartal ilçesinde Yeşilyurt Apartmanı'nın çökmesine bağlı olarak 21 kişi hayatını kaybetmiş 17 kişi yaralı olarak kurtarılmıştır (URL-7, 2025). Zaman zaman bina çökmeleri, istinat duvarı yıkılması olayları 2000 yılından önce yapılan yapıların yenilenmesinin bir zorunluluk olduğunu ortaya koymuştur. Aynı zamanda bu il jeolojik konumu sebebiyle tarihsel dönemlerde büyük depremlere maruz kalmış KAF sistemine bağlı fayların ürettiği depremlerden etkilenmiştir (Gülersoy vd., 2003: 114). İstanbul'da yaşayan bireylerin afetleri bir tehdit olarak değerlendirip baş etme yetenek ve kapasitelerinin geliştirilmesi ihtiyacı her dönemde açıkça kendini göstermiştir. Günümüzde değişen iklim koşulları, yüksek nüfusa sahip olan alanlardaki sanayileşme, göç, hızlı ve plansız şehirleşme gibi durumlar şehirdeki afet risklerini arttırmaktadır (AFAD, 2022: 104). Sismolojik ve jeolojik verilerin değerlendirilmesi sonucunda İstanbul'u etkileyecek deprem kuşağının KAF'nın Kuzey kolu olduğu görülmüştür. KAF'nın İstanbul'un bazı ilçeleri ve yakın çevresinden geçmesi, 1999 yılı öncesi inşa edilmiş yapıların çokluğu, bunların çoğunun depreme dayanıklı olmaması ve zemin koşulları nedeniyle Marmara Depremi'nin 7 ve üzeri büyüklükte olması beklentisinin akademik kaynaklarda sıklıkla ve genel olarak kabul gördüğü göz önüne alındığında, İstanbul için acilen çalışmalar yapılmalı ve yapı stokunun depreme dayanıklı hale getirilmesi önemli bir hedef olarak görülmelidir (Şengör vd., 2005: 37; AFAD, 2022: 133; Parsons vd., 2000: 661; Tekeli-Yeşil vd., 2010: 1181; Sesetyan vd., 2011: 170; Ambraseys, 2002: 17). KAF'nın İstanbul'dan geçen kolları Şekil 5'de gösterilmiştir. KAF güneyde Arap Levhası Kuzeyde Avrasya Levhası Batıdan doğuya hareket eden Anadolu Levhasının kuzey kısmında kalan çok aktif bir fay sistemidir. Bu fay hattı boyunca şehrin oluşumundan günümüze kadar bir çok büyük deprem meydana gelmiştir. Sismologların birçoğu 2030 yılına kadar 7 ve üzeri büyüklükteki bir depremin gerçekleşme olasılığının çok yüksek olduğunu belirtmektedir (Gurbuz vd., 2000; Erdik vd., 2004: 605; Parsons, 2004; Parsons vd., 2000: 661; AFAD, 2022: 166). Şehirde bütünleşik afet yönetim sistemine geçişte milat kabul edilen Türkiye'nin en büyük ikinci depremi 17 Ağustos 1999 yılında gerçekleşen 7.4 büyüklüğündeki Gölcük Depremidir. Bunun yanı sıra yakın geçmişte 26 Eylül 2019

tarihinde 5.8, 23 Nisan 2025 tarihinde 6,2 büyüklüğünde deprem meydana gelmiştir. Bu depremler kesintisiz iletişim ve ulaşım konularına yoğunlaşılması, yapı kalitesinin artırılması ve risk azaltma gerekliliklerine bir kez daha önem verilmesi gerektiğini göstermiştir. İlde yer alan binaların yapıldıkları döneme ait yönetmelik koşullarını sağlayamaması dolayısıyla depremde hasar alma risklerinin yüksek olduğu görülmektedir. İstanbul'un çok sayıda ilçesinin aktif fay hattına yakınlığı, zemin yapısı, yapı stoğunun modern deprem yönetmeliklerinin getirdiği koşulları tam sağlayamaması nedeniyle yüksek risk derecesine sahiptir (AFAD, 2025; Yeni hayat vd., 2023; Ambraseys, 2002; Tekeli-Yeşil vd., 2010; Sesetyan vd., 2011; İBB, 2017).

Şekil 5. KAF'ın İstanbul'dan geçen kolları (AFAD, 2024: 36).

Tüm bunlardan özetle bu tez çalışmasında İstanbul'un tercih edilmesinin en büyük sebebi yakın gelecekte deprem ihtimalinin yüksek görülmesi, insanların depreme bakış açılarını test etmektir. Türkiye için gerek sanayi gerek ekonomi her alanda önem arz eden bu şehirde depremin yol açacağı zarara karşı bireylerin davranışlarını anlamak, öğrenmek, algılarını değerlendirmek gelecekte yapılacak önleme çalışmaları için büyük önem arz edebilir ve fikir oluşturabilir (AFAD, 2022; AFAD, 2024, İBB, 2019).

3.4. Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Bu tez çalışmasının evrenini İstanbul'da yaşayan 18 yaş ve üstü yetişkin bireyler oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi, %95 güven aralığı ve %5 hata payına göre en az 385 kişi olmalıdır (Taherdoost, 2017). Bu tez çalışmasında basit seçkisiz örneklem yöntemlerinden rastgele tesadüfi örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu örnekleme

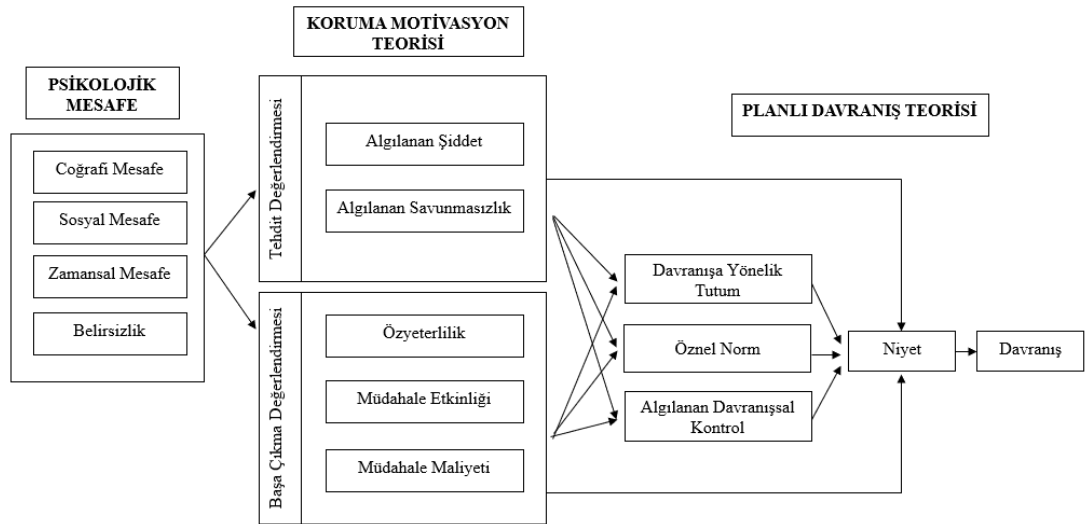
yönteminde evrendeki tüm birimler örneklem grubuna seçilebilmesi için eşit ve bağımsız bir şansa sahiptir (Çıngı, 1994). Başka bir deyişle örnekleme seçilecek tüm bireylerin seçilme olasılığı aynıdır. Aynı zamanda bir bireyin seçimi diğer bireyin seçimini etkilememektedir. Hiçbir araştırmacının kullandığı teknik, evreni temsil eden bir örneklem grubu oluşturmayı garanti etmez. Bu sebeple seçkisiz örnekleme yöntemlerinin örneklem grubu temsilini sağlamada diğerlerinden daha güçlü olduğunu ifade edilmiştir. Ek olarak bu yöntemin dezavantajı evrene genelleme yapılamamasıdır (Büyüköztürk vd., 2023: 88). Bu tez çalışmasında 1144 bireye ulaşılmıştır. Bu örneklem sayısı araştırmanın evreni için yeterli düzeydedir. Bu tez çalışmasının verileri yüz yüze ve online şekilde toplanmıştır. Bu çalışmaya 18 yaş altı bireyler dahil edilmemiştir. Tez çalışmasına dahil edilen grup 18 yaş üstü tüm bireylerdir. Tez çalışması verileri yazar tarafından toplanmıştır.

3.5. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu tez çalışmasının bazı sınırlılıkları bulunmaktadır. Öncelikle çalışma sadece İstanbul ilini ve 18 yaş üstü bireyleri kapsamaktadır. Aynı zamanda bireylerin DPM'si sadece anket tekniğiyle ölçülmüştür. Kullanılan anketler bireylerin algılarını yansıtmaktadır. Yani çalışmaya katılan bireylerle derin görüşmeler yapılmamıştır. Bu sebeple tez çalışmasının sonuçları değerlendirilirken bu bilgi göz önüne alınmalıdır. Anketlerde yer alan soru sayısının fazlalığı bireylerin yorulmasına dolayısıyla sonuçların doğruluğunu etkilemiş olabilir. 18 yaş altı bireyler bu çalışma dışında tutulmuştur. Bu sebeple çıkan sonuçlar tüm bireylere genellenemez. Aynı zamanda bu çalışma İstanbul ili ile sınırlı olup, tüm Türkiye'ye genellenemez. Maliyet ve zaman gibi sebepler dolayısıyla anketlerin bir kısmı online toplanmıştır. Aynı zamanda yüz yüze toplanan anketlerde insanlar çalışmaya çeşitli sebeplerden dolayı zaman ayırmak istememiştir. Bu sebeple çalışmada gönüllü katılım esas alınmıştır. Ek olarak çalışma katılıma gönüllü bireylerin verdiği cevaplarla sınırlıdır.

3.6. Hipotez Arka planı, Hipotezler ve Araştırma Modeli

Tez çalışmamızda elde edilen değişkenler, geliştirdiğimiz ve test ettiğimiz ölçek mevcut literatür sonuçlarına bağlı kalarak oluşturulmuştur. PM'nin KMT değişkenleri üzerindeki etkisi, KMT'nin PDT alt değişkenleri üzerindeki etkisini incelemek ve ölçmek için 14 hipotez test edilmiştir. Bu tez çalışmasının araştırma modeli Şekil 6'da yer almaktadır.

Şekil 6. Araştırma modeli

Depremi psikolojik olarak kendilerine yakın gören bireylerin depremi bir tehdit olarak değerlendirmesi beklenmektedir. Aynı zamanda depreme psikolojik mesafesi düşük bireylerin depremle baş etme noktasında değerlendirme yapmaları öngörülmektedir. Bireylerin depreme psikolojik mesafe yakınlığı arttıkça afet konusunda endişeleri artmaktadır ve bunu tehdit olarak görüp bir değerlendirme içerisine girmektedirler (Li vd., 2020: 3). Eğer birey depremi coğrafi, sosyal, zamansal ve belirsizlik noktasında kendisine yakın görüyorsa depremi tehdit olarak değerlendirir ve başa çıkma konusunda çeşitli uygulama yollarına başvurması beklenir. Diğer bir deyişle birey depreme psikolojik olarak kendini yakın hissediyorsa başa çıkma konusunda gerçekleştireceği uygulamaları sorgulama yoluna girmesi gerektiği düşünülmektedir. Literatür incelendiğinde psikolojik mesafenin koruma motivasyonu üzerinde etkisini inceleyen çalışmalar kısıtlı sayıdadır. Bazı çalışmalarda bu olgu ve teori birlikte ele alınmıştır fakat birbirleri üzerindeki etkisi incelenmemiştir (Lim, 2022). İbrahim ve Al-Ajlouni (2018)'nin gönüllü öğrenciler üzerinde satın alma niyetini açıklamak için yaptığı bir anket çalışmasında, KMT'nin tüketicilerin satın alma niyeti üzerindeki etkisine psikolojik mesafe aracı etki olarak incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda öğrencilerin psikolojik mesafesinin düşük olması, satın alma niyeti ve diğer yapılar üzerinde anlamlı ve pozitif aracılık etkisine sahip olduğu ortaya çıkmıştır. Cano ve Castro-Campos (2025)'un 2022-2023 yıllarında Kolombiya'da iklim değişikliğinin şiddeti, savunmasızlığı ve yakınlığına ilişkin algılarını değerlendirmek için 360 çiftçiye uygulanan bir anket çalışmasında, iklim değişikliğine psikolojik olarak yakın olan çiftçilerin risk duygularını arttırdığını, özellikle kuraklık sonucunda oluşan psikolojik

yakınlığın tehdit değerlendirmesini etkilediğini ortaya koymuştur. Literatürdeki yer alan bu çalışmalara bakıldığında psikolojik mesafenin tehdit ve başa çıkma değerlendirmesi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Aynı zamanda literatürde bu olgu ve teoriyi birlikte inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Bu sebeple psikolojik mesafenin KMT alt değişkenleri üzerindeki etkisini inceleyen çalışmalara ihtiyaç vardır. Bu tez çalışmasında mevcut literatür doğrultusunda PM'nin tehdit değerlendirme ve başa çıkma değerlendirmesi üzerinde etkisi olup olmadığını test etmek için H1 ve H2 hipotezleri önerilmiştir.

Hipotez 1 (H1): Depreme PM'nin tehdit değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olacaktır.

Hipotez 2 (H2): Depreme PM'nin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olacaktır.

Bireyler depreme karşı kendilerini ne kadar tehdit altında hissederlerse buna önlem alma konusunda toplum tarafından bir baskı hissedebilir. Ayrıca birey depreme yönelik başa çıkma becerilerini değerlendirdikten sonra da, çevrelerinden aldıkları baskıya göre harekete geçebilirler. Bunun yanında, bireylerin depremi bir tehdit olarak algılamaları, nasıl başa çıkacaklarını değerlendirmeleri, tehlide karşı koruyucu eylemlere karşı olumlu bir tutum sergilemelerine ve eylemleri gerçekleştirmenin kolay olarak algılamalarına sebep olması beklenir (Ajzen, 1991). Başka bir deyişle bireyler tehdit ve baş etme değerlendirmelerinden sonra buna yönelik korunma davranışının kolay veya zorluğunu değerlendirmesi, davranışa karşı olumlu ya da olumsuz tutum sergilemesi gerektiği düşünülmektedir. Bireyler bir durumu tehdit olarak gördüklerinde, bu durumun olumsuz sonuçlarını ortadan kaldırmak için yapacakları davranışın kendi kontrolleri altında olduğunu algıladıkları ve çevrelerinin bu davranışı desteklediğini bildikleri takdirde bu davranışı gerçekleştirmeye istekli oldukları ifade edilmektedir (Ataei vd., 2021). Bireylerin depreme karşı duydukları endişe ve başa çıkma istekleri ne kadar fazlaysa depremi vereceği zarara yönelik alınacak önlemlere karşı tutumu ve kontrolü o kadar yüksek olması öngörülmektedir. Ong vd. (2021)'nin Filipinlerde beklenen Büyük Depreme karşı orada yaşayan bireyler üzerinde test ettiği, KMT ve PDT entegrasyonu işlediği çalışmasında, bireylerin depremi ekonomiye zarar verecek, çok fazla can ve mal kayıplarına sebep olan bir afet olarak gördükleri için bunu çok fazla ciddiye aldıklarını ortaya koymuştur. Çalışmada deprem tehdidinin algılanan davranışsal kontrol, öznel norm ve tutumu olumlu etkilediği görülmüştür. Kurata vd. (2022)'nin Filipinlerin Luzon kentinde yaşayan bireylerin üzerinde yaptığı, sel afeti sonrası müdahalenin algılanan etkinliğini etkileyen faktörleri KMT ve PDT teorisini

entegre ederek incelediği çalışmasında, koruma motivasyonunun algılanan davranışsal kontrol, öznel norm ve davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkiye sahip olduğunu bulmuştur. Bu araştırmaların sonuçlarına göre, bireyler depresi değerlendirirken hem tehdit değerlendirme hem de başa çıkma değerlendirme süreçlerinde aile, arkadaş ve toplumdan baskı hissedebilmektedir. Tehdit değerlendirmesi ne kadar yüksekse, başa çıkmada koruyucu davranışa yönelik tutum ve öznel norm da o kadar yüksek olmaktadır. Bu tez çalışmasında mevcut literatür doğrultusunda tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol, öznel norm ve davranışa yönelik tutum üzerinde etkisi olup olmadığı test etmek için H3, H4, H5, H6, H7, H8 hipotezleri önerilmiştir.

Hipotez 3 (H3): Tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 4 (H4): Tehdit değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 5 (H5): Tehdit değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 6 (H6): Başa çıkma değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 7 (H7): Başa çıkma değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 8 (H8): Başa çıkma değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Bireyler depreme karşı alınacak önlemler noktasında gerçekleştireceği davranışları yapılabilir, kolay, olumlu ve üstünde bir baskı hissediyorsa davranış gerçekleştirmeye çaba sarfetmesi ve istekli olması beklenir. Bireyler olumlu bir tutuma sahip olduklarında bir olay veya durum karşısında gerekli görevleri yerine getirmedeki niyeti yüksektir (Prasetyo vd., 2020). Aboelmaged (2021), BAE üniversitelerindeki öğrenciler üzerinde e-atık geri dönüşüm niyetinin temel belirleyicilerinin ortaya çıkardığı çalışmada, tutumun algılanan davranışsal kontrol ve öznel norma göre e- atık geri dönüşüm niyetinin önemli belirleyicisi olduğunu bulmuştur. Karimi ve Saghaleini (2021)'nin İranlı çiftçiler üzerinde çiftçilerin meraları koruma niyetlerine ve bunların oluşum süreçlerini açıklamaya yönelik yaptığı çalışmada, meraları korumaya yönelik algılanan davranışsal kontrol, tutum ve öznel normun meraları koruma niyetiyle önemli ölçüde ilişkisi olduğunu göstermiştir. Başka bir deyişle öznel normların, meraları korumaya yönelik tutum, algılanan davranışsal kontrolün meraları koruma niyetiyle

pozitif ve anlamlı bir ilişkisi vardır. Öznel norm, algılanan davranışsal kontrol ve tutumun birleşimi, davranışsal bir niyetin oluşumunu ortaya çıkaracaktır. Daha olumlu tutum ve öznel normun, daha güçlü algılanan davranışsal kontrolle bir araya gelmesinin, belirli bir davranışı gerçekleştirmeye yönelik daha güçlü bir niyete yol açtığı tespit edilmiştir (Zhang vd., 2015). Literatüre bakıldığında bir probleme karşı tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrol eylem niyetini yani gerçekleştirme istekliliğini olumlu yönde etkilemektedir. Bu tez çalışmasında mevcut literatür doğrultusunda algılanan davranışsal kontrol, öznel norm ve davranışa yönelik tutumun niyet üzerinde etkisi olup olmadığı test etmek için H9, H10, H11 hipotezleri önerilmiştir.

Hipotez 9 (H9): Algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 10 (H10): Davranışa yönelik tutumun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 11 (H11): Öznel normun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Bireyler depreme karşı alacağı önlemleri gerçekleştirmeye ne kadar istekli olursa o doğrultuda davranışa dönüştürmesi beklenir. Bireylerin niyeti ne kadar güçlüyse, bu niyetlere göre davranma olasılığı o kadar yüksektir (Zhang vd., 2020). Zhang vd. (2015)'nin Çin'in Guangzhou kentindeki yaşayan bireylerin atık ayırma davranışlarını etkileyen faktörleri belirlemek ve değerlendirmek için yaptığı bir çalışmada, atık ayırma davranışsal niyetlerinin atık ayırma davranışı üzerinde anlamlı ve olumlu bir etkisi olduğu bulunmuştur. Çalışmada atık ayırma davranışına yönelik niyetin artmasının, gelecekteki atık ayırma çalışmalarının odak noktası olan davranış önemli ölçüde iyileştirebileceği vurgulanmıştır. Wang vd. (2018)'nin Ağustos 2016'da Çin'in Shandong Eyaleti'nde kentsel topluluklarda yaşayan sakinler, dükkan sahipleri, çalışanlar vb. üzerinde bilgi tanıtımının e-atık geri dönüşümüne yönelik davranışsal niyetleri üzerindeki etki mekanizmasının incelendiği çalışmada, bilgi tanıtımının sakinlerin e-atık geri dönüşümüne yönelik davranış niyetlerini doğrudan etkileyemeyeceğini, ancak kişisel normlar ve geri dönüşüm tutumu olmak üzere iki aracı değişken aracılığıyla dolaylı olarak etkileyebileceği bulunmuştur. Yapılan bu çalışmalar sonucunda niyetin davranış önemli ölçüde olumlu etkilediği görülmüştür. Bu tez çalışmasında mevcut literatür doğrultusunda niyetin davranış üzerinde etkisi olup olmadığı test etmek için H12 hipotezi önerilmiştir.

Hipotez 12 (H12): Niyet'in davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Bireyler yaşadıkları bölgede deprem tehdidini ne kadar ciddiye alırlarsa depremden korunma istekliliklerinin o kadar fazla olduğu düşünülmektedir. Genel

olarak bir bireyin kendisi için yüksek tehdit oluşturan bir olay veya duruma karşı korunma istekliliği fazladır (Kothe vd., 2019). Aynı zamanda birey depremle baş etmeye çalışırken buna yönelik eylemler gerçekleştirmek ve korunmak için çeşitli yollara başvurması, çaba sarf etmesi beklenir. Bir bireyin tehdit gördüğü durum karşısında gerçekleştireceği davranışa tutumu, üstündeki baskı ne kadar fazlaysa davranışı uygulama niyeti o kadar yüksektir (Ajzen, 1991). Wang vd. (2019)'nin Çin'deki çiftçilerin çevresel davranışlarının ve niyetlerinin ana faktörlerini belirlemek için KMT ve PDT'yi entegre ettiği çalışmasında, çiftçilerin niyetinin tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesinden doğrudan etkilendiğini bulmuşlardır. Wang J. vd. (2019)'nin Avusturya'da yaşayan bireylerin seyahat ettikleri yerde sağlık risklerine karşı kendini koruma davranışlarını incelediği bu çalışmada, hem tehdit hem de başa çıkma değerlendirmesinin niyetleri önemli ölçüde etkilediği ortaya koymuşlardır. Çalışmada hem tehdit hem de başa çıkma değerlendirmesinin bireylerin kendilerini koruma niyetlerini etkileyebileceği temel KMT varsayımlarını desteklediği bulunmuştur. İncelenen bu çalışmalar sonucunda bireylerin bir davranışı gerçekleştirmeye çaba sarfetmesi için bir durumu tehdit olarak değerlendirip başa çıkma konusunda istekli olması gerekmektedir. Bu tez çalışmasında mevcut literatür doğrultusunda tehdit değerlendirmesinin ve başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde etkisi olup olmadığı test etmek için H13 ve H14 hipotezleri önerilmiştir.

Hipotez 13 (H13): Tehdit değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

Hipotez 14 (H14): Başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.

3.7. Veri Toplama Araçları

Bu tez çalışmasında veri toplama aracı olarak anket tercih edilmiştir. Çalışmada kullanılan anket 4 bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde katılımcıların demografik bilgileri yer almaktadır. Demografik bilgiler arasında cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, ekonomik durum, deprem deneyimi, ikamet edilen bina yaşı, katılımcıların hane halkı büyüklüğü ve mülkiyet durumu yer almaktadır. İkinci bölümde araştırmacı tarafından geliştirilen DPMÖ yer almaktadır. DPMÖ 4 alt faktörden (Coğrafi Mesafe, Sosyal Mesafe, Zamansal Mesafe, Belirsizlik) oluşmaktadır. Geliştirilen DPMÖ'nün likert tipi 5'li derecelidir. Depreme psikolojik mesafe ölçeğinin puanlaması Likert ortalamasına göre yapılmıştır. Ek olarak en düşük değer 1 en yüksek değer 5 olarak kodlanmıştır (1=Tamamen katılıyorum, 5=Kesinlikle katılmıyorum).

Değer 1'e doğru yaklaştıkça bireylerin psikolojik mesafesi azalmakta yani bireyler depreme kendilerini daha yakın görmekte, depremi somut olarak algılamakta; 5'e doğru yaklaştıkça psikolojik mesafesi artmakta yani bireyler depreme kendilerini uzak görmekte ve soyut olarak algılamaktadırlar. DPMÖ ile ilgili detaylı bilgi "Ölçek Geliştirme Süreci" başlığında verilecektir. Üçüncü bölümde İstanbul'da yaşayan bireylerin depremi bir tehdit olarak değerlendirip başa çıkma noktasındaki algıları belirlemek için literatür taraması sonucu oluşturulan KMT soruları yer almaktadır. Bu sorular 5 alt faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. KMT sorularının likert tipi 5'li derecelidir. Sorular 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında değerlendirilmiştir. Dördüncü bölümde depremi tehdit olarak değerlendirip başa çıkma konusunda davranış değişikliği olup olmadığını belirlemek için yine literatür taraması sonucu oluşturulan PDT soruları yer almaktadır. Bu sorular 5 alt faktör ve 20 maddeden oluşmaktadır. PDT ölçeğinin likert tipi 5'li derecelidir. Sorular 1 (Kesinlikle Katılmıyorum) ile 5 (Tamamen Katılıyorum) arasında değerlendirilmiştir. KMT ve PDT ölçek soruları kapsamlı literatür taraması sonucu oluşturulmuştur. Tablo 1'de literatür taraması sonucu oluşturulan KMT ve PDT soruları ve kaynakları yer almaktadır.

Tablo 1. KMT ve PDT soruları

KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ		
Faktörler	Sorular	Kaynaklar
Algılanan Şiddet	Tehdit Değerlendirmesi	
	AŞ1. Depremlerin ciddi sonuçlar doğuracağını düşünüyorum.	Ataei vd., 2021; Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Li ve Sun, 2021; Ong vd., 2021
	AŞ2. Depremlerin birçok can kaybı ve yaralanmaya yol açacağını düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kim ve Madison, 2020; Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Ong vd., 2021
	AŞ3. Depremlerin ciddi maddi hasara yol açacağını düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Li ve Sun, 2021; Ong vd., 2021
	AŞ4. Depremlerin şiddetinin son yıllarda arttığını düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023

Tablo 1. (Devamı)

KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ		
Faktörler	Sorular	Kaynaklar
Algılanan Savunmasızlık	Tehdit Değerlendirmesi	
	AS1. Depremlere karşı savunmasız olduğumu düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Prasetyo vd., 2020
	AS2. Yaşadığım bölgenin depremlere karşı savunmasız olduğunu düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Ong vd., 2021; Prasetyo vd., 2020
	AS3. Depremlerin sıklığının son yıllarda arttığını düşünüyorum.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Ong vd., 2021
	AS4. Yaşadığım bölgede deprem meydana gelme ihtimalini diğer yerlere göre daha fazla olduğunu düşünüyorum.	Ataei vd., 2021; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Schwaller vd., 2020
Öz-Yeterlilik	AS5. Deprem olması durumunda gelirlerimin yetersiz olduğunu düşünüyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023
	Başa Çıkma Değerlendirmesi	
	ÖY1. Depremlerle nasıl başa çıkılacağına dair bir afet planı hazırlayabilirim.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Stewart, 2015
	ÖY2. Deprem öncesinde acil durum çantası hazırlayabilirim.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
	ÖY3. Depremlere karşı kendimi koruyabilirim.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Stewart, 2015
Müdahale Etkinliği	ÖY4. Deprem öncesinde evimde devrilebilecek eşyaları sabitleyebilirim.	Gumasing vd., 2022; Inal vd., 2018; Mosavian vd., 2023
	ME1. Deprem sonrasında yardım malzemelerinin dağıtımı, bana yardımcı olacaktır.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
	ME2. Deprem sonrasında acil müdahale ekiplerinin görevlendirilmesi, bana yardımcı olacaktır.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
	ME3. Sağlam bir binada oturmak, deprem sırasında beni koruyacaktır.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
	ME4. Deprem sonrasında resmi kurumlar tarafından yapılacak uyarıları dikkate almak, beni koruyacaktır.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
Müdahale Maliyeti	MM1. Acil durum çantası hazırlamak maliyetlidir.	Babcicky ve Seebauer, 2019; Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023
	MM2. Sağlam bir binada oturmak maliyetlidir.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Mosavian vd., 2023
	MM3. Bölgemdeki binalara sismik izolatör kurulumu maliyetlidir.	Gumasing vd., 2022; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Mosavian vd., 2023

Tablo 1 (Devamı)

PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ		
Faktörler	Sorular	Kaynaklar
Davranışa Yönelik Tutum	T1. Depreme karşı acil durum malzemeleri hazırlamanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum.	Kurata vd., 2023; Prasetyo vd., 2020
	T2. Depreme hazırlık yapmamın bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum.	Aboelmaged, 2021; Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Ong vd., 2021; Wang vd., 2018; Zhang vd., 2015
	T3. Depreme hazırlık yapmamın faydalı olduğunu düşünüyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Ong vd., 2021
Öznel Norm	ÖN1. Deprem hakkında bilgi edinmek ve hazırlanmak zorunda olduğumu düşünüyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Ong vd., 2021
	ÖN2. Depremle ilgili bilgilerimi arttırmak için sosyal baskı altında olduğumu düşünüyorum.	Ong vd., 2021; Kurata vd., 2022;
	ÖN3. Ailem depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kahlor vd., 2019; Kurata vd., 2022; Ong vd., 2021
	ÖN4. Yakın arkadaşlarım depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Ong vd., 2021
Algılanan Davranış Kontrolü	ADK1. Depremin olumsuz sonuçlarıyla başa çıkabileceğime inanıyorum.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Ong vd., 2021; Prasetyo vd., 2020
	ADK2. Depreme ilişkin koruyucu protokollerin kolayca uygulanabileceğini düşünüyorum.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Ong vd., 2021; Prasetyo vd., 2020
	ADK3. Depremin olumsuz etkilerine karşı önlem alma konusunda kendi yeteneğime güveniyorum.	Heidenreich vd., 2020; Kurata vd., 2023; Ong vd., 2021; Yzer, 2012
	ADK4. Depreme hazırlanıp hazırlanmamanın tamamen bana bağlı olduğunu düşünüyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kim vd., 2013; Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023; Ong vd., 2021; Prasetyo vd., 2020; Yzer, 2012
Davranış Niyeti	DN1. Depremle ilgili eğitici faaliyet ve programlara katılmak isterim.	Ong vd., 2021; Savari ve Gharechae, 2020
	DN2. Depreme nasıl hazırlanacağım konusunda bilgi aramayı planlıyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kahlor vd., 2019; Ong vd., 2021
	DN3. Depremin oluşturduğu potansiyel riskler hakkında daha fazla bilgi bulmayı planlıyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kahlor vd., 2019; Ong vd., 2021
	DN4. Deprem gerçekleşmesi durumunda yapmam gerekenlerin farkında olmak için deprem tatbikatları yapmayı düşünüyorum.	Gumasing ve Sobrevilla, 2023; Kurata vd., 2022; Mosavian vd., 2023; Ong vd., 2021

Tablo 1. (Devamı)

PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ		
Faktörler	Sorular	Kaynaklar
Davranış	D1. Deprem sonrasında resmi kurumlardan açıklama gelene kadar evime girmeden beklerim.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023
	D2. Her zaman depremle ilgili bilgilerimi güncel tutarım.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023
	D3. Depremlere karşı acil durum malzemelerini her zaman hazır bulundururum.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023
	D4. Deprem başladığında sarsıntı bitene kadar binadan çıkmam.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023
	D5. Depremde sarsıntı bittikten sonra tahliye sırasında asansör kullanmam.	Kurata vd., 2022; Kurata vd., 2023

3.8. Veri Analizi

Araştırma kapsamında elde edilen verilerin analizinde SPSS (Statistical Package for the Social Sciences) 25 ve AMOS (Analysis of Moment Structures) 24 istatistiksel analiz programlarından yararlanılmıştır. Verilerin çözülmesi sürecinde tanımlayıcı istatistiksel yöntemlerden frekans (n), yüzde (%), ortalama (M) ve standart sapma (SS) değerleri hesaplanmıştır. Ölçeklerin yapı geçerliliği, faktör analizi yöntemiyle test edilmiştir. Verilerin faktör analizine uygunluğu, Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) katsayısı ve Bartlett küresellik testi kullanılarak SPSS ortamında değerlendirilmiştir. Ölçek maddelerinin faktör yapısını belirlemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA sürecinde principal component analysis (PCA) yöntemi ve varimax döndürme tekniği tercih edilmiştir. Öz değeri 1'in üzerinde olan faktörler analize dahil edilmiş; faktör yükü 0.40'ın üzerinde olan maddeler ilgili faktör altında toplanmıştır. AFA sonrasında, her bir faktörün tek bir boyut altında birleşip birleşmediğini belirlemek amacıyla SPSS'te ek analizler yapılmıştır. Verilerin normallik varsayımı sağlandığında parametrik testler, sağlanmadığında ise non-parametrik testler uygulanmıştır. İki bağımsız grup arasındaki farkın istatistiksel olarak anlamlı olup olmadığını incelemek için Bağımsız Örneklem T Testi (Independent Samples T-Test), ikiden fazla bağımsız grup arasındaki farkları belirlemek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır. ANOVA sonucunda gruplar arasında anlamlı fark tespit edilmesi durumunda, farkın hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek için LSD post hoc testi uygulanmıştır. İki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü ortaya koymak amacıyla Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Bağımlı değişkenin bağımsız değişken(ler) tarafından yordanma düzeyi, yapısal eşitlik modeli (YEM) aracılığıyla test edilmiştir. Açımlayıcı faktör analizi, ortalama, standart sapma, normallik testi, güvenilirlik analizi (Cronbach's α) ve ANOVA testleri SPSS

programını kullanılarak; doğrulayıcı faktör analizi (DFA) ve yapısal eşitlik modeli (YEM) analizleri ise AMOS programı aracılığıyla gerçekleştirilmiştir. Tüm istatistiksel analizlerde anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ olarak kabul edilmiştir. Yapısal eşitlik modelinin uyumunun değerlendirilmesinde χ^2/df (CMIN/DF), Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA), Goodness of Fit Index (GFI), Adjusted Goodness of Fit Index (AGFI) ve Comparative Fit Index (CFI) gibi uyum indeksleri dikkate alınmıştır.

3.9. Araştırmanın Etik Boyutu

Bu tez çalışması Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulundan 21/02/2024 tarih ve 2024/2 sayılı toplantısında etik onay almıştır. Çalışmaya katılan bireylere erişim yüz yüze ve online olmuştur. Katılımcılara tez çalışmasına katılmanın gönüllü olduğu ve istedikleri zaman ayrılacakları bilgisi anket öncesi verilmiştir. Çalışmaya katılan bireylerin gizliliği sağlanıp ve ortaya çıkan tüm verilere yalnızca araştırma ekibinin üyeleri erişim sağlamıştır.

3.10. Ölçek Geliştirme Süreci

Tez çalışmasının bu bölümünde Depreme Psikolojik Mesafe ölçeğinin oluşturma süreci hakkında ayrıntılı bilgi verilecektir. Ölçek geliştirme sürecinde sırasıyla ölçmek istenilen yapının açık bir şekilde belirlenmesi, madde havuzunun oluşturulması, ölçme biçiminin belirlenmesi, kapsam ve görünüş geçerlilik çalışması ve ölçek materyalinin hazırlanmasıyla ilgili yönergeler değinilecektir. Büyüköztürk (2018)'e göre, geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı geliştirebilmek için bu sürecin her aşamasının dikkatli ve sistematik biçimde yürütülmesi gerekir. Bu tezde ölçek geliştirilirken deprem yaşıyıp yaşamadığına bakılmaksızın herkese yönelik maddeler oluşturulmuştur. Ölçek yapısı açık bir şekilde belirtilmiştir.

3.10.1. Ölçmek İstenilen Yapının Açık Bir Şekilde Belirlenmesi

Ölçek geliştirme sürecinin ilk ve en önemli adımlarından birisi ölçmek istenen yapının açık bir şekilde belirlenmesidir. Bu ölçek geliştirme sürecinin temelini oluşturur. İlk önce geliştirmek istenen ölçeğin hangi yapıyı (sosyal, davranışsal, sosyal) ölçeceği tanımlanmalıdır. Ölçülecek yapı depresyon, tutum gibi soyut bir kavram olabilir ve bu soyut yapının ölçülebilir hale getirilmesi gerekir. Aynı zamanda ölçülecek yapı bir teori ve literatür araştırmasına dayanmalıdır. Yapının mevcut literatürde nasıl ele alındığı, hangi boyutlara sahip olduğu analiz edilmelidir. Eğer ölçek yapısı çok boyutluysa bu boyutların neler olduğu ve birbirleriyle ilişkisi net bir şekilde

açıklanmalıdır. Bu boyutlar madde yazımı ve faktör analizleri sırasında önemli rol oynar. Ölçeğin ne amaçla kullanılacağı bu bölümde belirtilmelidir. Ölçeğin amacına göre kapsamı, uzunluğu değişebilir. Ölçeğin hangi örneklem grubuna uygulanacağı ölçek yapısının tanımlanmasıyla ele alınmalıdır. Aynı ölçek yapısı farklı yaş grupları farklı kültürler veya farklı meslek gruplarında farklı şekillerde ifade edilebilir. Ölçek yapısı net bir şekilde tanımlanmazsa madde havuzu oluşumu, geçerlik güvenirlik analizleri zayıf temellere dayanır ve ölçeğin bilimsel geçerliliği sorgulanabilir hale gelir. Kavramsal karışıklık, hem geçerlik hem de yorumlama açısından büyük sorunlara yol açar (DeVellis, 2021). Bu tez çalışmasında geliştirilecek ölçek, deprem deneyimine bakılmaksızın herkese yönelik uygulanabilir. Geliştirilecek olan bu ölçek, yalnızca depremlerle sınırlı kalmayıp; sel, heyelan gibi diğer afet türlerine de uyarlanabilir nitelikte tasarlanmıştır.

3.10.2. Madde Havuzunun Oluşturulması

Ölçek geliştirme sürecinin bu aşamasında incelenecek yapı veya yapılar için potansiyel madde kümeleri oluşturulmalıdır (Hinkin, 1995: 971). Bir ölçüm konusu olduğu alanı yeterince kapsamalı ve içerisinde gereksiz bilgi yer almamalıdır (Hinkin, 1995: 969). Bir ölçümde tümdengelimsel ve tümevarımsal olarak iki tane madde oluşturma yöntemi vardır. Tümdengelimsel yöntem “mantıksal bölümlleme” veya “yukarıdan sınıflandırma” olarak adlandırılırken, tümevarımsal yöntem ise “gruplama” veya “aşağıdan sınıflandırma” gibi farklı şekillerde adlandırılabilir (Hunt, 1991; Hinkin, 1995: 969; Hinkin, 1998: 105). Madde oluşturulmasında kılavuz olarak kullanılan tümdengelimsel yöntemde veriler toplanmadan önce bir sınıflandırma yapılır. Böylece bu yöntem incelenecek konunun anlaşılmasını ve araştırılacak yapının teorisini geliştirmek için literatürün detaylı bir şekilde incelenmesini gerektirir (Hinkin, 1998: 106). Madde üretiminde ikinci bir kılavuz olan tümevarımsal yöntemde başta araştırma yapısı tanımlanmaya ve bireysel cevaplardan madde oluşturmaya çalışılırken genel olarak daha az teori içerir (Hinkin, 1998: 107). Bu yöntemde, benzer davranış örüntülerinden yola çıkarak kavrama ilişkin genellemeler yapılır ve maddeler bu süreç sonunda oluşturulur (Hinkin, 1995: 969; Kanten ve Arda, 2020; Büyüköztürk, 2018). Başka bir deyişle tümdengelimsel yaklaşımda, genel bir teorik yapıdan yola çıkılarak bu yapıyı temsil eden özgül maddeler oluşturulurken; tümevarımsal yaklaşımda ise bireylerin gözlenen davranışlarından hareketle kavramsal bir bütünlüğe ulaşılması amaçlanır (Büyüköztürk, 2018). DeVellis (2021), madde havuzunun, mümkün olduğunca fazla sayıda ve çeşitlilikte ifade içermesi gerektiğini vurgular çünkü ilk

aşamada oluşturulan bu geniş madde kümesinden yalnızca çalışmayı temsil eden maddeler seçilir. Seçilecek maddeler çalışmanın tüm boyutlarını kapsamalıdır (DeVellis, 2021). Bu tez çalışmasında madde havuzu oluşturulurken tümdengelimsel yöntem kullanılmıştır. Madde geliştirme süresince tüm literatür detaylı bir şekilde incelenmiştir. Literatür incelemesi Google Akademik, Web of Science gibi veri tabanları üzerinden yapılmıştır. İncelemeler psikolojik mesafe, afetlerde psikolojik mesafe, depreme psikolojik mesafe gibi anahtar kelimeler kullanılarak yapılmıştır. Sonraki süreçte psikolojik mesafenin kullanıldığı çalışmalardaki yöntem, boyutlar, araştırma modelleri incelenmiştir. Geliştirilecek ölçeğin maddeleri deprem afetine göre düzenlenmiştir fakat diğer afetlerde (sel, heyelan vb.) göz ardı edilmeksizin, uyarlanabilir şekilde düzenlenmiştir. Madde havuzu oluşturulurken dikkat edilmesi gereken kurallar göz önüne alınarak toplamda 14 madde oluşturulmuştur. Literatürde psikolojik mesafe olgusunun deprem afetleri bağlamında sınırlı sayıda çalışmada ele alınmış olması ve afet yönetimine uyarlanmasının güncel bir yaklaşım olması nedeniyle, bu çalışmada geliştirilen madde sayısı da sınırlı kalmıştır. Bu durum, mevcut kaynaklarda yer alan maddeler göz ardı edilmeden değerlendirilmiştir. Çalışmada oluşturulan madde havuzu ve yararlanılan kaynaklar Tablo 2’de verilmiştir.

Tablo 2. DPMÖ madde havuzu

Faktörler	Maddeler	Kaynaklar
Coğrafi Mesafe	C1. Yaşadığım yerel alan depremden etkilenebilir. (Yerel)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Singh vd., 2017; Spence vd., 2012
	C2. Yaşadığım bölge depremden etkilenebilir. (Bölgesel)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Singh vd., 2017; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012)
	C3. Yaşadığım ülke depremden etkilenebilir. (Ulusal)	Aslam ve Rana, 2022; Guillard vd., 2021; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Singh vd., 2017; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012

Tablo 2. (Devamı)

Faktörler	Maddeler	Kaynaklar
Sosyal Mesafe	S1. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremten etkilenebilirim. (Bireysel)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2016; Liberman ve Trope, 2014; Soderberg vd., 2015
	S2. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremten ailem etkilenebilir. (Aile)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Soderberg vd., 2015
	S3. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremten yakın çevrem etkilenebilir. (Yakın Çevre)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Soderberg vd., 2015
	S4. Ülkemizde meydana gelebilecek depremten toplumumuz etkilenebilir. (Toplumsal)	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012
Zamansal Mesafe	Z1. Yaşadığım bölgede depremin acil bir tehdit olduğunu düşünüyorum. (Acil Tehdit)	Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015
	Z2. Yaşadığım bölgede yakın gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Yakın Gelecek)	Deng vd., 2020; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Singh vd., 2017; Soderberg vd., 2015
	Z3. Yaşadığım bölgede uzak gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Uzak Gelecek)	Deng vd., 2020; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Singh vd., 2017; Soderberg vd., 2015
Belirsizlik	B1. Yaşadığım bölgede depremin ciddiyeti abartılıyor.	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012
	B2. Yaşadığım bölgede depremin meydana gelip gelmeyeceği belirsiz.	Aslam ve Rana, 2022; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012
	B3. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin etkilerinin ne olacağı belirsiz.	Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Loy ve Spence, 2020; Rana vd., 2023; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012
	B4. Bilim adamları, yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin büyüklüğü konusunda hemfikir değiller.	Aslam ve Rana, 2022; Guillard vd., 2021; Jones vd., 2017; Liberman ve Trope, 2014; Rasool vd., 2022; Soderberg vd., 2015; Spence vd., 2012

3.10.3. Ölçme Biçiminin Belirlenmesi

Ölçme biçiminin belirlenmesi hem istatistiksel analizlere uygunluk açısından hem de katılımcıların soruları daha rahat yanıtlayabilmesi açısından temel bir bileşendir. Başka bir deyişle ölçeğin uygulanma ve analiz sürecinde doğru sonuçlar verebilmesi için uygun bir ölçüm formatı seçilmelidir. Uygun olmayan ölçüm formatı, ölçekteki maddelerin psikometrik gücünü azaltabileceği gibi, yanıltıcı sonuçlara da yol açabilir (DeVellis, 2017). Bu tez çalışmasında Likert tipi derecelendirme ölçeği tercih edilmiştir. DeVellis ve Thorpe (2021), sosyal bilimlerde en yaygın kullanılan ölçme

biçimlerinden birinin Likert tipi derecelendirme olduğunu belirtmektedir. Bu ölçek tipinde katılımcılardan her maddeye karşılık belirli bir yargıya katılma düzeylerini belirtmeleri istenmektedir. Derecelendirme genellikle 5’li, 6’lı veya 7’li puanlama ölçekleri şeklinde yapılandırılır. Bu puanlar, “Kesinlikle katılmıyorum” ile “kesinlikle katılıyorum” gibi seçenekleri içerir (DeVellis ve Thorpe, 2021). Tablo 3’de 5’li likert derecelendirme ölçeği örneği gösterilmiştir.

Tablo 3. Likert tipi ölçeklerde yanıtlama örneği
Sorular

	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1.-----					
2.-----					
3.-----					

13.-----					
14.-----					

3.10.4. Kapsam ve Görünüş Geçerlilik Çalışması

Bir araştırmada geçerlilik, ölçümlerin iddia edilen yapıyı gerçekten yansıtması ve elde edilen verilerden çıkarılan sonuçlarda mantıksal tutarsızlıkların bulunmaması durumunda söz konusudur (Garson, 2013: 8). Kapsam geçerliliği ise, ölçekte yer alan her bir maddenin, ölçülmek istenen yapıyı ne ölçüde temsil ettiğini ortaya koymaktadır (Cronbach ve Meehl, 1955). Ölçekteki maddelerin kapsam alanını temsil edebilme gücünü değerlendirmek amacıyla uzman görüşlerine başvurulması gereklidir (Allen ve Yen, 2002; Lawshe, 1975). Bu çalışmada geliştirilen ölçeğin kapsam ve görünüş geçerliliğini sağlamak amacıyla uzman görüşleri alınmış ve kapsam geçerlilik indeksi (KGİ) hesaplanmıştır. Görüş alma sürecine eğitim bilimleri, ölçek geliştirme, psikoloji, dil bilimi ve afet yönetimi alanlarında uzmanlaşmış 11 akademisyen dahil edilmiştir. Uzmanların değerlendirmeleri sonucunda bazı maddeler revize edilmiş, ancak hiçbir madde ölçekten çıkarılmamıştır. KGİ hesaplamalarında literatürde farklı yöntemler bulunmakla birlikte, bu çalışmada Davis (1992)’in yöntemi esas alınmıştır. Uzmanlardan her madde için “1: Uygun”, “2: Hafif düzeltme gerekli”, “3: Önemli düzeltme gerekli” ve “4: Uygun değil/Çıkartılmalı” şeklinde puanlama yapmaları istenmiş, daha sonra “1” ve “2” seçeneklerini işaretleyen uzmanların sayısının toplam uzman sayısına oranlanmasıyla KGİ değerleri elde edilmiştir. Davis (1992)’in

yaklaşımında 0.80'in altında kalan maddelerin kapsam geçerliliğinin yetersiz kabul edilmesi gerektiği belirtilmektedir.

Öte yandan, uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde kullanılan bir diğer yöntem Lawshe (1975)'nin geliştirdiği tekniktir. Bu teknikte kapsam geçerlilik oranı (KGO), maddenin ölçekte yer almasının gerekli olduğuna karar veren uzmanların sayısına dayalı olarak istatistiksel bir formül aracılığıyla hesaplanmaktadır. Bu formüle göre KGO değeri, maddeye “Uygun” diye işaretleyen uzman sayısının toplam uzman sayısının yarısına bölündükten sonra 1 çıkararak hesaplanmaktadır. Ancak, kabul edilebilir minimum KGO değerleri uzman sayısına göre değişmektedir. Ayre ve Scally (2014)'nin $\alpha = 0.05$ anlamlılık düzeyinde yaptıkları güncellemeye göre, 11 uzman için kritik değer 0.636'dır. Buna göre, KGO değeri bu eşiğe eşit ya da daha yüksek olan maddeler kapsam geçerliğini sağlamış kabul edilmektedir. Çalışmada elde edilen kapsam geçerlilik bulguları Tablo 4'de sunulmuştur.

Tablo 4. Uzman görüşleri ve maddele kapsam geçerlilikleri

Madde No	Uygun	Hafif Gözden Geçirilmeli	Ciddi Gözden Geçirilmeli	Madde Uygun Değil-Çıkarılmalı	KGİ	KGO
M1	9	1	1	0	0.909	0.818
M2	9	1	1	0	0.909	0.818
M3	10	1	0	0	1.000	1.000
M4	11	0	0	0	1.000	1.000
M5	11	0	0	0	1.000	1.000
M6	11	0	0	0	1.000	1.000
M7	8	1	2	0	0.818	0.636
M8	10	1	0	0	1.000	1.000
M9	10	1	0	0	1.000	1.000
M10	8	1	2	0	0.818	0.636
M11	11	0	0	0	1.000	1.000
M12	11	0	0	0	1.000	1.000
M13	10	1	0	0	1.000	1.000
M14	8	1	2	0	0.818	0.636

Tablo 4 değerlendirildiğinde, tüm maddelerin KGİ değerlerinin 0.80'den yüksek olduğu görülmektedir. Ayre ve Scally (2014)'nin belirlediği KGO değerleri istatistiksel olarak eşik niteliği taşımaktadır. Buna göre, bir maddenin KGO kritik değere eşit veya daha yüksek ($\geq$) olduğunda, madde kapsam geçerliğini sağlamış kabul edilmektedir. Dolayısıyla, kritik değere tam olarak eşit çıkan maddeler de kabul edilir ve ölçekten çıkarılması gerekmez. Bu çalışmada uzman görüşlerinin değerlendirilmesinde hem Davis (1992)'in yaklaşımı hem de Lawshe (1975)'nin yöntemi kullanılmıştır. Yapılan

hesaplamalar sonucunda her iki tekniğin ortaya koyduğu değerlerin birbiriyle örtüştüğü belirlenmiştir

3.10.5. Ölçek Materyalinin Hazırlanmasıyla İlgili Yönergeler

Ölçek geliştirme sürecinde, yalnızca madde içerikleri değil, aynı zamanda ölçeğin biçimsel düzeni de büyük önem taşır. Biçimsel hatalardan kaynaklanabilecek sorunları önlemek için bu aşamada dikkatli ve özenli bir çalışma yürütülmelidir. Her ölçme aracının, katılımcılara hitap eden açık ve net bir yönergeyle başlaması gerekir. Bu yönerge, ölçeğin amacı, içerdiği madde sayısı ve nasıl yanıtlanacağı gibi temel bilgileri kısa ve anlaşılır bir şekilde içermelidir (Özdemir, 2018: 64; Tavşancıl, 2014: 78; Erkuş, 2010; Tezbaşaran, 2008; Büyüköztürk, 2012). Başka bir deyişle ölçeğin başında katılımcıya sunulan yönergede, ölçeğin amacı, toplam madde sayısı, cevaplama biçimi ve tahmini cevaplama süresi gibi bilgiler yer almalıdır. Ayrıca ölçekte her ifadenin işaretlenmesi gerektiğine dair net cümleler ve gizlilikle ilgili açıklamalara yer verilmelidir (Tezbaşaran, 2008: 14-15). Bunlara ek olarak, ölçeğin sayfa düzeni ve görsel yapısı da hedef grubun okuma ve yanıtlama becerilerini göz önünde bulundurarak tasarlanmalıdır. Ölçekte tercih edilecek yazı biçimi ve sayfa düzeni katılımcının kolaylıkla okuyup anlayabileceği şekilde olmalıdır (Özdemir, 2018: 64; Tavşancıl, 2014: 78; Erkuş, 2010; Tezbaşaran, 2008; Büyüköztürk, 2012). Ölçeğin daha kolay hızlı yanıtlanabilmesi için ölçek maddeleri ile cevap kategorileri aynı sayfada yer almalıdır (Tavşancıl, 2014: 94). Ayrıca ölçek formu içerisinde birden fazla ölçek yer alıyorsa ve bunların yanıtlama biçimi farklıysa, her değişikliğin bulunduğu kısımda yanıtlamayla ilgili açıklayıcı bilgiler verilmelidir. Böylece katılımcının her bir bölümü doğru yanıtlamasına olanak tanınacak ve veri kalitesi korunacaktır (Tezbaşaran, 2008: 15). Bu tez çalışmasında ölçek geliştirme sürecinde kullanılan yönerge Tablo 5’de verilmiştir.

Tablo 5. Ölçek geliştirme çalışmasında kullanılan yönerge

Açıklama
Değerli Katılımcı; “Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeğinin Geliştirilmesi: Koruma Motivasyon Teorisi ve Planlı Davranış Teorisi ile Bütünleştirilmesi” başlıklı bu tez Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından yapılmaktadır. Bu tez çalışmasında İstanbul’da yaşayan vatandaşların depreme psikolojik mesafesi ölçülerek ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Ardından depreme psikolojik mesafe düzeyi ölçülen vatandaşların deprem koruma motivasyonu ve deprem davranışı üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Anketimiz 4 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm demografik bilgileri (9 soru), 2. Bölüm Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeğini (14 soru), 3. Bölüm Koruma Motivasyonu Teorisi Ölçeğini (20), 4. Bölüm Planlı Davranış Teorisi Ölçeğini (20 soru) içermektedir. Anketi cevaplama süreniz tahmini 4 dakikadır. Çalışmaya katılımda gönüllülük esastır. Ankete vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel amaç için kullanılacak olup tarafımızca saklı tutulacaktır. Ankete vereceğiniz cevaplar, araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için, her soruyu samimi şekilde cevaplamaya çalışmanız son derece önemlidir. Lütfen anketin üzerine isim belirtmeyiniz. Bu çalışmaya gerekli özeni göstermenizi rica eder, şimdiden çok teşekkür ederim. Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KIYMIŞ/ibrahimkiymis@gumushane.edu.tr Gümüşhane Üniversitesi Şiran Mustafa Beyaz Meslek Yüksekokulu, Acil Durum ve Afet Yönetimi Bölümü Damla Nur YÜCE/damlanuryuce59@gmail.com Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi ABD, YL Öğrencisi

4. BULGULAR ve TARTIŞMA

4.1. Pilot Uygulama Aşaması

Tez kapsamında yürütülen ölçek geliştirme sürecinde, öncelikle ölçülmek istenen yapının net bir biçimde tanımlanması, madde havuzunun oluşturulması, ölçme yönteminin seçilmesi, kapsam ve görünüş geçerliliğine ilişkin çalışmaların yapılması ve ölçek formunun hazırlanmasına yönelik yönergelerin belirlenmesinin ardından pilot uygulama aşamasına geçilmiştir. Pilot uygulamada 208 kişiye ulaşılmıştır. Tablo 6’da pilot uygulama aşamasında katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 6. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (pilot uygulama)

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	117	56.3
	Erkek	91	43.8
Medeni durum	Evli	26	12.5
	Bekar	182	87.5
Eğitim durumu	İlkokul/ Ortaokul	10	4.8
	Lise	29	13.9
	Ön Lisans	55	26.4
	Lisans	106	51.0
	Lisansüstü	8	3.8
Gelir durumu	Düşük	33	15.9
	Orta	157	75.5
	Yüksek	18	8.7
Deprem deneyimi	Evet	162	77.9
	Hayır	46	22.1
Hane halkı büyüklüğü	1	4	1.9
	2	34	16.3
	3	55	26.4
	4 ve üstü	115	55.3
Mülkiyet durumu	Kiracı	61	29.3
	Ev sahibi	122	58.7
	Diğer	25	12.0

Tez çalışmasına katılan 208 katılımcının %56.3’ü (117) kadın, %43.8’i (91) erkektir. Katılımcıların %12.5’i (26) evli, %87.5’i (182) bekaardır. Katılımcıların %4.8’i (10) ilkokul/ortaokul, %13.9’u (29) lise, %26.40’ı (55) ön lisans, %51.0’ı (106) lisans, %3.8’i (8) lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Katılımcıların gelir durumu %15.7’sinin (33) düşük, %75.5’inin (157) orta, %8.7’sinin (18) yüksektir. Katılımcıların %77.9’u (162) daha önce depremi deneyimlemişken, %22.1’i (46) daha

önce depremi deneyimlememiştir. Katılımcıların %1.0'ının (4) hanesinde 1, %16.3'ünün (34) hanesinde 2, %26.4'ünün (55) hanesinde 3, %55.3'ünün (115) hanesinde 4 ve üstü kişi yaşamaktadır. Katılımcıların %29.3'ü (61) kiracı, %58.7'si (122) ev sahibi, %12.0'ı (25) diğer (apart, yurt vb.) yerlerde ikamet etmektedir. Katılımcıların en küçüğü 18 yaşında iken en büyüğü 66 yaşındadır. Katılımcıların yaş ortalaması ise 24.35'tir. Katılımcıların ikamet ettikleri bina yaş ortalaması 16.74'tür. Pilot uygulama aşamasında açımlayıcı faktör analizi yapılmış olup, analiz sonuçları Tablo 7'de verilmiştir.

Tablo 7. KMO ve Barlett küresellik testi (pilot uygulama)

(KMO) Örneklem Yeterliliği		0.904
Bartlett Küresellik Testi	Ki-kare değeri	842.681
	Serbestlik derecesi	91
	p	0.000

Faktör analizine başlamadan önce verilerin analiz için uygunluğunu değerlendirmek amacıyla bazı ön testler yapılmalıdır. Bunların başında Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) ve Bartlett Küresellik Testi (Bartlett's Test of Sphericity) testi gelmektedir. KMO testi, örneklem büyüklüğünün faktör analizine uygun olup olmadığını değerlendirmek için kullanılır KMO değeri 0 ile 1 arasında değişmektedir. 0.50'nin üzerindeki değerler faktör analizi için yeterli görülür. Ek olarak, 0.5 ile 0.7 arasındaki değerler orta, 0.7 ile 0.8 arasındaki değerler iyi, 0.8 ile 0.9 arasındaki değerler çok iyi ve 0.9'un üzerindeki değerler mükemmel olarak yorumlanmaktadır. Bartlett Küresellik Testi ise değişkenler arasındaki korelasyonların anlamlı olup olmadığını test eder. Testin amacı, korelasyon matrisinin birim matris (identity matrix) olup olmadığını değerlendirmektir. Eğer matris, birim matristen anlamlı şekilde farklıysa, bu durum değişkenler arasında yeterli korelasyon olduğunu ve faktör analizinin yapılabileceğini gösterir. Bartlett testi anlamlı çıktığında ($p < 0.05$), faktör analizi için verilerin uygun olduğu sonucuna varılır (Field, 2009: 647). Bu tez çalışmasının pilot aşamasında KMO değeri 0.904 bulunmuştur. Bartlett Küresellik Testi sonucunun anlamlı olması ($p: 0.000$) verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermektedir.

KMO ve Bartlett Küresellik Testi sonuçları, verilerin faktör analizi için uygun olduğunu göstermiştir. Bu doğrultuda, Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği'nin yapı geçerliliğini incelemek amacıyla açımlayıcı faktör analizi (AFA) uygulanmıştır. Faktör analizinde en sık kullanılan yöntemlerden biri temel bileşenler analizidir (Kleinbaum, 1988; Büyüköztürk, 2002). Temel bileşenler analizi, çok boyutlu bir veri setini daha az

boyutta ifade ederek toplam varyansı en yüksek düzeyde açıklamayı amaçlayan bir yöntemdir (Tabachnick vd., 2007: 22). Bu nedenlerle, araştırmada faktörlerin ortaya çıkarılmasında temel bileşenler analizinden yararlanılmıştır.

AFA sürecinde, bazı maddelerin birden fazla faktör altında yer alabileceği bilinmektedir. Böyle durumlarda, bir maddenin belirli bir faktör altında kabul edilebilmesi için, diğer faktörlerdeki yük değerleriyle arasında en az 0.10'luk bir fark bulunması gerekmektedir. Eğer bu fark sağlanmazsa, söz konusu madde “binişik madde” olarak değerlendirilmektedir (Tavşancıl, 2002). Bu çalışmada binişik özellik gösteren maddeler ölçek dışında bırakılmıştır. Ayrıca, faktör yük değerlerinin 0.50 ve üzerinde olması kabul edilebilir düzey olarak görülmektedir (Çokluk vd., 2012). Pilot çalışmada da kesme noktası 0.50 olarak belirlenmiştir.

Analiz sonuçlarına göre faktör yükü 0.50'nin altında kalan veya binişik özellik taşıyan maddeler ölçekten çıkarılmıştır. Bu işlem kademeli biçimde yürütülmüş ve her seferinde analiz tekrarlanarak ölçek yapısı yeniden değerlendirilmiştir. Sonuçta, 2 madde çıkarılarak (madde 7 ve madde 14) ölçeğin 12 madde ile son halini aldığı belirlenmiştir. Açımlayıcı faktör analizi sonunda elde edilen ölçek yapısına ilişkin ayrıntılı bulgular Tablo 8'de sunulmuştur. Ölçekteki faktörlerin varyans oranları sırasıyla %14.89, %14.35, %19.27 ve %13.16 olarak bulunmuştur. Pattern Matrisinde görüldüğü üzere 12 madde 4 faktör altında toplanmış olup, toplam varyansın %61.67'sini açıklamaktadır. Açıklanan toplam varyans %40 ve üzeri kabul görmektedir (Çokluk vd., 2012).

Tablo 8. Depreme psikolojik mesafe ölçeği pattern matrisi (pilot uygulama)

Maddeler	Faktörler			
	1	2	3	4
M1. Yaşadığım yerel alan depremden etkilenebilir. (Yerel)	0.803			
M2. Yaşadığım bölge depremden etkilenebilir. (Bölgesel)	0.796			
M3. Yaşadığım ülke depremden etkilenebilir. (Ulusal)	0.713			
M4. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden etkilenebilirim. (Bireysel)		0.762		
M5. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden ailem etkilenebilir. (Aile)		0.779		
M6. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden yakın çevrem etkilenebilir. (Yakın Çevre)		0.731		
M8. Yaşadığım bölgede depremin acil bir tehdit olduğunu düşünüyorum. (Acil Tehdit)			0.861	
M9. Yaşadığım bölgede yakın gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Yakın Gelecek)			0.880	

Tablo 8. (Devamı)

Maddeler	Faktörler			
	1	2	3	4
M10. Yaşadığım bölgede uzak gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Uzak Gelecek)			0.893	
M11. Yaşadığım bölgede depremin ciddiyeti abartılıyor.				0.702
M12. Yaşadığım bölgede depremin meydana gelip gelmeyeceği belirsiz.				0.746
M13. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin etkilerinin ne olacağı belirsiz.				0.728
Varyans (%)	14.89	14.35	19.27	13.16
Toplam Varyans (%)	61.67			

Faktör 1’de birleşen maddeler incelendiğinde, kişilerin depreme coğrafi olarak yakınlığı ve uzaklığı durumları ile ilgili olduğu görülmektedir. Aslında maddeler, kişilerin yaşadıkları konumda veya coğrafi bölgelerde depremin kendilerini etkileyip etkilememeye ihtimalinin düşük ve yüksek olma durumunu kapsamaktadır. Eğer, kişiler depremin yaşadıkları yerel alanı ve bölgeyi etkileyeceğini düşünürse, depreme coğrafi olarak yakın hissetmektedir. Bu nedenle faktör 1 “Coğrafi Mesafe” olarak adlandırılmıştır. Coğrafi Mesafe faktöründe yer alan maddelerin faktör yükleri 0.803 ile 0.713 arasındadır. Faktör analizinde, maddelerin yük değerleri 0.600 ve üzerindeyse yüksek bir düzeyde, 0.400 ile 0.600 arasında ise orta düzeyde kabul edilmektedir (Büyüköztürk, 2002). Coğrafi Mesafe faktörü incelendiğinde, 3 maddenin yüksek düzey olduğu görülmektedir.

Faktör 2’de birleşen maddeler incelendiğinde, kişilerin depreme sosyal olarak yakınlığı ve uzaklığı durumları ile ilgili olduğu görülmektedir. Aslında maddeler, kişilerin depremle kendisini özdeşleştirme düzeyi ve yaşadığı toplumun depremden sosyal olarak ne kadar etkilendiği durumunu kapsamaktadır. Eğer kişiler depremin kendisi, yakın çevresi veya diğer kişileri etkileyeceği ve zarar vereceğini düşünürse, depreme sosyal olarak yakın hissetmektedir. Bu nedenle faktör 2 “Sosyal Mesafe” olarak adlandırılmıştır. Sosyal Mesafe faktöründe yer alan maddelerin faktör yükleri 0.779 ile 0.731 arasındadır. Sosyal Mesafe faktörü incelendiğinde, 3 maddenin yüksek düzey olduğu görülmektedir.

Faktör 3’de birleşen maddeler incelendiğinde, kişilerin depreme zamansal olarak yakınlığı ve uzaklığı durumları ile ilgili olduğu görülmektedir. Aslında maddeler, kişilerin depremin uzak gelecekte mi yoksa yakın gelecekte mi gerçekleşeceği durumuna bakışını değerlendirilmektedir. Eğer kişiler, depremin belli bir zaman diliminde gerçekleşme durumunu yakın olarak görüyorsa, depreme zamansal olarak yakın hissetmektedir. Bu nedenle faktör 3 “Zamansal Mesafe” olarak adlandırılmıştır.

Zamansal Mesafe faktöründe yer alan maddelerin faktör yükleri 0.893 ile 0.861 arasındadır. Zamansal mesafe faktörü incelendiğinde, 3 maddenin yüksek düzey olduğu görülmektedir.

Faktör 4’de birleşen maddeler incelendiğinde, kişilerin depresi belirsiz ve öngörülemez bir durum olarak algılama eğilimleriyle ilişkili olduğu görülmektedir. Bu maddeler, bireylerin depresi olağan dışı ve gerçekleşme olasılığı düşük bir olay olarak değerlendirip değerlendirmediklerini ölçmektedir. Depremin gerçekleşebileceğini düşünen bireyler ise, bu durumu belirsiz bir olgu olarak görmemekte ve kendilerini bu duruma daha hazırlıklı ya da yakın hissetmektedir. Bu nedenle faktör 4 “Belirsizlik” olarak adlandırılmıştır. Belirsizlik faktöründe yer alan maddelerin faktör yükleri 0.746 ile 0.702 arasındadır. Belirsizlik faktörü incelendiğinde, 3 madde yüksek düzey olduğu görülmektedir.

Doğrulamalı faktör analizi (DFA), gizil değişkenler ile ilgili kuramların test edilmesine dayanan ve ileri düzey araştırmalarda kullanılan oldukça gelişmiş bir tekniktir. Daha önceden tanımlanmış ve sınırlandırılmış bir yapının, bir model olarak doğrulanıp doğrulanmadığının test edildiği analizdir. DFA yapısal eşitlik modellerinden biri olup yapısal eşitlik modellerinde öncelikle model uyumunun sağlanması gerekir. Model uyumunun değerlendirilmesinde yaygın olarak $\chi^2/\text{Derece of Freedom}$ (χ^2/df), Root-Mean-Square Error Approximation (RMSEA), Goodness-of-fit Index (GFI), Comparative Fit Index (CFI), Incremental Fit Index (IFI), Tucker-Lewis Index (TLI) ve Adjustment Goodness of Fit Index (AGFI) uyum indeksleri kullanılır (Çokluk vd., 2012). Doğrulamalı faktör analizinde, IFI, TLI, CFI ve AGFI değerlerinin 0.900’ün üzerinde olması, χ^2/df oranının 5’in altında bulunması ve RMSEA değerinin 0.700’den düşük olması uygun kabul edilmektedir (Gefen vd., 2000; Hair vd., 2010; Steiger, 2007). Bu çalışmada geliştirilen Depreme Psikolojik Mesafe ölçeğinin AFA sonucunda kalan 12 madde ve 4 faktörlü yapı ile gerçekleştirilen DFA uyum indeks değerleri Tablo 9’da yer almaktadır.

Tablo 9. Depreme psikolojik mesafe ölçeği DFA sonucunda elde edilen model uyum indeks değerleri (pilot uygulama)

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Mükemmel Uyum	Araştırma Bulgusu	Sonuç
χ^2/df	<5	<3	1.479	Mükemmel Uyum
RMSEA	≤ 0.100	<0.050	0.048	Mükemmel Uyum
IFI	≥ 0.900	>0.950	0.967	Mükemmel Uyum
TLI	≥ 0.900	>0.950	0.951	Mükemmel Uyum
CFI	≥ 0.900	>0.950	0.966	Mükemmel Uyum

Tablo 9. (Devamı)

Uyum İndeksleri	İyi Uyum	Mükemmel Uyum	Araştırma Bulgusu	Sonuç
GFI	≥ 0.900	> 0.950	0.948	İyi Uyum
AGFI	≥ 0.900	> 0.950	0.911	İyi Uyum

Tablo 9’da görüldüğü üzere, Depreme Psikolojik Mesafe ölçeğine ait model uyum indekslerinin 12 maddeli ve 4 faktörlü yapıyı iyi bir şekilde temsil ettiği bulunmuştur. DFA sonuçları, χ^2/df , RMSEA, IFI, TLI ve CFI değerlerinin mükemmel uyum, GFI ve AGFI değerlerinin iyi uyum sağladığını göstermektedir ($\chi^2/df=1.479$, IFI=0.967, TLI=0.951, CFI=0.966, GFI=0.948, AGFI=0.911, RMSEA=0.048).

Tablo 10. Depreme psikolojik mesafe ölçeği DFA ve güvenirlik analizi bulguları (pilot uygulama)

Madde ve Boyut	Faktör Yüğü	t	r	CA
Coğrafi Mesafe (F1)				0.884
M1	0.803		0.71	
M2	0.796	10.93**	0.70	
M3	0.713	9.16**	0.64	
Sosyal Mesafe (F2)				0.902
M4	0.762		0.66	
M5	0.779	10.78**	0.68	
M6	0.731	9.45**	0.62	
Zamansal Mesafe (F3)				0.751
M8	0.861		0.74	
M9	0.880	13.74**	0.76	
M10	0.893	14.28**	0.78	
Belirsizlik (F4)				0.842
M11	0.702		0.63	
M12	0.746	9.67**	0.66	
M13	0.728	9.23**	0.64	
Ölçeğin tümüne ait CA			0.912	

**p<0.01; r: Madde toplam korelasyonu

Tablo 10’da depreme psikolojik mesafe ölçeği DFA ve güvenirlik analizi bulguları yer almaktadır. Depreme psikolojik mesafe ölçeğinde yer alan her maddenin faktör yüklerinin 0.40’tan yüksek ve tüm maddelerin t değerlerinin anlamlı olduğu görülmektedir. Ayrıca, tüm maddeler için madde-toplam korelasyonu 0.30’dan yüksek (0.62 ile 0.78 aralığında) olduğu tespit edilmiştir. DFA sonucunda doğrulanan 12 madde ve 4 faktör altında toplanmış Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği’nin genel Cronbach’s Alfa değeri 0.912 olarak bulunmuştur. Alt boyutlara ilişkin Cronbach’s Alfa katsayıları; Coğrafi Mesafe için 0.884, Sosyal Mesafe için 0.902, Zamansal Mesafe için 0.751 ve

Belirsizlik için 0.842 olarak hesaplanmıştır. Literatürde, Cronbach's Alfa katsayısının en az 0.700 ve üzerinde olmasının kabul edilebilir düzeyde güvenilirlik sağladığı belirtilmektedir (Seçer, 2018). Bu bulgular, ölçeğin 12 madde ve 4 faktörden (Coğrafi Mesafe, Sosyal Mesafe, Zamansal Mesafe, Belirsizlik) oluşan yapısıyla geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu ortaya koymaktadır.

4.2. Ana Uygulama Aşaması

Bu tez çalışmasında ölçek geliştirme sürecinde, 208 kişi ile gerçekleştirilen pilot uygulama aşaması sonucunda 12 maddelik 4 boyutlu depreme psikolojik mesafe ölçeği geliştirilmiştir. Ana uygulamada 1144 kişiye ulaşılmıştır. Tablo 11'de ana uygulama aşamasında katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı verilmiştir.

Tablo 11. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımı (ana uygulama)

Demografik Değişken	Gruplar	n	%
Cinsiyet	Kadın	679	59.4
	Erkek	465	40.6
Medeni durum	Evli	257	22.5
	Bekar	887	77.5
Eğitim durumu	İlkokul/ Ortaokul	106	9.3
	Lise	196	17.1
	Ön Lisans	337	29.5
	Lisans	459	40.1
	Lisansüstü	46	4.0
Gelir durumu	Düşük	206	18.0
	Orta	851	74.4
	Yüksek	87	7.6
Deprem deneyimi	Evet	909	79.5
	Hayır	235	20.5
Hane büyüklüğü	1	53	4.6
	2	145	12.7
	3	255	22.3
	4 ve üstü	691	60.4
Mülkiyet durumu	Kiracı	368	32.2
	Ev sahibi	668	58.4
	Diğer	108	9.4

Tez çalışmasına katılan 1144 katılımcının %59.4'ü (679) kadın, %40.6'sı (465) erkektir. Katılımcıların %22.5'i (257) evli, %77.5'i (887) bekarıdır. Katılımcıların %9.3'ü (106) ilkokul/ortaokul, %17.1'i (196) lise, %29.5'i (337) ön lisans, %40.1'i (459) lisans %4.0'ı (46) lisansüstü düzeyde öğrenim görmüştür. Katılımcıların gelir durumu %18.0'ının (206) düşük, %74.4'ünün (851) orta, %7.6'sının (87) yüksektir. Katılımcıların %79.5'i (909) daha önce depremi deneyimlemişken, %20.5'i (235) daha önce depremi deneyimlememiştir. Katılımcıların %4.6'sının (53) hanesinde 1,

%12.7'sinin (145) hanesinde 2, %22.3'ünün (255) hanesinde 3, %60.4'ünün (691) hanesinde 4 ve üstü kişi yaşamaktadır. Katılımcıların %32.2'si (368) kiracı, %58.4'ü (668) ev sahibi, %9.4'ü (108) diğer (apart, yurt vb.) yerlerde ikamet etmektedir. Katılımcıların yaş ortalaması 25.29'dur. Katılımcıların ikamet ettikleri bina yaş ortalaması 15.72'dir.

Tablo 12'de İstanbul'da yaşayan vatandaşların depreme psikolojik mesafe ölçeğinde yer alan sorulara verdikleri cevaplar yer almaktadır. Katılımcıların “Yaşadığım yerel alan depremden etkilenebilir. (Yerel)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 652'si (%57.0) tamamen katılıyorum, 365'i (%31.9) katılıyorum, 80'i (%7.0) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 33'ü (%2.9) katılmıyorum, 14'ü (%1.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölge depremden etkilenebilir. (Bölgesel)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 710'u (%62.1) tamamen katılıyorum, 362'i (%31.6) katılıyorum, 46'sı (%4.0) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 17'si (%1.5) katılmıyorum, 9'u (%0.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım ülke depremden etkilenebilir? (Ulusal)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 848'i (%74.1) tamamen katılıyorum, 263'ü (%23.0) katılıyorum, 22'si (%1.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 8'i (%0.7) katılmıyorum, 3'ü (%0.3) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden etkilenebilirim. (Bireysel)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 667'si (%58.3) tamamen katılıyorum, 376'sı (%32.9) katılıyorum, 75'i (%6.6) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 20'si (%1.7) katılmıyorum, 6'sı (%0.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden ailem etkilenebilir. (Aile)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 634'ü (%55.4) tamamen katılıyorum, 362'si (%31.6) katılıyorum, 86'sı (%7.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 36'sı (%3.1) katılmıyorum, 26'sı (%2.3) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden yakın çevrem etkilenebilir. (Yakın Çevre)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 653'ü (%57.1) tamamen katılıyorum, 397'si (%34.7) katılıyorum, 63'ü (%5.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 22'si (%1.9) katılmıyorum, 9'u (%0.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Ülkemizde meydana gelebilecek depremden toplumumuz etkilenebilir. (Toplumsal)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 871'i (%76.1) tamamen katılıyorum, 238'i (%20.8) katılıyorum, 21'i (%1.8) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 12'si (%1.0) katılmıyorum, 2'si (%0.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Yaşadığım bölgede depremin acil bir tehdit olduğunu düşünüyorum. (Acil Tehdit)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 777’si (%67.9) tamamen katılıyorum, 249’u (%21.8) katılıyorum, 63’ü (%5.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 47’si (%4.1) katılmıyorum, 8’i (%0.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede yakın gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Yakın Gelecek)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 610’u (%53.3) tamamen katılıyorum, 327’si (%28.6) katılıyorum, 153’ü (%13.4) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 37’si (%3.2) katılmıyorum, 17’si (%1.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede uzak gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Uzak Gelecek)” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 426’sı (%37.2) tamamen katılıyorum, 286’sı (%25.0) katılıyorum, 220’si (%19.2) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 133’ü (%11.6) katılmıyorum, 79’u (%6.9) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Yaşadığım bölgede depremin ciddiyeti abartılıyor.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 67’si (%5.9) tamamen katılıyorum, 97’si (%8.5) katılıyorum, 139’u (%12.2) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 320’si (%28.0) katılmıyorum, 521’i (%45.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede depremin meydana gelip gelmeyeceği belirsiz.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 91’i (%8.0) tamamen katılıyorum, 178’i (%15.6) katılıyorum, 252’si (%22.0) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 318’i (%27.8) katılmıyorum, 305’i (%26.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin etkilerinin ne olacağı belirsiz.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 178’i (%15.6) tamamen katılıyorum, 281’i (%24.6) katılıyorum, 206’sı (%18.0) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 256’sı (%22.4) katılmıyorum, 223’ü (%19.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Bilim adamları, yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin büyüklüğü konusunda hemfikir değiller.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 167’si (%14.6) tamamen katılıyorum, 251’i (%21.9) katılıyorum, 276’sı (%24.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 281’i (%24.6) katılmıyorum, 169’ı (%14.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 12. Depreme psikolojik mesafe frekans tablosu

Madde Sayısı	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
PM1	652	57.0	365	31.9	80	7.0	33	2.9	14	1.2
PM2	710	62.1	362	31.6	46	4.0	17	1.5	9	0.8
PM3	848	74.1	263	23.0	22	1.9	8	0.7	3	0.3
PM4	667	58.3	376	32.9	75	6.6	20	1.7	6	0.5
PM5	634	55.4	362	31.6	86	7.5	36	3.1	26	2.3
PM6	653	57.1	397	34.7	63	5.5	22	1.9	9	0.8
PM7	871	76.1	238	20.8	21	1.8	12	1.0	2	0.2
PM8	777	67.9	249	21.8	63	5.5	47	4.1	8	0.7
PM9	610	53.3	327	28.6	153	13.4	37	3.2	17	1.5
PM10	426	37.2	286	25.0	220	19.2	133	11.6	79	6.9
PM11	67	5.9	97	8.5	139	12.2	320	28.0	521	45.5
PM12	91	8.0	178	15.6	252	22.0	318	27.8	305	26.7
PM13	178	15.6	281	24.6	206	18.0	256	22.4	223	19.5
PM14	167	14.6	251	21.9	276	24.1	281	24.6	169	14.8

Tablo 13’de İstanbul’da yaşayan vatandaşların koruma motivasyon düzeyini ölçen sorulara verdikleri cevaplar yer almaktadır. Katılımcıların “Depremlerin ciddi sonuçlar doğuracağını düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 804’ü (%70.3) tamamen katılıyorum, 289’u (%25.3) katılıyorum, 33’ü (%2.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 13’ü (%1.1) katılmıyorum, 5’i (%0.4) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremlerin birçok can kaybı ve yaralanmaya yol açacağını düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 808’i (%70.6) tamamen katılıyorum, 300’ü (%26.2) katılıyorum, 25’i (%2.2) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 9’u (%0.8) katılmıyorum, 2’si (%0.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremlerin ciddi maddi hasara yol açacağını düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 834’ü (%72.9) tamamen katılıyorum, 281’i (%24.6) katılıyorum, 22’si (%1.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 5’i (%0.4) katılmıyorum, 2’si (%0.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremlerin şiddetinin son yıllarda arttığını düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 586’sı (%51.2) tamamen katılıyorum, 365’i (%31.9) katılıyorum, 138’i (%12.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 38’i (%3.3) katılmıyorum, 17’si (%1.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Depremlere karşı savunmasız olduğumu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 548’i (%47.9) tamamen katılıyorum, 363’ü (%31.7) katılıyorum, 172’si (%15.0) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 52’si (%4.5)

katılmıyorum, 9'u (%0.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Yaşadığım bölgenin depremlere karşı savunmasız olduğunu düşünüyorum." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 609'u (%53.2) tamamen katılıyorum, 376'sı (%32.9) katılıyorum, 115'i (%10.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 27'si (%2.4) katılmıyorum, 17'si (%1.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Depremlerin sıklığının son yıllarda arttığını düşünüyorum." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 531'i (%46.4) tamamen katılıyorum, 417'si (%36.5) katılıyorum, 136'sı (%11.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 49'u (%4.3) katılmıyorum, 11'i (%1.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Yaşadığım bölgede deprem meydana gelme ihtimalini diğer yerlere göre daha fazla olduğunu düşünüyorum." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 515'i (%45.0) tamamen katılıyorum, 355'i (%31.0) katılıyorum, 175'i (%15.3) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 81'i (%7.1) katılmıyorum, 18'i (%1.6) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Deprem olması durumunda gelirlerimin yetersiz olduğunu düşünüyorum." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 449'u (%39.2) tamamen katılıyorum, 358'i (%31.3) katılıyorum, 232'si (%20.3) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 85'i (%7.4) katılmıyorum, 20'si (%1.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların "Depremlerle nasıl başa çıkılacağına dair bir afet planı hazırlayabilirim." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 192'si (%16.8) tamamen katılıyorum, 355'i (%31.0) katılıyorum, 339'u (%29.6) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 206'sı (%18.0) katılmıyorum, 52'si (%4.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Deprem öncesinde acil durum çantası hazırlayabilirim." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 315'i (%27.5) tamamen katılıyorum, 542'si (%47.4) katılıyorum, 184'ü (%16.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 79'u (%6.9) katılmıyorum, 24'ü (%2.1) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Depremlere karşı kendimi koruyabilirim." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 162'si (%14.2) tamamen katılıyorum, 264'ü (%23.1) katılıyorum, 414'ü (%36.2) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 201'i (%17.6) katılmıyorum, 103'ü (%9.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların "Deprem öncesinde evimde devrilebilecek eşyaları sabitleyebilirim." sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 275'i (%24.0) tamamen katılıyorum, 498'i (%43.5) katılıyorum, 200'ü (%17.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 117'si (%10.2) katılmıyorum, 54'ü (%4.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Deprem sonrasında yardım malzemelerinin dağıtımı, bana yardımcı olacaktır.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 386’sı (%33.7) tamamen katılıyorum, 458’i (%4) katılıyorum, 171’i (%14.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 70’i (%6.1) katılmıyorum, 59’u (%5.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Deprem sonrasında acil müdahale ekiplerinin görevlendirilmesi, bana yardımcı olacaktır.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 491’i (%42.9) tamamen katılıyorum, 430’u (%37.6) katılıyorum, 122’si (%10.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 58’i (%5.1) katılmıyorum, 43’ü (%3.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Sağlam bir binada oturmak, deprem sırasında beni koruyacaktır.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 527’si (%46.1) tamamen katılıyorum, 394’ü (%34.4) katılıyorum, 153’ü (%13.4) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 48’i (%4.2) katılmıyorum, 22’si (%1.9) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Deprem sonrasında resmi kurumlar tarafından yapılacak uyarıları dikkate almak, beni koruyacaktır.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 378’i (%33.0) tamamen katılıyorum, 403’ü (%35.2) katılıyorum, 227’si (%19.8) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 82’si (%7.2) katılmıyorum, 54’ü (%4.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Acil durum çantası hazırlamak maliyetlidir.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 214’ü (%18.7) tamamen katılıyorum, 217’si (%19.0) katılıyorum, 245’i (%21.4) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 331’i (%28.9) katılmıyorum, 137’si (%12.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Sağlam bir binada oturmak maliyetlidir.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 566’sı (%49.5) tamamen katılıyorum, 329’u (%28.8) katılıyorum, 118’i (%10.3) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 85’i (%7.4) katılmıyorum, 46’sı (%4.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Bölgedeki binalara sismik izolatör kurulumu maliyetlidir.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 523’ü (%45.7) tamamen katılıyorum, 331’i (%28.9) katılıyorum, 173’ü (%15.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 74’ü (%6.5) katılmıyorum, 43’ü (%3.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 13. Koruma motivasyon düzeyi frekans tablosu

Madde Sayısı	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
KMT1	804	70.3	289	25.3	33	2.9	13	1.1	5	0.4
KMT2	808	70.6	300	26.2	25	2.2	9	0.8	2	0.2
KMT3	834	72.9	281	24.6	22	1.9	5	0.4	2	0.2
KMT4	586	51.2	365	31.9	138	12.1	38	3.3	17	1.5
KMT5	548	47.9	363	31.7	172	15.0	52	4.5	9	0.8
KMT6	609	53.2	376	32.9	115	10.1	27	2.4	17	1.5
KMT7	531	46.4	417	36.5	136	11.9	49	4.3	11	1.0
KMT8	515	45.0	355	31.0	175	15.3	81	7.1	18	1.6
KMT9	449	39.2	358	31.3	232	20.3	85	7.4	20	1.7
KMT10	192	16.8	355	31.0	339	29.6	206	18.0	52	4.5
KMT11	315	27.5	542	47.4	184	16.1	79	6.9	24	2.1
KMT12	162	14.2	264	23.1	414	36.2	201	17.6	103	9.0
KMT13	275	24.0	498	43.5	200	17.5	117	10.2	54	4.7
KMT14	386	33.7	458	40.0	171	14.9	70	6.1	59	5.2
KMT15	491	42.9	430	37.6	122	10.7	58	5.1	43	3.8
KMT16	527	46.1	394	34.4	153	13.4	48	4.2	22	1.9
KMT17	378	33.0	403	35.2	227	19.8	82	7.2	54	4.7
KMT18	214	18.7	217	19.0	245	21.4	331	28.9	137	12.0
KMT19	566	49.5	329	28.8	118	10.3	85	7.4	46	4.0
KMT20	523	45.7	331	28.9	173	15.1	74	6.5	43	3.8

Tablo 14’de İstanbul’da yaşayan vatandaşların planlı davranış düzeyini ölçen sorulara verdikleri cevaplar yer almaktadır. Katılımcıların “Depreme karşı acil durum malzemeleri hazırlamanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 664’ü (%58.0) tamamen katılıyorum, 423’ü (%37.0) katılıyorum, 35’i (%3.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 15’i (%1.3) katılmıyorum, 7’si (%0.6) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depreme hazırlık yapmamın bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 635’i (%55.5) tamamen katılıyorum, 451’i (%39.4) katılıyorum, 44’ü (%3.8) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 10’u (%0.9) katılmıyorum, 4’ü (%0.3) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depreme hazırlık yapmamın faydalı olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 673’ü (%58.8) tamamen katılıyorum, 415’i (%36.3) katılıyorum, 43’ü (%3.8) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 7’si (%0.6) katılmıyorum, 6’sı (%0.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Deprem hakkında bilgi edinmek ve hazırlanmak zorunda olduğumu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 604’ü

(%52.8) tamamen katılıyorum, 416'sı (%36.4) katılıyorum, 86'sı (%7.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 24'ü (%2.1) katılmıyorum, 14'ü (%1.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremle ilgili bilgilerimi arttırmak için sosyal baskı altında olduğumu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 216'sı (%18.9) tamamen katılıyorum, 229'u (%20.0) katılıyorum, 328'i (%28.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 279'u (%24.4) katılmıyorum, 92'si (%8.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Ailem depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 326'sı (%28.5) tamamen katılıyorum, 469'u (%41.0) katılıyorum, 191'i (%16.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 114'ü (%10.0) katılmıyorum, 44'ü (%3.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Yakın arkadaşlarım depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 324'ü (%28.3) tamamen katılıyorum, 398'i (%34.8) katılıyorum, 217'si (%20.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 130'u (%11.4) katılmıyorum, 55'i (%4.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Depremin olumsuz sonuçlarıyla başa çıkabileceğime inanıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 167'si (%14.6) tamamen katılıyorum, 215'i (%18.8) katılıyorum, 347'si (%30.3) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 247'si (%21.6) katılmıyorum, 168'i (%14.7) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depreme ilişkin koruyucu protokollerin kolayca uygulanabileceğini düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 157'si (%13.7) tamamen katılıyorum, 250'si (%21.9) katılıyorum, 282'si (%24.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 255'i (%22.3) katılmıyorum, 200'ü (%17.5) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremin olumsuz etkilerine karşı önlem alma konusunda kendi yeteneğime güveniyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 159'u (%13.9) tamamen katılıyorum, 306'sı (%26.7) katılıyorum, 388'i (%33.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 189'u (%16.5) katılmıyorum, 102'si (%8.9) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depreme hazırlanıp hazırlanmamanın tamamen bana bağlı olduğunu düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 194'ü (%17.0) tamamen katılıyorum, 238'i (%24.7) katılıyorum, 247'si (%21.6) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 219'u (%19.1) katılmıyorum, 201'i (%17.6) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Depremle ilgili eğitici faaliyet ve programlara katılmak isterim.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 326'sı (%28.5) tamamen katılıyorum, 495'i (%43.3) katılıyorum, 218'i (%19.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 72'si (%6.3)

katılmıyorum, 33'ü (%2.9) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depreme nasıl hazırlanacağım konusunda bilgi aramayı planlıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 264'ü (%23.1) tamamen katılıyorum, 509'u (%44.5) katılıyorum, 264'ü (%23.1) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 79'u (%6.9) katılmıyorum, 28'i (%2.4) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremi oluşturduğu potansiyel riskler hakkında daha fazla bilgi bulmayı planlıyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 283'ü (%24.7) tamamen katılıyorum, 512'si (%44.8) katılıyorum, 248'i (%21.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 69'u (%6.0) katılmıyorum, 32'si (%2.8) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Deprem gerçekleşmesi durumunda yapmam gerekenlerin farkında olmak için deprem tatbikatları yapmayı düşünüyorum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 227'si (%19.8) tamamen katılıyorum, 431'i (%37.7) katılıyorum, 316'sı (%27.6) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 124'ü (%10.8) katılmıyorum, 46'sı (%4.0) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Katılımcıların “Deprem sonrasında resmi kurumlardan açıklama gelene kadar evime girmeden beklerim.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 430'u (%37.6) tamamen katılıyorum, 435'i (%38.0) katılıyorum, 169'u (%14.8) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 62'si (%5.4) katılmıyorum, 48'i (%4.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Her zaman depremle ilgili bilgilerimi güncel tutarım.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 331'i (%28.9) tamamen katılıyorum, 453'ü (%39.6) katılıyorum, 271'i (%23.7) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 62'si (%5.4) katılmıyorum, 27'si (%2.4) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremlere karşı acil durum malzemelerini her zaman hazır bulundururum.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 240'ı (%21.0) tamamen katılıyorum, 316'sı (%27.6) katılıyorum, 326'sı (%28.5) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 195'i (%17.0) katılmıyorum, 67'si (%5.9) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Deprem başladığında sarsıntı bitene kadar binadan çıkmam.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 391'i (%34.2) tamamen katılıyorum, 398'i (%34.8) katılıyorum, 216'sı (%18.9) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 90'ı (%7.9) katılmıyorum, 49'u (%4.3) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir. Katılımcıların “Depremde sarsıntı bittikten sonra tahliye sırasında asansör kullanmam.” sorusuna verdikleri cevaplar değerlendirildiğinde 768'i (%67.1) tamamen katılıyorum, 297'si (%26.0) katılıyorum, 49'u (%4.3) ne katılıyorum ne katılmıyorum, 16'sı (%1.4) katılmıyorum, 14'ü (%1.2) kesinlikle katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo 14. Planlı davranış düzeyi frekans tablosu

Madde Sayısı	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum		Katılmıyorum		Kesinlikle Katılmıyorum	
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%
PDT1	664	58.0	423	37.0	35	3.1	15	1.3	7	0.6
PDT2	635	55.5	451	39.4	44	3.8	10	0.9	4	0.3
PDT3	673	58.8	415	36.3	43	3.8	7	0.6	6	0.5
PDT4	604	52.8	416	36.4	86	7.5	24	2.1	14	1.2
PDT5	216	18.9	229	20.0	328	28.7	279	24.4	92	8.0
PDT6	326	28.5	469	41.0	191	16.7	114	10	44	3.8
PDT7	324	28.3	398	34.8	237	20.7	130	11.4	55	4.8
PDT8	167	14.6	215	18.8	347	30.3	247	21.6	168	14.7
PDT9	157	13.7	250	21.9	282	24.7	255	22.3	200	17.5
PDT10	159	13.9	306	26.7	388	33.9	189	16.5	102	8.9
PDT11	194	17.0	283	24.7	247	21.6	219	19.1	201	17.6
PDT12	326	28.5	495	43.3	218	19.1	72	6.3	33	2.9
PDT13	264	23.1	509	44.5	264	23.1	79	6.9	28	2.4
PDT14	283	24.7	512	44.8	248	21.7	69	6	32	2.8
PDT15	227	19.8	431	37.7	316	27.6	124	10.8	46	4.0
PDT16	430	37.6	435	38.0	169	14.8	62	5.4	48	4.2
PDT17	331	28.9	453	39.6	271	23.7	62	5.4	27	2.4
PDT18	240	21.0	316	27.6	326	28.5	195	17	67	5.9
PDT19	391	34.2	398	34.8	216	18.9	90	7.9	49	4.3
PDT20	768	67.1	297	26.0	49	4.3	16	1.4	14	1.2

Tablo 15, ölçme araçları ve alt boyutlarının ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerlerini göstermektedir. Katılımcıların psikolojik mesafe toplam ölçek boyut ortalamaları 1.95 (SS=0.484), coğrafi mesafe alt boyutu ortalamaları 1.45 (SS=0.591), sosyal mesafe alt boyutu ortalamaları 1.57 (SS=0.700), zamansal mesafe alt boyutu ortalamaları 2.30 (SS=0.596), belirsizlik alt boyutu ortalamaları 2.48 (SS=1.006) olarak bulunmuştur. Katılımcılar psikolojik, coğrafi ve sosyal mesafe olarak depremi kendilerine yakın görmektedirler. Katılımcıların planlı davranış teorisi (genel) toplam ölçek boyutu ortalamaları 3.80 (SS=0.528), davranışa yönelik tutum alt boyutu ortalamaları 4.50 (SS=0.573), öznel norm alt boyutu ortalamaları 3.76 (SS=0.765), algılanan davranış kontrolü alt boyutu ortalamaları 3.03 (SS=1.014), niyet boyutu ortalamaları 3.77 (SS=0.813), davranış alt boyutu ortalamaları 3.94 (SS=0.677) olarak bulunmuştur. Katılımcıların, depreme yönelik davranışlara ilişkin tutum ortalamasının yüksek olması, genel olarak bu konuda olumlu bir tutuma sahip olduklarını göstermektedir. Katılımcıların koruma motivasyon teorisi (genel) toplam ölçek boyutu ortalamaları 4.06 (SS=0.421), tehdit değerlendirmesi ortalamaları 4.37 (SS=0.525), algılanan şiddet boyutu ortalamaları 4.56 (SS=0.524), algılanan savunmasızlık alt

boyutu ortalamaları 4.17 (SS=0.671), başa çıkma değerlendirme ortalamaları 3.76 (SS=0.539), öz yeterlilik alt boyutu ortalamaları 3.54 (SS=0.778), müdahale etkinliği alt boyutu ortalamaları 4.01 (SS=0.799), müdahale maliyeti alt boyutu ortalamaları 3.74 (SS=0.926) olarak bulunmuştur. Katılımcılar depremi ciddi bir tehdit olarak görüp, şiddetinin yüksek olduğunu, depreme savunmasız olduklarını göstermektedir. Ek olarak depremle başa çıkma konusunda depreme doğru ve yeterli bir müdahale etkinliği sağlayacaklarını göstermektedir.

Tabachnick vd. (2007) tarafından belirtildiği üzere, çarpıklık ve basıklık katsayılarının ± 1.5 aralığında yer alması, dağılımın normal kabul edilebilmesi için bir kriter olarak önerilmektedir. Mevcut araştırmada hesaplanan çarpıklık ve basıklık değerleri bu sınırlar içinde yer almakta olup, elde edilen bulgular veri setinin parametrik analizler için uygun olduğunu ve dağılımın hem normal hem de homojen özellikler sergilediğini göstermektedir.

Tablo 15. Ölçek ve alt boyutları ile ilgili betimsel istatistikler

Ölçme Araçları	Ort.	SS	Çarpıklık	Basıklık
Psikolojik Mesafe	1.95	0.484	0.555	0.746
<i>Coğrafi Mesafe</i>	1.45	0.591	0.661	1.108
<i>Sosyal Mesafe</i>	1.57	0.700	1.334	1.298
<i>Zamansal Mesafe</i>	2.30	0.596	0.035	0.804
<i>Belirsizlik</i>	2.48	1.006	0.397	-0.388
Planlı Davranış Teorisi (Genel)	3.80	0.528	0.022	0.073
<i>Davranışa Yönelik Tutum</i>	4.50	0.573	-0.251	0.569
<i>Özel Norm</i>	3.76	0.765	-0.454	0.269
<i>Algılanan Davranış Kontrolü</i>	3.03	1.014	0.029	-0.550
<i>Niyet</i>	3.77	0.813	-0.647	0.635
<i>Davranış</i>	3.94	0.677	-0.374	0.226
Koruma Motivasyon Teorisi (Genel)	4.06	0.421	-0.378	0.818
Tehdit Değerlendirmesi	4.37	0.525	-0.052	0.590
<i>Algılanan Şiddet</i>	4.56	0.524	-0.529	1.202
<i>Algılanan Savunmasızlık</i>	4.17	0.671	-0.845	0.985
Baş Çıkma Değerlendirmesi	3.76	0.539	0.032	-0.215
<i>Öz-Yeterlilik</i>	3.54	0.778	-0.322	0.188
<i>Müdahale Etkinliği</i>	4.01	0.799	-0.887	0.678
<i>Müdahale Maliyeti</i>	3.74	0.926	-0.633	0.122

4.2.1. Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği Puanlarının Demografik Değişkenlere Göre Karşılaştırmalı Analizleri

Bu tez çalışmasında, depreme psikolojik mesafe ölçeği, koruma motivasyon teorisi, planlı davranış teorisi ve alt boyutlarının demografik değişkenlere göre anlamlı farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla karşılaştırmalı analizler gerçekleştirilmiştir.

Depreme psikolojik mesafe, koruma motivasyonu, planlı davranış ve alt faktörleri ile demografik değişkenler arasında anlamlı bir fark olup olmadığını değerlendirmek için hipotez testleri kullanılmıştır. Tablo 16'da cinsiyet değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları yer almaktadır. Coğrafi mesafe alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=1.45) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=1.45) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.01$; $p=0.992$; $p>0.05$). Sosyal mesafe alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=1.55) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=1.61) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.45$; $p=0.146$; $p>0.05$). Belirsizlik alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=2.48) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=2.49) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.18$; $p=0.858$; $p>0.05$). Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=1.93) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=1.98) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.58$; $p=0.113$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.58) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.54) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.29$; $p=0.194$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.00) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.02) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.39$; $p=0.693$; $p>0.05$). Müdahale maliyeti alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.72) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.76) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.78$; $p=0.434$; $p>0.05$). KMT genel toplam ölçek boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.07) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.06) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.48$; $p=0.630$; $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.50) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.50) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.09$; $p=0.922$; $p>0.05$). Öznel norm alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.76) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.76) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.12$; $p=0.898$; $p>0.05$). Niyet boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.76) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.77) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.02$; $p=0.982$; $p>0.05$). Davranış alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.96) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.91) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.21$; $p=0.226$; $p>0.05$).

Zamansal mesafe alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=2.26) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=2.37) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-3.14$; $p=0.002$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların zamansal mesafe ortalamaları erkek katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre depreme zamansal olarak kendilerini daha yakın hissetmektedir. Algılanan savunmasızlık alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.23) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.09) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=3.34$; $p=0.001$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları erkek katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre depreme karşı kendilerini daha savunmasız hissetmektedir. Öz-yeterlilik alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.48) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.61) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2.77$; $p=0.006$; $p<0.05$). Erkek katılımcıların öz yeterlilik ortalamaları kadın katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre depreme karşı korunma yollarını başarılı bir şekilde uygulayabileceği konusunda kendilerini daha yeterli görmektedir. Tehdit değerlendirmesi boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=4.40) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=4.32) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=2.80$; $p=0.005$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların tehdit değerlendirmesi ortalamaları erkek katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, kadın katılımcılar erkek katılımcılara göre depremi daha yüksek düzeyde tehdit olarak değerlendirmektedir. Başa çıkma değerlendirmesi boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.73) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.80) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-1.99$; $p=0.047$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların başa çıkma değerlendirmesi ortalamaları erkek katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre depremle başa çıkma konusunda daha yüksek korunma kapasitesine sahiptir. Algılanan davranışsal kontrol alt boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=2.87) ile erkek katılımcıların ortalaması (Ort=3.27) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-6.69$; $p=0.000$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların algılanan davranışsal kontrol ortalamaları erkek katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, erkek katılımcıların kadın katılımcılara göre depremde karşılaşacağı engelleri kontrol edebilme yeteneği daha yüksektir. PDT genel toplam ölçek boyutunda kadın katılımcıların ortalaması (Ort=3.77) ile erkek katılımcıların

ortalaması (Ort=3.84) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunmuştur ($t=-2.18$; $p=0.030$; $p<0.05$). Kadın katılımcıların PDT genel toplam ortalamaları erkek katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, erkek katılımcılar kadın katılımcılara göre depremde gerçekleştireceği davranış üzerinde bilgisel ve motivasyonel olarak kendilerini daha yeterli hissetmektedir.

Tablo 16. Cinsiyet değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Cinsiyet	n	Ort.	SS	t	p
Coğrafi Mesafe	Kadın	679	1.45	0.582	-0.01	0.992
	Erkek	465	1.45	0.604		
Sosyal Mesafe	Kadın	679	1.55	0.667	-1.45	0.146
	Erkek	465	1.61	0.746		
Zamansal Mesafe	Kadın	679	2.26	0.595	-3.14	0.002
	Erkek	465	2.37	0.591		
Belirsizlik	Kadın	679	2.48	1.02	-0.18	0.858
	Erkek	465	2.49	0.975		
Psikolojik Mesafe	Kadın	679	1.93	0.485	-1.58	0.113
	Erkek	465	1.98	0.481		
Algılanan Şiddet	Kadın	679	4.58	0.521	1.29	0.194
	Erkek	465	4.54	0.528		
Algılanan Savunmasızlık	Kadın	679	4.23	0.643	3.34	0.001
	Erkek	465	4.09	0.703		
Öz-yeterlilik	Kadın	679	3.48	0.759	-2.77	0.006
	Erkek	465	3.61	0.800		
Müdahale Etkinliği	Kadın	679	4.00	0.812	-0.39	0.693
	Erkek	465	4.02	0.781		
Müdahale Maliyeti	Kadın	679	3.72	0.896	-0.78	0.434
	Erkek	465	3.76	0.970		
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	Kadın	679	4.40	0.519	2.80	0.005
	Erkek	465	4.32	0.531		
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	Kadın	679	3.73	0.530	-1.99	0.047
	Erkek	465	3.80	0.550		
KMT Genel	Kadın	679	4.07	0.418	0.48	0.630
	Erkek	465	4.06	0.425		
Davranışa Yönelik Tutum	Kadın	679	4.50	0.586	-0.09	0.922
	Erkek	465	4.50	0.554		
Öznel Norm	Kadın	679	3.76	0.735	0.12	0.898
	Erkek	465	3.76	0.806		
Algılanan Davranışsal Kontrol	Kadın	679	2.87	1.009	-6.69	0.000
	Erkek	465	3.27	0.974		
Niyet	Kadın	679	3.76	0.790	-0.02	0.982
	Erkek	465	3.77	0.846		
Davranış	Kadın	679	3.96	0.648	1.21	0.226
	Erkek	465	3.91	0.716		
PDT Genel	Kadın	679	3.77	0.517	-2.18	0.030
	Erkek	465	3.84	0.542		

Tablo 17’de medeni durum değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları yer almaktadır. Sosyal mesafe alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=1.52) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=1.59) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark

bulunamamıştır ($t=-1.48$; $p=0.138$; $p>0.05$). Zamansal mesafe alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=2.33$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=2.30$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.76$; $p=0.447$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=4.54$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=4.57$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.92$; $p=0.355$; $p>0.05$). Algılanan savunmasızlık alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=4.19$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=4.17$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.40$; $p=0.684$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=3.93$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=4.03$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.89$; $p=0.059$; $p>0.05$). Tehdit değerlendirmesi boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=4.36$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=4.37$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.20$; $p=0.840$; $p>0.05$). KMT genel toplam ölçek boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=4.02$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=4.08$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.95$; $p=0.051$; $p>0.05$). Algılanan davranışsal kontrol alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=3.11$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=3.01$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.48$; $p=0.138$; $p>0.05$). Niyet boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=3.81$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=3.75$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.93$; $p=0.348$; $p>0.05$). PDT genel toplam ölçek boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=3.81$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=3.79$) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.39$; $p=0.697$; $p>0.05$).

Coğrafi mesafe alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=1.53$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=1.43$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.30$; $p=0.021$; $p<0.05$). Evli katılımcıların coğrafi mesafe ortalamaları bekar katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, evli katılımcılar bekar katılımcılara göre depreme coğrafi olarak kendilerini daha uzak hissetmektedir. Belirsizlik alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=2.71$) ile bekar katılımcıların ortalaması ($Ort=2.41$) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=4.16$; $p=0.000$; $p<0.05$). Evli katılımcıların belirsizlik ortalamaları bekar katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, evli katılımcılar bekar katılımcılara göre depremin gerçekleşip gerçekleşmeyeceği durumunu daha belirsiz olarak görüp daha uzak algılamaktadır. Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutunda evli katılımcıların ortalaması ($Ort=2.02$) ile bekar katılımcıların

ortalaması (Ort=1.93) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.55$; $p=0.011$; $p<0.05$). Evli katılımcıların psikolojik mesafe ortalamaları bekar katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, evli katılımcılar bekar katılımcılara göre depreme psikolojik olarak kendilerini daha uzak hissetmektedir. Öz-yeterlilik alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=3.69) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=3.49) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=3.71$; $p=0.000$; $p<0.05$). Evli katılımcıların öz-yeterlilik ortalamaları bekar katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, evli katılımcılar bekar katılımcılara göre depreme karşı göstereceği davranışta kendilerini daha yetenekli görmektedir. Müdahale maliyeti alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=3.41) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=3.83) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-6.02$; $p=0.000$; $p<0.05$). Evli katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları bekar katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, bekar katılımcılar evli katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerdeki maliyetin daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Başa çıkma değerlendirme boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=3.68) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=3.78) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.85$; $p=0.004$; $p<0.05$). Evli katılımcıların başa çıkma değerlendirme ortalamaları bekar katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, bekar katılımcıların evli katılımcılara göre depremle başa çıkma konusunda daha doğru ve yeterli değerlendirme yaptığı görülmektedir. Davranışa yönelik tutum alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=4.42) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=4.52) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.46$; $p=0.014$; $p<0.05$). Evli katılımcıların davranışa yönelik tutum ortalamaları bekar katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, bekar katılımcıların evli katılımcılara göre depremde yapılması beklenen davranışa karşı tutumu daha olumludur. Öznel norm alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=3.67) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=3.78) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.04$; $p=0.041$; $p<0.05$). Evli katılımcıların öznel norm ortalamaları bekar katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, bekar katılımcılar evli katılımcılara göre depreme karşı yapılacak eylemlerde kendilerini daha fazla baskı altında hissetmektedirler. Davranış alt boyutunda evli katılımcıların ortalaması (Ort=4.03) ile bekar katılımcıların ortalaması (Ort=3.91) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.56$; $p=0.010$; $p<0.05$). Evli katılımcıların davranış ortalamaları bekar katılımcılara göre

daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, evli katılımcıların bekar katılımcılara göre depreme yönelik beklenen davranışı daha fazla benimsediğini göstermektedir.

Tablo 17. Medeni durum değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Medeni Durum	n	Ort.	SS	t	p
Coğrafi Mesafe	Evli	257	1.53	0.648	2.30	0.021
	Bekar	887	1.43	0.572		
Sosyal Mesafe	Evli	257	1.52	0.676	-1.48	0.138
	Bekar	887	1.59	0.707		
Zamansal Mesafe	Evli	257	2.33	0.608	0.76	0.447
	Bekar	887	2.30	0.592		
Belirsizlik	Evli	257	2.71	1.008	4.16	0.000
	Bekar	887	2.41	0.996		
Psikolojik Mesafe	Evli	257	2.02	0.511	2.55	0.011
	Bekar	887	1.93	0.474		
Algılanan Şiddet	Evli	257	4.54	0.517	-0.92	0.355
	Bekar	887	4.57	0.526		
Algılanan Savunmasızlık	Evli	257	4.19	0.669	0.40	0.684
	Bekar	887	4.17	0.673		
Öz-yeterlilik	Evli	257	3.69	0.714	3.71	0.000
	Bekar	887	3.49	0.790		
Müdahale Etkinliği	Evli	257	3.93	0.848	-1.89	0.059
	Bekar	887	4.03	0.783		
Müdahale Maliyeti	Evli	257	3.41	1.021	-6.02	0.000
	Bekar	887	3.83	0.875		
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	Evli	257	4.36	0.530	-0.20	0.840
	Bekar	887	4.37	0.524		
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	Evli	257	3.68	0.544	-2.85	0.004
	Bekar	887	3.78	0.536		
KMT Genel	Evli	257	4.02	0.438	-1.95	0.051
	Bekar	887	4.08	0.415		
Davranışa Yönelik Tutum	Evli	257	4.42	0.618	-2.46	0.014
	Bekar	887	4.52	0.557		
Öznel Norm	Evli	257	3.67	0.796	-2.04	0.041
	Bekar	887	3.78	0.754		
Algılanan Davranışsal Kontrol	Evli	257	3.11	0.989	1.48	0.138
	Bekar	887	3.01	1.020		
Niyet	Evli	257	3.81	0.840	0.93	0.348
	Bekar	887	3.75	0.805		
Davranış	Evli	257	4.03	0.667	2.56	0.010
	Bekar	887	3.91	0.677		
PDT Genel	Evli	257	3.81	0.576	0.39	0.697
	Bekar	887	3.79	0.513		

Tablo 18’de deprem deneyimi değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları yer almaktadır. Zamansal mesafe alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=2.30) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=2.31) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.19$; $p=0.850$; $p>0.05$). Belirsizlik alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması

(Ort=2.49) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=2.44) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.69$; $p=0.488$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.56) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.59) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.72$; $p=0.471$; $p>0.05$). Algılanan savunmasızlık alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.19) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.12) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.40$; $p=0.162$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.03) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.93) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.65$; $p=0.099$; $p>0.05$). Müdahale maliyeti alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.73) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.75) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.34$; $p=0.732$; $p>0.05$). Tehdit değerlendirmesi boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.37) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.35) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.53$; $p=0.593$; $p>0.05$). Başa çıkma değerlendirmesi boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.77) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.71) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.58$; $p=0.114$; $p>0.05$). KMT genel toplam ölçek boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.07) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.03) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=1.34$; $p=0.178$; $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.50) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=4.52) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-0.49$; $p=0.622$; $p>0.05$). Öznel norm alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.74) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.82) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=-1.34$; $p=0.180$; $p>0.05$). Algılanan davranışsal kontrol alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.04) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=2.98) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.77$; $p=0.438$; $p>0.05$). Niyet boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.78) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.72) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.85$; $p=0.392$; $p>0.05$). PDT genel toplam ölçek boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.80) ile

yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.77) arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark bulunamamıştır ($t=0.76$; $p=0.445$; $p>0.05$).

Coğrafi mesafe alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=1.42) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=1.58) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.67$; $p=0.000$; $p<0.05$). Daha önce deprem yaşayan katılımcıların coğrafi mesafe ortalamaları yaşamayan katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, daha önce deprem yaşayan katılımcılar yaşamayan katılımcılara göre depreme coğrafi olarak kendilerini daha yakın hissetmektedir. Sosyal mesafe alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=1.54) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=1.71) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-3.06$; $p=0.001$; $p<0.05$). Daha önce deprem yaşayan katılımcıların sosyal mesafe ortalamaları yaşamayan katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, daha önce deprem yaşayan katılımcılar yaşamayan katılımcılara göre depreme sosyal olarak kendilerini daha yakın hissetmektedir. Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=1.94) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=2.01) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=-2.02$; $p=0.043$; $p<0.05$). Daha önce deprem yaşayan katılımcıların psikolojik mesafe ortalamaları yaşamayan katılımcılara göre daha düşük düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, daha önce deprem yaşayan katılımcılar yaşamayan katılımcılara göre depreme psikolojik olarak kendilerini daha yakın hissetmektedir. Öz-yeterlilik alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.56) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.45) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.00$; $p=0.046$; $p<0.05$). Daha önce deprem yaşayan katılımcıların öz-yeterlilik ortalamaları yaşamayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, daha önce deprem yaşayan katılımcılar yaşamayan katılımcılara göre depreme karşı istenilen davranışa kendini yeterli görmektedir. Davranış alt boyutunda daha önce deprem yaşayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.96) ile yaşamayan katılımcıların ortalaması (Ort=3.83) arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($t=2.73$; $p=0.006$; $p<0.05$). Daha önce deprem yaşayan katılımcıların davranış ortalamaları yaşamayan katılımcılara göre daha yüksek düzeyde anlamlı olduğu tespit edilmiştir. Yani, daha önce deprem yaşayan katılımcılar yaşamayan katılımcılara göre depreme karşı hazırlık ve korunma gibi durumlarda beklenen davranışı daha fazla benimsediklerini göstermektedir.

Tablo 18. Deprem deneyimi değişkenine ait bağımsız örneklem t testi sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Deprem Deneyimi	n	Ort.	SS	t	p
Coğrafi Mesafe	Evet	909	1.42	0.575	-3.67	0.000
	Hayır	235	1.58	0.637		
Sosyal Mesafe	Evet	909	1.54	0.673	-3.06	0.001
	Hayır	235	1.71	0.786		
Zamansal Mesafe	Evet	909	2.30	0.583	-0.19	0.850
	Hayır	235	2.31	0.643		
Belirsizlik	Evet	909	2.49	1.008	0.69	0.488
	Hayır	235	2.44	0.998		
Psikolojik Mesafe	Evet	909	1.94	0.474	-2.02	0.043
	Hayır	235	2.01	0.518		
Algılanan Şiddet	Evet	909	4.56	0.515	-0.72	0.471
	Hayır	235	4.59	0.558		
Algılanan Savunmasızlık	Evet	909	4.19	0.665	1.40	0.162
	Hayır	235	4.12	0.695		
Öz-yeterlilik	Evet	909	3.56	0.774	2.00	0.046
	Hayır	235	3.45	0.791		
Müdahale Etkinliği	Evet	909	4.03	0.783	1.65	0.099
	Hayır	235	3.93	0.855		
Müdahale Maliyeti	Evet	909	3.73	0.940	-0.34	0.732
	Hayır	235	3.75	0.872		
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	Evet	909	4.37	0.521	0.53	0.593
	Hayır	235	4.35	0.542		
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	Evet	909	3.77	0.534	1.58	0.114
	Hayır	235	3.71	0.558		
KMT Genel	Evet	909	4.07	0.416	1.34	0.178
	Hayır	235	4.03	0.435		
Davranışa Yönelik Tutum	Evet	909	4.50	0.577	-0.49	0.622
	Hayır	235	4.52	0.558		
Öznel Norm	Evet	909	3.74	0.769	-1.34	0.180
	Hayır	235	3.82	0.747		
Algılanan Davranışsal Kontrol	Evet	909	3.04	1.009	0.77	0.438
	Hayır	235	2.98	1.034		
Niyet	Evet	909	3.78	0.801	0.85	0.392
	Hayır	235	3.72	0.857		
Davranış	Evet	909	3.96	0.670	2.73	0.006
	Hayır	235	3.83	0.692		
PDT Genel	Evet	909	3.80	0.525	0.76	0.445
	Hayır	235	3.77	0.540		

Tablo 19’da psikolojik mesafe ölçeği, koruma motivasyon düzeyi, planlı davranış düzeyi ve alt boyutlarının eğitim durumu değişkenine ait ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Sosyal mesafe alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.36$; $p=0.051$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.12$; $p=0.343$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.06$; $p=0.083$; $p>0.05$). Tehdit değerlendirmesi boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre

değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.79$; $p=0.128$; $p>0.05$). Başa çıkma değerlendirmesi boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.25$; $p=0.061$; $p>0.05$). KMT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.26$; $p=0.060$ $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.81$; $p=0.517$; $p>0.05$). Öznel norm alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.07$; $p=0.082$; $p>0.05$). Niyet boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.05$; $p=0.085$ $p>0.05$). PDT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.73$; $p=0.140$; $p>0.05$).

Coğrafi mesafe alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.37$; $p=0.009$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=1.62; SS=0.700) olan katılımcıların coğrafi mesafe ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=1.39; SS=0.576), ön lisans (Ort=1.44; SS=0.598) ve lisans (Ort=1.44; SS=0.556) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise, ön lisans ve lisans olan katılımcılar eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan katılımcılara göre depreme coğrafi olarak daha yakın hissetmektedir. Eğitim durumu lisansüstü (Ort=1.58; SS=0.609) olan katılımcıların coğrafi mesafe ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=1.39; SS=0.576) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise olan katılımcılar eğitim durumu lisansüstü olan katılımcılara göre depreme coğrafi olarak daha yakın hissetmektedir. Zamansal mesafe alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.20$; $p=0.013$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=2,45; SS=0.641) olan katılımcıların zamansal mesafe ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=2.31; SS=0.564), ön lisans (Ort=2.23; SS=0.618) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise ve ön lisans olan katılımcılar eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan katılımcılara göre depreme zamansal olarak daha yakın hissetmektedir. Eğitim durumu lisans (Ort=2.32; SS=0.571) olan katılımcıların zamansal mesafe ortalamaları, eğitim durumu ön lisans (Ort=2.23;

SS=0.618) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ön lisans olan katılımcılar eğitim durumu lisans olan katılımcılara göre depreme zamansal olarak daha yakın hissetmektedir. Belirsizlik alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=17.71$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=3.09; SS=0.979) olan katılımcıların belirsizlik ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=2.61; SS=0.941), ön lisans (Ort=2.54; SS=1.037), lisans (Ort=2.27; SS=0.944) ve lisansüstü (Ort=2.21; SS=1.016) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan katılımcılar eğitim durumu lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü olan katılımcılara göre depremin gerçekleşme durumunu daha belirsiz görmektedir. Eğitim durumu lise (Ort=2.61; SS=0.941) ve ön lisans (Ort=2.54; SS=1.037) olan katılımcıların belirsizlik ortalamaları, eğitim durumu lisans (Ort=2.27; SS=0.944) ve lisansüstü (Ort=2.21; SS=1.016) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise ve ön lisans olan katılımcılar eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan katılımcılara göre depremin gerçekleşme durumunu daha belirsiz görmektedir. Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.30$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=2.19; SS=0.481) olan katılımcıların psikolojik mesafe ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=1.94; SS=0.429), ön lisans (Ort=1.94; SS=0.503), lisans (Ort=1.92; SS=0.474) ve lisansüstü (Ort=1.92; SS=0.532) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise, ön lisans, lisans ve lisansüstü olan katılımcılar eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan katılımcılara göre depreme psikolojik olarak daha yakın hissetmektedir. Algılanan savunmasızlık alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.57$; $p=0.036$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ön lisans (Ort=4.26; SS=0.690) olan katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları, eğitim durumu lisans (Ort=4.13; SS=0.657) ve lisansüstü (Ort=4.02; SS=0.785) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ön lisans olan katılımcılar eğitim durumu lisans ve lisansüstü olan katılımcılara göre depreme karşı daha savunmasız hissetmektedir. Özyeterlilik alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.83$; 0.004;

$p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=3.75; SS=0.759) ve lisansüstü (Ort=3.78; SS=0.649) olan katılımcıların özyeterlilik ortalamaları, eğitim durumu lise (Ort=3.49; SS=0.813), ön lisans (Ort=3.52; SS=0.789) ve lisans (Ort=3.49; SS=0.761) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ilkokul/ortaokul ve lisansüstü olan katılımcılar eğitim durumu lise, ön lisans, lisans olan katılımcılara göre depreme karşı göstereceği davranışta kendilerini daha yeterli görmektedir. Müdahale maliyeti alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.05$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ön lisans (Ort=3.89; SS=0.897) ve lisans (Ort=3.77; SS=0.843) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=3.44; SS= 1.030) ve lise (Ort=3.59; SS=1.060) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ön lisans ve lisans olan katılımcılar eğitim durumu ilkokul/ortaokul ve lise olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerdeki maliyetin fazla olduğunu düşünmektedir. Eğitim durumu ön lisans (Ort=3.89; SS=0.897) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, eğitim durumu lisansüstü (Ort=3.57; SS=0.820) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ön lisans olan katılımcılar eğitim durumu lisansüstü olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerin daha maliyetli olduğunu düşünmektedir. Algılanan davranışsal kontrol alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.01$; $p=0.003$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkokul/ortaokul (Ort=3.31; SS=0.988) olan katılımcıların algılanan davranışsal kontrol ortalamaları, eğitim durumu, ön lisans (Ort=3.04; SS=1.065), lisans (Ort=2.93; SS=1.016) ve lisansüstü (Ort=2.88; SS=0.955) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ilkokul/ortaokul olan katılımcılar eğitim durumu ön lisans, lisans ve lisansüstü olan katılımcılara göre depremde karşılaşılabilecek engelleri kontrol edebilme yeteneği daha yüksektir. Eğitim durumu lise (Ort=3.12; SS=0.909) olan katılımcıların algılanan davranışsal kontrol ortalamaları, eğitim durumu lisans (Ort=2.93; SS=1.016) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu lise olan katılımcılar eğitim durumu lisans olan katılımcılara göre depremde karşılaşılabilecek engelleri kontrol edebilme yeteneği daha yüksektir. Davranış alt boyutu katılımcıların eğitim durumuna göre

değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.09$; $p=0.003$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Eğitim durumu ilkökul/ortaokul ($Ort=4.08$; $SS=0.654$) ve lisansüstü ($Ort=4.15$; $SS=0.612$) olan katılımcıların davranış ortalamaları, eğitim durumu lisans ($Ort=3.86$; $SS=0.669$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, eğitim durumu ilkökul/ortaokul ve lisansüstü olan katılımcılar eğitim durumu lisans olan katılımcılara göre depreme karşı beklenen davranışı daha doğru bir şekilde sergilediklerini göstermektedir.

Tablo 19. Eğitim durumu değişkenine ait ANOVA sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Coğrafi Mesafe	A-İlkokul/Ortaokul	106	1.62	0.700	3.37	0.009	A>C,D,B E>B
	B-Lise	196	1.39	0.576			
	C-Ön Lisans	337	1.44	0.598			
	D-Lisans	459	1.44	0.556			
	E-Lisansüstü	46	1.58	0.609			
Sosyal Mesafe	A-İlkokul/Ortaokul	106	1.60	0.751	2.36	0.051	
	B-Lise	196	1.46	0.608			
	C-Ön Lisans	337	1.55	0.715			
	D-Lisans	459	1.63	0.712			
	E-Lisansüstü	46	1.52	0.679			
Zamansal Mesafe	A-İlkokul/Ortaokul	106	2.45	0.641	3.20	0.013	A>B,C D>C
	B-Lise	196	2.31	0.564			
	C-Ön Lisans	337	2.23	0.618			
	D-Lisans	459	2.32	0.571			
	E-Lisansüstü	46	2.36	0.631			
Belirsizlik	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.09	0.979	17.71	0.000	A>B,C,D,E B,C>D,E
	B-Lise	196	2.61	0.941			
	C-Ön Lisans	337	2.54	1.037			
	D-Lisans	459	2.27	0.944			
	E-Lisansüstü	46	2.21	1.016			
Psikolojik Mesafe	A-İlkokul/Ortaokul	106	2.19	0.481	7.30	0.000	A>B,C,D,E
	B-Lise	196	1.94	0.429			
	C-Ön Lisans	337	1.94	0.503			
	D-Lisans	459	1.92	0.474			
	E-Lisansüstü	46	1.92	0.532			
Algılanan Şiddet	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.49	0.546	1.12	0.343	
	B-Lise	196	4.56	0.492			
	C-Ön Lisans	337	4.59	0.570			
	D-Lisans	459	4.57	0.491			
	E-Lisansüstü	46	4.47	0.576			
Algılanan Savunmasızlık	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.20	0.657	2.57	0.036	C>D,E
	B-Lise	196	4.15	0.640			
	C-Ön Lisans	337	4.26	0.690			
	D-Lisans	459	4.13	0.657			
	E-Lisansüstü	46	4.02	0.785			

Tablo 19. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Öz-yeterlilik	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.75	0.759	3.83	0.004	A,E>C,B,D
	B-Lise	196	3.49	0.813			
	C-Ön Lisans	337	3.52	0.789			
	D-Lisans	459	3.49	0.761			
	E-Lisansüstü	46	3.78	0.649			
Müdahale Etkinliği	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.04	0.779	2.06	0.083	
	B-Lise	196	3.91	0.833			
	C-Ön Lisans	337	3.98	0.838			
	D-Lisans	459	4.08	0.758			
	E-Lisansüstü	46	3.89	0.773			
Müdahale Maliyeti	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.44	1.030	7.05	0.000	D,C>A,B C>E
	B-Lise	196	3.59	1.060			
	C-Ön Lisans	337	3.89	0.897			
	D-Lisans	459	3.77	0.843			
	E-Lisansüstü	46	3.57	0.820			
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.35	0.544	1.79	0.128	
	B-Lise	196	4.35	0.502			
	C-Ön Lisans	337	4.42	0.558			
	D-Lisans	459	4.35	0.495			
	E-Lisansüstü	46	4.25	0.602			
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.74	0.575	2.25	0.061	
	B-Lise	196	3.66	0.532			
	C-Ön Lisans	337	3.80	0.555			
	D-Lisans	459	3.78	0.524			
	E-Lisansüstü	46	3.75	0.479			
KMT Genel	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.05	0.479	2.26	0.060	
	B-Lise	196	4.01	0.410			
	C-Ön Lisans	337	4.11	0.437			
	D-Lisans	459	4.07	0.393			
	E-Lisansüstü	46	4.00	0.439			
Davranışa Yönelik Tutum	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.42	0.595	0.81	0.517	
	B-Lise	196	4.48	0.601			
	C-Ön Lisans	337	4.50	0.591			
	D-Lisans	459	4.52	0.541			
	E-Lisansüstü	46	4.56	0.574			
Öznel Norm	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.70	0.839	2.07	0.082	
	B-Lise	196	3.64	0.810			
	C-Ön Lisans	337	3.83	0.738			
	D-Lisans	459	3.77	0.747			
	E-Lisansüstü	46	3.76	0.714			
Algılanan Davranışsal Kontrol	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.31	0.988	4.01	0.003	A>C,D,E B>D
	B-Lise	196	3.12	0.909			
	C-Ön Lisans	337	3.04	1.065			
	D-Lisans	459	2.93	1.016			
	E-Lisansüstü	46	2.88	0.955			
Niyet	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.84	0.852	2.05	0.085	
	B-Lise	196	3.71	0.846			
	C-Ön Lisans	337	3.84	0.797			
	D-Lisans	459	3.71	0.799			
	E-Lisansüstü	46	3.89	0.788			

Tablo 19. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyut	Eğitim Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Davranış	A-İlkokul/Ortaokul	106	4.08	0.654	4.09	0.003	E,A>D
	B-Lise	196	3.97	0.690			
	C-Ön Lisans	337	3.95	0.681			
	D-Lisans	459	3.86	0.669			
	E-Lisansüstü	46	4.15	0.612			
PDT Genel	A-İlkokul/Ortaokul	106	3.87	0.590	1.73	0.140	
	B-Lise	196	3.79	0.550			
	C-Ön Lisans	337	3.83	0.534			
	D-Lisans	459	3.76	0.501			
	E-Lisansüstü	46	3.85	9.479			

Tablo 20’de psikolojik mesafe ölçeği, koruma motivasyon düzeyi, planlı davranış düzeyi ve alt boyutlarının ekonomik durum değişkenine ait ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Coğrafi mesafe alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.39$; $p=0.091$; $p>0.05$). Zamansal mesafe alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.78$; $p=0.169$; $p>0.05$). Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.33$; $p=0.263$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.71$; $p=0.067$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.25$; $p=0.105$; $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.25$; $p=0.774$; $p>0.05$). Davranış alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.66$; $p=0.190$; $p>0.05$).

Sosyal mesafe alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.86$; $p=0.003$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu orta ($Ort=1.61$; $SS=0.697$) olan katılımcıların sosyal mesafe ortalamaları, ekonomik durumu düşük ($Ort=1.42$; $SS=0.623$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depreme sosyal olarak daha yakın hissetmektedir. Belirsizlik alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.40$;

$p=0.034$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu yüksek (Ort=2.68; SS=0.964) olan katılımcıların belirsizlik ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=2.44; SS=0.999) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu yüksek olan katılımcılar ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depremin gerçekleşme ihtimalini daha belirsiz görmektedir. Algılanan savunmasızlık alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=18.08$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük (Ort=4.40; SS=0.559) olan katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=4.14; SS=0.669) ve yüksek (Ort=3.95; SS=0.796) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve yüksek olan katılımcılara göre depreme karşı daha savunmasız hissetmektedir. Ekonomik durumu orta (Ort=4.14; SS=0.669) olan katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları, ekonomik durumu yüksek (Ort=3.95; SS=0.796) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu orta olan katılımcılar ekonomik durumu yüksek olan katılımcılara göre depreme karşı daha savunmasız hissetmektedir. Özyeterlilik alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.46$; $p=0.004$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu yüksek (Ort=3.80; SS=0.858) olan katılımcıların özyeterlilik ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=3.52; SS=0.750) ve düşük (Ort=3.50; SS=0.838) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu yüksek olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve düşük olan katılımcılara göre depremde beklenen davranışı gerçekleştirmede kendisini daha yeterli görmektedir. Müdahale maliyeti alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=20.42$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük (Ort=4.05; SS=0.895) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=3.70; SS=0.895) ve yüksek (Ort=3.36; SS=1.085) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve yüksek olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerdeki maliyetin daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Ekonomik

durumu orta (Ort=3.70; SS=0.895) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, ekonomik durumu yüksek (Ort=3.36; SS=1.085) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu orta olan katılımcılar ekonomik durumu yüksek olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerdeki maliyetin daha yüksek olduğunu düşünmektedir. Tehdit değerlendirmesi boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=12.28$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük (Ort=4.52; SS=0.471) olan katılımcıların tehdit değerlendirmesi ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=4.34; SS=0.526) ve yüksek (Ort=4.24; SS=0.571) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve yüksek olan katılımcılara göre depremi daha yüksek düzeyde tehdit olarak değerlendirmektedir. Başa çıkma değerlendirmesi boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=7.18$; $p=0.001$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük (Ort=3.89; SS=0.564) olan katılımcıların başa çıkma değerlendirmesi ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=3.74; SS=0.519) ve yüksek (Ort=3.70; SS=0.629) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve yüksek olan katılımcılara göre depreme daha yüksek düzeyde başa çıkabileceğini düşünmektedir. KMT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=15.25$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük (Ort=4.20; SS=0.415) olan katılımcıların KMT genel ölçek ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=4.04; SS=0.410) ve yüksek (Ort=3.97; SS=0.466) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcılar ekonomik durumu orta ve yüksek olan katılımcılara göre depreme karşı korunma konusunda daha yüksek motivasyona sahiptirler. Öznel norm alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.05$; $p=0.007$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu yüksek (Ort=3.96; SS=0.782) olan katılımcıların öznel norm ortalamaları, ekonomik durumu orta (Ort=3.72; SS=0.752) olan

katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu yüksek olan katılımcılar ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depreme karşı uygulanacak eylemlerde kendilerini daha fazla baskı altında hissetmektedirler. Algılanan davranışsal kontrol alt boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=12.64$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük ($Ort=3.15$; $SS=1.062$) olan katılımcıların algılanan davranışsal kontrol ortalamaları, ekonomik durumu orta ($Ort=2.95$; $SS=0.992$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcıların ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depremde karşılaşacağı engelleri kontrol edebilme yeteneği daha yüksektir. Ekonomik durumu yüksek ($Ort=3.48$; $SS=0.963$) olan katılımcıların algılanan davranışsal kontrol ortalamaları, ekonomik durumu düşük ($Ort=3.15$; $SS=1.068$) ve orta ($Ort=2.95$; $SS=0.992$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların ekonomik durumu düşük ve orta olan katılımcılara göre depremde karşılaşacağı engelleri kontrol edebilme yeteneği daha yüksektir. Niyet boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.94$; $p=0.003$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük ($Ort=3.91$; $SS=0.724$) olan katılımcıların niyet ortalamaları, ekonomik durumu orta ($Ort=3.72$; $SS=0.822$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük olan katılımcıların ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depremde beklenen davranışı gerçekleştirme niyeti daha yüksektir. PDT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların ekonomik durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=9.39$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Ekonomik durumu düşük ($Ort=3.91$; $SS=0.724$) ve yüksek ($Ort=3.99$; $SS=0.598$) olan katılımcıların PDT genel ölçek ortalamaları, ekonomik durumu orta ($Ort=3.76$; $SS=0.513$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, ekonomik durumu düşük ve yüksek olan katılımcılar ekonomik durumu orta olan katılımcılara göre depremde beklenen davranışı daha doğru gerçekleştirdiğini belirtmiştir.

Tablo 20. Ekonomik durum değişkenine ait ANOVA sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Ekonomik Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Coğrafi Mesafe	A-Düşük	206	1.38	0.593	2.39	0.091	
	B-Orta	851	1.47	0.581			
	C-Yüksek	87	1.41	0.666			
Sosyal Mesafe	A-Düşük	206	1.42	0.623	5.86	0.003	B>A
	B-Orta	851	1.61	0.697			
	C-Yüksek	87	1.58	0.852			
Zamansal Mesafe	A-Düşük	206	2.30	0.548	1.78	0.169	
	B-Orta	851	2.29	0.598			
	C-Yüksek	87	2.42	0.671			
Belirsizlik	A-Düşük	206	2.58	1.038	3.40	0.034	C>B
	B-Orta	851	2.44	0.999			
	C-Yüksek	87	2.68	0.964			
Psikolojik Mesafe	A-Düşük	206	1.92	0.450	1.33	0.263	
	B-Orta	851	1.95	0.486			
	C-Yüksek	87	2.02	0.539			
Algılanan Şiddet	A-Düşük	206	4.64	0.483	2.71	0.067	
	B-Orta	851	4.55	0.528			
	C-Yüksek	87	4.53	0.572			
Algılanan Savunmasızlık	A-Düşük	206	4.40	0.559	18.08	0.000	A>B,C B>C
	B-Orta	851	4.14	0.669			
	C-Yüksek	87	3.95	0.796			
Öz-yeterlilik	A-Düşük	206	3.50	0.838	5.46	0.004	C>B,A
	B-Orta	851	3.52	0.750			
	C-Yüksek	87	3.80	0.858			
Müdahale Etkinliği	A-Düşük	206	4.11	0.744	2.25	0.105	
	B-Orta	851	3.99	0.794			
	C-Yüksek	87	3.93	0.954			
Müdahale Maliyeti	A-Düşük	206	4.05	0.895	20.42	0.000	A>B,C B>C
	B-Orta	851	3.70	0.895			
	C-Yüksek	87	3.36	1.085			
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	A-Düşük	206	4.52	0.471	12.28	0.000	A>B,C
	B-Orta	851	4.34	0.526			
	C-Yüksek	87	4.24	0.571			
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	A-Düşük	206	3.89	0.564	7.18	0.001	A>B,C
	B-Orta	851	3.74	0.519			
	C-Yüksek	87	3.70	0.629			
KMT Genel	A-Düşük	206	4.20	0.415	15.25	0.000	A>B,C
	B-Orta	851	4.04	0.410			
	C-Yüksek	87	3.97	0.466			
Davranışa Yönelik Tutum	A-Düşük	206	4.51	0.583	0.25	0.774	
	B-Orta	851	4.49	0.568			
	C-Yüksek	87	4.54	0.595			
Öznel Norm	A-Düşük	206	3.83	0.793	5.05	0.007	C>B
	B-Orta	851	3.72	0.752			
	C-Yüksek	87	3.96	0.782			
Algılanan Davranışsal Kontrol	A-Düşük	206	3.15	1.068	12.64	0.000	A>B C>A,B
	B-Orta	851	2.95	0.992			
	C-Yüksek	87	3.48	0.963			

Tablo 20. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyut	Ekonomik Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Niyet	A-Düşük	206	3.91	0.724	5.94	0.003	A>B
	B-Orta	851	3.72	0.822			
	C-Yüksek	87	3.88	0.875			
Davranış	A-Düşük	206	3.94	0.670	1.66	0.190	
	B-Orta	851	3.92	0.665			
	C-Yüksek	87	4.06	0.792			
PDT Genel	A-Düşük	206	3.87	0.536	9.39	0.000	A,C>B
	B-Orta	851	3.76	0.513			
	C-Yüksek	87	3.99	0.598			

Tablo 21’de psikolojik mesafe ölçeği, koruma motivasyon düzeyi, planlı davranış düzeyi ve alt boyutlarının hane halkı büyüklüğü değişkenine ait ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Coğrafi mesafe alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.13$; $p=0.937$; $p>0.05$). Sosyal mesafe boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.10$; $p=0.098$; $p>0.05$). Zamansal mesafe alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.73$; $p=0.529$; $p>0.05$). Belirsizlik alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.76$; $p=0.517$; $p>0.05$). Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.49$; $p=0.685$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.78$; $p=0.504$; $p>0.05$). Özyeterlilik alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.48$; $p>0.05$). Başa çıkma değerlendirmesi boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.40$; $p=0.753$; $p>0.05$). KMT genel ölçek boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.56$; $p=0.195$; $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.29$; $p=0.829$; $p>0.05$). Öznel norm alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=2.08$; $p=0.101$; $p>0.05$). Algılanan davranışsal kontrol altboyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.92$; $p=0.429$;

$p>0.05$). Niyet boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.29$; $p=0.829$; $p>0.05$). Davranış boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.62$; $p=0.601$; $p>0.05$). PDT genel ölçek boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.74$; $p=0.524$; $p>0.05$).

Algılanan savunmasızlık alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.84$; $p=0.002$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Hane halkı büyüklüğü 3 (Ort=4.30; SS=0.657) olan katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları, hane halkı büyüklüğü 1 (Ort=4.07; SS=0.734) ve 4 ve üstü (Ort=4.12; SS=0.671) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, hanesinde 3 kişi bulunan katılımcılar hanesinde 1 ve 4 ve üstü kişi bulunan katılımcılara göre depreme karşı daha savunmasızdırlar. Müdahale etkinliği alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.77$; $p=0.040$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Hane halkı büyüklüğü 1 (Ort=4.21; SS=0.609) ve 4 ve üstü (Ort=4.03; SS=0.772) olan katılımcıların müdahale etkinliği ortalamaları, hane halkı büyüklüğü 2 (Ort=3.87; SS=0.938) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, hanesinde 1 ve 4 ve üstü kişi bulunan katılımcılar hanesinde 2 kişi bulunan katılımcılara göre depreme karşı müdahalede daha etkindirler. Müdahale maliyeti alt boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.61$; $p=0.050$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Hane halkı büyüklüğü 3 (Ort=3.84; SS=0.934) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, hane halkı büyüklüğü 1 (Ort=3.57; SS=0.948) ve 4 ve üstü (Ort=3.69; SS=0.917) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, hanesinde 3 kişi bulunan katılımcılar hanesinde 1 ve 4 ve üstü kişi bulunan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerin daha maliyetli olduğunu düşünmektedir. Tehdit değerlendirmesi boyutu katılımcıların hane halkı büyüklüğüne göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=2.87$; $p=0.035$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Hane halkı büyüklüğü 3 (Ort=4.44; SS=0.517) olan katılımcıların tehdit değerlendirmesi ortalamaları, hane halkı

büyüklüğü 1 (Ort=4.27; SS=0.535) ve 4 ve üstü (Ort=4.34; SS=0.537) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, hanesinde 3 kişi bulunan katılımcılar hanesinde 1 ve 4 ve üstü kişi bulunan katılımcılara göre depreme daha yüksek düzeyde tehdit olarak görmektedir.

Tablo 21. Hane halkı büyüklüğü değişkenine ait ANOVA sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Hane Halkı Büyüklüğü	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Coğrafi Mesafe	A-1	53	1.44	0.456	0.13	0.937	
	B-2	145	1.46	0.598			
	C-3	255	1.43	0.622			
	D-4 ve üstü	691	1.46	0.588			
Sosyal Mesafe	A-1	53	1.71	0.628	2.10	0.098	
	B-2	145	1.61	0.785			
	C-3	255	1.49	0.639			
	D-4 ve üstü	691	1.58	0.707			
Zamansal Mesafe	A-1	53	2.37	0.566	0.73	0.529	
	B-2	145	2.25	0.609			
	C-3	255	2.33	0.580			
	D-4 ve üstü	691	2.30	0.601			
Belirsizlik	A-1	53	2.57	1.111	0.76	0.517	
	B-2	145	2.40	1.038			
	C-3	255	2.54	1.065			
	D-4 ve üstü	691	2.47	0.968			
Psikolojik Mesafe	A-1	53	2.02	0.467	0.49	0.685	
	B-2	145	1.93	0.521			
	C-3	255	1.95	0.483			
	D-4 ve üstü	691	1.95	0.478			
Algılanan Şiddet	A-1	53	4.47	0.522	0.78	0.504	
	B-2	145	4.59	0.467			
	C-3	255	4.58	0.519			
	D-4 ve üstü	691	4.56	0.538			
Algılanan Savunmasızlık	A-1	53	4.07	0.734	4.84	0.002	C>A,D
	B-2	145	4.21	0.650			
	C-3	255	4.30	0.657			
	D-4 ve üstü	691	4.12	0.671			
Öz-yeterlilik	A-1	53	3.65	0.850	0.48	0.690	
	B-2	145	3.56	0.745			
	C-3	255	3.53	0.794			
	D-4 ve üstü	691	3.53	0.775			
Müdahale Etkinliği	A-1	53	4.21	0.609	2.77	0.040	A,D>B
	B-2	145	3.87	0.938			
	C-3	255	3.98	0.812			
	D-4 ve üstü	691	4.03	0.772			
Müdahale Maliyeti	A-1	53	3.57	0.948	2.61	0.050	C>A,D
	B-2	145	3.82	0.933			
	C-3	255	3.84	0.934			
	D-4 ve üstü	691	3.69	0.917			

Tablo 21. (Devamı)

<i>Ölçek ve Alt Boyut</i>	Hane Halkı Büyükülüğü	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	A-1	53	4.27	0.535	2.87	0.035	C>A,D
	B-2	145	4.40	0.466			
	C-3	255	4.44	0.517			
	D-4 ve üstü	691	4.34	0.537			
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	A-1	53	3.81	0.425	0.40	0.753	
	B-2	145	3.75	0.576			
	C-3	255	3.78	0.554			
	D-4 ve üstü	691	3.75	0.534			
KMT Genel	A-1	53	4.04	0.342	1.56	0.195	
	B-Lise	145	4.08	0.411			
	C-3	255	4.11	0.420			
	D-4 ve üstü	691	4.05	0.427			
Davranışa Yönelik Tutum	A-1	53	4.44	0.517	0.29	0.829	
	B-2	145	4.52	0.541			
	C-3	255	4.50	0.600			
	D-4 ve üstü	691	4.50	0.574			
Öznel Norm	A-1	53	3.75	0.663	2.08	0.101	
	B-2	145	3.73	0.775			
	C-3	255	3.86	0.742			
	D-4 ve üstü	691	3.73	0.776			
Algılanan Davranışsal Kontrol	A-1	53	3.21	0.998	0.92	0.429	
	B-2	145	2.95	0.974			
	C-3	255	3.05	1.015			
	D-4 ve üstü	691	3.02	1.023			
Niyet	A-1	53	3.87	0.774	0.29	0.829	
	B-2	145	3.76	0.851			
	C-3	255	3.76	0.829			
	D-4 ve üstü	691	3.76	0.803			
Davranış	A-1	53	3.99	0.723	0.62	0.601	
	B-2	145	3.89	0.685			
	C-3	255	3.97	0.674			
	D-4 ve üstü	691	3.93	0.673			
PDT Genel	A-1	53	3.85	0.486	0.74	0.524	
	B-2	145	3.77	0.544			
	C-3	255	3.83	0.519			
	D-4 ve üstü	691	3.79	0.531			

Tablo 22’de psikolojik mesafe ölçeği, koruma motivasyon düzeyi, planlı davranış düzeyi ve alt boyutlarının mülkiyet durumu değişkenine ait ANOVA sonuçlarına yer verilmiştir. Coğrafi mesafe alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.81$; $p=0.922$; $p>0.05$). Zamansal mesafe alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.78$; $p=0.457$; $p>0.05$). Belirsizlik alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.49$; $p=0.608$; $p>0.05$). Psikolojik mesafe toplam ölçek boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre

değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.59$; $p=0.522$; $p>0.05$). Algılanan şiddet boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.18$; $p=0.831$; $p>0.05$). Özyeterlilik alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.37$; $p=0.964$; $p>0.05$). Müdahale etkinliği alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.38$; $p=0.678$; $p>0.05$). Tehdit değerlendirmesi boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.59$; $p=0.203$; $p>0.05$). Davranışa yönelik tutum alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.05$; $p=0.949$; $p>0.05$). Algılanan davranışsal kontrol alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=1.16$; $p=0.312$; $p>0.05$). Niyet boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.68$; $p=0.504$; $p>0.05$). Davranış alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.57$; $p=0.565$; $p>0.05$). PDT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunamamıştır ($F=0.73$; $p=0.480$; $p>0.05$).

Sosyal mesafe alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.25$; $p=0.005$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu diğer ($Ort=1.78$; $SS=0.792$) olan katılımcıların sosyal mesafe ortalamaları, mülkiyet durumu ev sahibi ($Ort=1.55$; $SS=0.695$) ve kiracı ($Ort=1.54$; $SS=0.693$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, diğer (apart, yurt vb.) mülklerde yaşayan katılımcılar kiracı ve ev sahibi olan katılımcılara göre depreme sosyal olarak daha uzak hissetmektedir. Algılanan savunmasızlık alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=5.28$; $p=0.005$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu kiracı ($Ort=4.26$; $SS=0.619$) olan katılımcıların algılanan savunmasızlık ortalamaları, mülkiyet durumu ev sahibi ($Ort=4.12$; $SS=0.700$) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, kiracı olarak yaşayan katılımcılar ev sahibi olan katılımcılara göre depreme karşı daha savunmasızdırlar. Müdahale maliyeti alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre

değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=12.44$; $p=0.000$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu diğer (Ort=4.07; SS=0.791) olan katılımcıların müdahale maliyeti ortalamaları, mülkiyet durumu kiracı (Ort=3.82; SS=0.906) ve ev sahibi (Ort=3.64; SS=0.942) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, diğer (apart, yurt vb.) mülklerde yaşayan katılımcılar kiracı ve ev sahibi olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlemlerin daha maliyetli olduğunu düşünmektedir. Başa çıkma değerlendirmesi boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=4.37$; $p=0.013$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu diğer (Ort=3.89; SS=0.580) olan katılımcıların başa çıkma değerlendirmesi ortalamaları, mülkiyet durumu ev sahibi (Ort=3.73; SS=0.576) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, diğer (apart, yurt vb.) mülklerde yaşayan katılımcılar ev sahibi olan katılımcılara göre depreme karşı başa çıkma konusunda daha yüksek düzeyde değerlendirme yapmaktadır. KMT genel toplam ölçek boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.46$; $p=0.032$; $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu diğer (Ort=4.13; SS=0.425) ve kiracı (Ort=4.09; SS=0.411) olan katılımcıların KMT genel ölçek ortalamaları, mülkiyet durumu ev sahibi (Ort=4.04; SS=0.424) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, diğer (apart, yurt vb.) mülklerde ve kiracı olarak yaşayan katılımcılar ev sahibi olan katılımcılara göre depreme karşı alınacak önlem ve beklenen davranışı gerçekleştirmedeki motivasyonları daha yüksektir. Öznel norm alt boyutu katılımcıların mülkiyet durumuna göre değerlendirildiğinde aralarında anlamlı bir fark bulunmuştur ($F=3.29$; $p=0.037$, $p<0.05$). Gruplar arasında gözlenen anlamlı farklılıkların hangi gruplar arasında ortaya çıktığını belirlemek amacıyla LSD post hoc testi kullanılmıştır. Mülkiyet durumu diğer (Ort=3.94; SS=0.719) olan katılımcıların öznel norm ortalamaları, mülkiyet durumu kiracı (Ort=3.75; SS=0.745) ve ev sahibi (Ort=3.73; SS=0.780) olan katılımcılara göre daha yüksektir. Yani, diğer (apart, yurt vb.) mülklerde yaşayan katılımcılar kiracı ve ev sahibi olan katılımcılara göre depreme karşı kendilerini daha fazla sosyal baskı altında hissetmektedir.

Tablo 22. Mülkiyet durumu değişkenine ait ANOVA sonuçları

Ölçek ve Alt Boyut	Mülkiyet Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Coğrafi Mesafe	A-Kiracı	368	1.44	0.596	0.81	0.922	
	B-Ev Sahibi	668	1.46	0.597			
	C-Diğer	108	1.45	0.541			
Sosyal Mesafe	A- Kiracı	368	1.54	0.673	5.25	0.005	C>B,A
	B- Ev Sahibi	668	1.55	0.695			
	C- Diğer	108	1.78	0.792			
Zamansal Mesafe	A- Kiracı	368	2.28	0.592	0.78	0.457	
	B- Ev Sahibi	668	2.32	0.603			
	C- Diğer	108	2.28	0.560			
Belirsizlik	A- Kiracı	368	2.46	1.007	0.49	0.608	
	B- Ev Sahibi	668	2.50	0.998			
	C- Diğer	108	2.41	1.053			
Psikolojik Mesafe	A- Kiracı	368	1.93	0.483	0.59	0.552	
	B- Ev Sahibi	668	1.96	0.488			
	C- Diğer	108	1.98	0.459			
Algılanan Şiddet	A- Kiracı	368	4.55	0.519	0.18	0.831	
	B- Ev Sahibi	668	4.57	0.540			
	C- Diğer	108	4.55	0.437			
Algılanan Savunmasızlık	A- Kiracı	368	4.26	0.619	5.28	0.005	A>B
	B- Ev Sahibi	668	4.12	0.700			
	C- Diğer	108	4.19	0.632			
Öz-yeterlilik	A- Kiracı	368	3.53	0.769	0.37	0.964	
	B- Ev Sahibi	668	3.54	0.766			
	C- Diğer	108	3.53	0.887			
Müdahale Etkinliği	A- Kiracı	368	3.99	0.780	0.38	0.678	
	B- Ev Sahibi	668	4.01	0.823			
	C- Diğer	108	4.07	0.718			
Müdahale Maliyeti	A- Kiracı	368	3.82	0.906	12.44	0.000	C>A,B
	B- Ev Sahibi	668	3.64	0.942			
	C- Diğer	108	4.07	0.791			
<i>Tehdit Değerlendirmesi</i>	A- Kiracı	368	4.41	0.503	1.59	0.203	
	B- Ev Sahibi	668	4.35	0.547			
	C- Diğer	108	4.37	0.457			
<i>Başa Çıkma Değerlendirmesi</i>	A- Kiracı	368	3.78	0.528	4.37	0.013	C>B
	B- Ev Sahibi	668	3.73	0.536			
	C- Diğer	108	3.89	0.580			
KMT Genel	A- Kiracı	368	4.09	0.411	3.46	0.032	C,A>B
	B- Ev Sahibi	668	4.04	0.424			
	C- Diğer	108	4.13	0.425			
Davranışa Yönelik Tutum	A- Kiracı	368	4.49	0.581	0.05	0.949	
	B- Ev Sahibi	668	4.50	0.582			
	C- Diğer	108	4.51	0.480			
Öznel Norm	A- Kiracı	368	3.75	0.745	3.29	0.037	C>A,B
	B- Ev Sahibi	668	3.73	0.780			
	C- Diğer	108	3.94	0.719			
Algılanan Davranışsal Kontrol	A- Kiracı	368	3.03	0.950	1.16	0.312	
	B- Ev Sahibi	668	3.01	1.013			
	C- Diğer	108	3.17	1.209			
Niyet	A- Kiracı	368	3.73	0.829	0.68	0.504	
	B- Ev Sahibi	668	3.79	0.808			
	C- Diğer	108	3.75	0.786			

Tablo 22. (Devamı)

Ölçek ve Alt Boyut	Mülkiyet Durumu	n	Ort.	SS	F	p	Anlamlı Fark
Davranış	A- Kiracı	368	3.91	0.695	0.57	0.565	
	B- Ev Sahibi	668	3.95	0.660			
	C- Diğer	108	3.91	0.718			
PDT Genel	A- Kiracı	368	3.78	0.532	0.73	0.480	
	B-Ev Sahibi	668	3.80	0.518			
	C- Diğer	108	3.85	0.572			

4.3. Yapısal Eşitlik Modeli

Bu tez çalışmasında İstanbul'da yaşayan bireylerin depreme psikolojik mesafesinin KMT ve PDT üzerindeki etkisini test etmek için yapısal eşitlik modeli uygulanmıştır. Modelde yer alan gizli değişkenlerin doğrudan etkileri %95 güven düzeyi esas alınarak değerlendirilmiş ve anlamlılık için $p < 0.05$ kriteri benimsenmiştir (Tablo 24). İstanbul'da yaşayan bireylerin depreme karşı psikolojik mesafesine ilişkin geliştirilen yapısal modelin istatistiksel açıdan anlamlı olduğu ($p = 0.000$) ve modelin uyum indekslerinin kabul edilebilir düzeyde olduğu saptanmıştır. ($\chi^2/df = 2.775$; IFI = 0.958; TLI = 0.945; CFI = 0.957; GFI = 0.949; AGFI = 0.930; RMSEA = 0.049). Model uyum indeksleri Tablo 23'de verilmiştir.

Tablo 23. Model uyum indeksleri

Goodness-of-Fit Measures of the SEM	Parameter Estimates	Minimum Cutoff	Suggested by
Incremental Fit Index (IFI)	0.958	>0.90	Garson ve David, 2012; Hair vd., 2010
Tucker-Lewis Index (TLI)	0.945	>0.90	Hair vd., 2010; Hu ve Bentler, 1999
Comparative Fit Index (CFI)	0.957	>0.90	Garson ve David, 2012; Hair vd., 2010
Goodness-of-Fit Index (GFI)	0.949	>0.90	Hu ve Bentler, 1999; Gefen vd., 2000
Adjusted Goodness-of-Fit Index (AGFI)	0.930	>0.90	Hu ve Bentler, 1999; Gefen vd., 2000
Root Mean Square Error of Approximation (RMSEA)	0.049	<0.05	Gefen vd., 2000

Tez çalışmasında hipotezleri test etmek için yapılan YEM sonuçları ise Tablo 24'de verilmiştir. YEM sonuçlarına göre; psikolojik mesafenin tehdit değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H1 hipotezini desteklemektedir ($\beta = -0.634$, $p = 0.000$). Psikolojik mesafenin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır ve bu bulgu sonucunda H2 hipotezi reddedilmiştir ($p = 0.112$, $p > 0.05$). Tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve negatif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H3 hipoteziyle çelişmektedir ($\beta = -0.120$, $p = 0.000$). Tehdit değerlendirmesinin

davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H4 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.540$, $p=0.000$). Tehdit değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H5 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.213$, $p=0.000$). Başa çıkma değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H6 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.762$, $p=0.000$). Başa çıkma değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H7 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.170$, $p=0.000$). Başa çıkma değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H8 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.474$, $p=0.000$). Algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır ve bu bulgu sonucunda H9 hipotezi reddedilmiştir ($p=0.493$, $p>0.05$). Davranışa yönelik tutumun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H10 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.120$, $p=0.002$). Öznel normun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisi olduğu bulunmuştur ve bulgu H11 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.279$, $p=0.004$). Niyetin davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H12 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.736$, $p=0.000$). Tehdit değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır ve bu bulgu sonucunda H13 hipotezi reddedilmiştir ($p=0.302$, $p>0.05$). Başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olduğu bulunmuştur ve bu bulgu H14 hipotezini desteklemektedir ($\beta=0.486$, $p=0.000$).

Tablo 24. Hipotez test sonuçları

	β	SH	c.r.	p
H1: Psikolojik Mesafe→Tehdit Değerlendirmesi	-.634	.045	-8.535	.000
H2: Psikolojik Mesafe→Başa Çıkma Değerlendirmesi	-.062	.043	-1.587	.112
H3: Tehdit Değerlendirmesi→Algılanan Davranışsal Kontrolü	-.120	.100	-3.638	.000
H4: Tehdit Değerlendirmesi→Davranışa Yönelik Tutum	.540	.097	8.719	.000
H5: Tehdit Değerlendirmesi→Öznel Norm	.213	.040	4.885	.000
H6: Başa Çıkma Değerlendirmesi→Algılanan Davranışsal Kontrolü	.762	.089	14.138	.000
H7: Başa Çıkma Değerlendirmesi→Davranışa Yönelik Tutum	.170	.030	4.870	.000
H8: Başa Çıkma Değerlendirmesi→Öznel Norm	.474	.029	8.092	.000
H9: Algılanan Davranışsal Kontrolü→Niyet	-.045	.042	-0.685	.493
H10: Davranışa Yönelik Tutum→Niyet	.120	.048	3.085	.002
H11: Öznel Norm→Niyet	.279	.094	6.274	.000
H12: Niyet→Davranış	.736	.051	13.063	.000
H13: Tehdit Değerlendirmesi→Niyet	.040	.075	1.033	.302
H14: Başa Çıkma Değerlendirmesi→Niyet	.486	.087	5.899	.000

Bu tez çalışmasında depreme psikolojik mesafenin KMT ve PDT ile bütünleştirilmesi kapsamında toplamda 14 hipotez oluşturulmuştur. Araştırma

sonucunda 10 hipotez kabul edilip, 4 hipotez reddedilmiştir. Hipotez değerlendirme sonuçları Tablo 25’de verilmiştir.

Tablo 25. Hipotezlerin değerlendirilmesi

No	Hipotez Adı	Sonuç
H1	Depreme PM’nin tehdit değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H2	Depreme PM’nin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olacaktır.	Reddedildi
H3	Tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Reddedildi
H4	Tehdit değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H5	Tehdit değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H6	Başa çıkma değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H7	Başa çıkma değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H8	Başa çıkma değerlendirmesinin öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H9	Algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Reddedildi
H10	Davranışa yönelik tutumun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H11	Öznel normun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H12	Niyet’in davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi
H13	Tehdit değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Reddedildi
H14	Başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olacaktır.	Kabul Edildi

4.4. Tartışma

Bu tez çalışmasında temel amaç, İstanbul’da yaşayan bireyler üzerinde depreme psikolojik mesafe ölçeği geliştirmek ve bu psikolojik mesafenin deprem motivasyonu ile deprem anındaki davranış eğilimleri üzerindeki etkilerini incelemektir. Literatür incelendiğinde; psikolojik mesafe (Guillard vd., 2021), KMT (Kurata vd., 2022) ve PDT (Prasetyo vd., 2020) üzerinde yapılmış çeşitli araştırmaların olduğu görülmektedir. Ancak araştırmacılar tarafından bu teorilerin afet bağlamında ve bir arada ele alınması gerektiği vurgulanmaktadır (Gumasing ve Sobrevilla, 2023: 24; Heidenreich vd., 2020: 9; Van Valkengoed and Steg, 2019: 162). Mevcut araştırmalar genellikle bu kavramları farklı disiplinlerde ve farklı olay türleri çerçevesinde değerlendirmiştir (Blauza vd., 2023; Rasoll vd., 2022; Schwaller vd., 2020). Bu çalışmada ise, deprem riski oldukça yüksek olan İstanbul ilinde, bireylerin depreme psikolojik olarak yakın ya da uzak hissetmelerinin, deprem motivasyonu ve davranışları üzerindeki etkisi araştırılmıştır. İstanbul’un tarihsel olarak birçok yıkıcı depreme maruz kalmış olması, burada yaşayan bireylerin depreme ilişkin farkındalık ve hazırlık düzeylerini daha da önemli hâle getirmektedir. Bu bağlamda, depremi kabullenme ve depreme yönelik hazırlık ve

önleme davranışları geliştirme ihtiyacı, günümüzde bir zorunluluk halini ortaya çıkarmaktadır. Tez kapsamında bu ilişkileri test etmek amacıyla 14 hipotez geliştirilmiş, analizler sonucunda bu hipotezlerin önemli bir kısmı istatistiksel olarak kabul edilmiştir. Elde edilen bulgular, literatürdeki mevcut çalışmalarla karşılaştırılarak değerlendirilecek ve afet yönetimi alanına özgü çıkarımlar yapılacaktır. Bu araştırmadan elde edilen verilerin; ilgili kamu kurumları, karar vericiler, araştırmacılar, yerel yöneticiler ve halk için faydalı bilgiler sağlayarak deprem odaklı politikaların geliştirilmesine katkı sağlanması beklenmektedir.

H1 hipotezi ile tutarlı olarak, depreme psikolojik mesafenin tehdit değerlendirmesi üzerinde anlamlı ve negatif etkisi bulunmuştur. Literatürde bu hipotezi destekleyen birebir çalışmalar bulunmamaktadır fakat tehdit değerlendirmesinin algısal bileşeni risk algısı sayılabilir. Başka bir deyişle risk algısı tehdit değerlendirmesinin bilişsel girdisi olarak düşünülebilir. Birey kendini depreme yakın hissederse bunu yüksek risk olarak algılar yani depremi ciddi bir tehdit olarak değerlendirir. Bu bağlam KMT sürecine psikolojik mesafe etkisini dahil etmeyi sağlar. Pakistan'ın Islamabad kentinde beş farklı yerleşim biriminde yaşayan bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada (Aslam ve Rana, 2022), iklim değişikliğine yönelik risk algısı ile psikolojik mesafe arasında özellikle sosyal, zamansal ve coğrafi boyutlarda anlamlı ve negatif bir ilişki bulunmuştur. Çalışmaya göre, doğal çevreye yakın bölgelerde yaşayan ve iklim değişikliğini doğrudan etkilerini hisseden bireylerin iklim değişikliğini daha yüksek düzeyde tehdit olarak algıladığı, bu olguya yönelik psikolojik mesafelerinin daha düşük olduğu bulunmuştur. Diğer bir ifadeyle, iklim değişikliğinden daha fazla korkan katılımcılar, bu sorunu kendilerine psikolojik olarak daha yakın ve doğrudan etkileyen bir tehdit olarak değerlendirmiştir. Çalışmadaki değişkenler arasındaki negatif korelasyonun, bireylerin iklim değişikliğinden duydukları korku ve bu olgunun yaşamlarını önemli ölçüde etkileyeceğine ilişkin inançlarından kaynaklanabileceği ifade edilmiştir. Aynı zamanda çalışma göstermektedir ki yoğun yapılaşma olan bölgelerde yaşayan bireyler iklim değişikliğini ciddi bir tehdit olarak görmeyip bu afete kendilerini uzak görmektedir. Yüksek yoğunluklu yapılaşma olan bölgelerde bireylerin iklim değişikliğini tehdit olarak algılamamasının sebebi düşük yoğunluklu yapılaşma bölgelerine göre etkilerini çok fazla hissetmemeleri olabilir. Düşük yoğunluklu yapılaşma bölgeleri çevreyle daha fazla etkileşim içinde olduğu için iklim değişikliğinin gözle görülür etkilerine daha fazla hissediyor olabilir. Bu bulgu çevresel maruziyetlerin bireylerin tehdit değerlendirmesindeki belirleyici rolünü göstermektedir. Aslam ve Rana (2022) ile çalışmamız karşılaştırıldığında bazı benzer özellikler görülmektedir. Aslam

ve Rana (2022)'nin çalışması iklim değişikliği riskinin yüksek olduğu Pakistan'ı kapsarken, çalışmamız deprem riskinin yüksek olduğu İstanbul ilini kapsamaktadır. Ayrıca, her iki çalışma da PM'nin tehdit değerlendirmesi üzerindeki anlamlı ve negatif etkisi bulunmaktadır. Bu durum şunu göstermektedir; PM'nin tehdit değerlendirmesi üzerindeki anlamlı ve negatif etkisi teorik olarak netleşmeye başlamıştır. Ek olarak; Aslam ve Rana (2022)'nin çalışmasında ki bulguların yapılaşma bölgelerine göre değişiklik gösterdiği görülmüştür. Aynı şekilde geliştirdiğimiz depreme psikolojik mesafe ölçeğini deprem riski fazla olan illerden ziyade deprem riski az bulunan illerde uygulanması Aslam ve Rana (2022)'nin bulgusunu destekleyebilir. Gelecekteki araştırmaların, geliştirdiğimiz depreme psikolojik mesafe ölçeğinin İstanbul gibi deprem riski yüksek olan illerin dışında deprem riski az bulunan farklı illerde test edilmesi önerilmektedir. Guillard vd. (2021)'nin iklim değişikliğinden ciddi şekilde etkilenen Kolombiya'nın Santa Marta kasabasında yaşayan bireylerin iklim değişikliğine (sel veya kuraklık) maruz kaldıklarında buna nasıl uyum sağladıklarını incelediği çalışmada, iklim değişikliğine ilişkin düşük psikolojik mesafenin daha yüksek risk algısıyla ilişkili olduğu bulunmuştur. Başka bir deyişle, sel ve kuraklık farketmeksizin bireylerin iklim değişikliğini sosyal ve zamansal olarak yakın algıladıklarında, bu durum daha fazla korku ve risk algısıyla yani tehdit değerlendirmesiyle ilişkilendirilmiştir. Guillard vd. (2021)'nin çalışması ile çalışmamız karşılaştırıldığında farklı afet türlerinde benzer sonuçların ortaya çıktığı görülmektedir. Literatürdeki araştırmaların çoğu yavaş gelişen afet türleri üzerinde yoğunlaşırken çalışmamız ani gelişen bir afet türü olan depremi ele almaktadır. Depremler, beklenmedik ve kontrol edilemeyen doğaları gereği, psikolojik mesafe ile tehdit değerlendirmesi arasındaki ilişkiyi daha net biçimde ortaya koyabilir. Bu durum, afetin doğasının, bireyleri psikolojik olarak nasıl şekillendirdiğine ilişkin yeni bir çalışma alanını yani PM'nin tehdit değerlendirmesi (KMT) üzerindeki etkisini ortaya koymaktadır. İklim değişikliğinin sebep olduğu sel risklerine maruz kalan Pakistan'ın Indus ve Chenab nehirleri kıyısındaki kırsal topluluklarda yaşayan bireyler üzerinde yapılan bir çalışmada (Rasool vd., 2022) iklim değişikliği konusunda yüksek düzeyde belirsizlik yaşayan bireylerin sel gerçekleşmesi durumundan daha az endişe duydukları bulunmuştur. Bu durum, afet riskinin sadece fiziksel yakınlıkla değil, aynı zamanda algısal belirsizlik düzeyiyle de şekillendiğini göstermektedir. Ayrıca çalışmada, iklim değişikliğinden çok etkileneceğini düşünen bireyler (sosyal mesafe) selin meydana getireceği etkilerden daha fazla endişe duydukları bulunmuştur. Rasool vd. (2022) bulgusunun çalışmamız bulgusuyla tutarlı olduğu görülmektedir. Aynı zamanda bu bulgu hakkında şu yorum yapılabilir: bireylerin iklim değişikliğini tehdit

olarak görmesi korku duygusunu tetiklemiş olabilir. Korku tehdit değerlendirmesini duygusal bir sonucu olarak değerlendirilebilir. Korku arttıkça tehdit değerlendirmesi pekişir bunun sonucunda iklim değişikliğine sosyal olarak yakın hisseden bireyler bunu daha yüksek tehdit olarak değerlendirir. Aynı zamanda çalışmamızda beklenen büyük İstanbul depremini bireylerin sosyal olarak yakın hissettiği bulunmuştur ($Ort=1.57$; $SS=0.700$). Bu da bir diğer yönüyle Rasool vd. (2022) çalışmasıyla benzerlik göstermektedir. 2010 yılında Büyük Britanyada yaşayan bazı bireyler ile yapılan yüz yüze görüşmelerde, iklim değişikliğine psikolojik mesafenin korku ve niyet gibi değişkenler üzerinde etkisi incelenmiştir (Spence vd., 2012). Çalışmada düşük psikolojik mesafe genellikle daha yüksek korku seviyeleri ile ilişkilendirilmiştir. Literatür incelendiğinde korkunun tehdit değerlendirmesinin duygusal sonucu olarak ele alındığı görülmüştür. Dolayısıyla bu çalışma psikolojik mesafenin tehdit değerlendirmesi üzerindeki etkisini desteklemektedir. Aynı zamanda da bu çalışma teorik olarak çalışmamızla da benzer sonuçlar göstermiştir. Pakistan'ın Lohore kentinde yaşayan bireylerin, iklim değişikliğine psikolojik mesafesi ve bunun belirleyicilerinin ölçüldüğü bir çalışmada (Rana vd., 2023), coğrafi mesafesi düşük olan bireylerin iklim değişikliğini daha ciddi bir tehdit olarak değerlendirdiği bulunmuştur. Ek olarak iklim değişikliğinin yaşadıkları alanı diğer alanlara göre daha çok etkileyecek bir afet olarak gördüklerini bulmuştur. Çalışmamız, bu sonuçlarla paralellik göstermektedir. Çalışmamızda, beklenen büyük İstanbul depreminden etkileneceğini düşünen bireylerin tehdit değerlendirmeleri yüksek ($Ort=4.37$; $SS=0.525$), psikolojik mesafeleri ise düşüktür ($Ort=1.95$; $SS=0.484$). Bu sonuç katılımcıların kendilerini beklenen büyük İstanbul depremine karşı yakın hissettiğini ve depremi yüksek tehdit olarak değerlendirdiklerini göstermektedir. Griffioen vd. (2016)'nin çevre ve sağlık alanlarında psikolojik mesafe ve bunun bireylerin algıları, üzerindeki etkilerini inceleyen derleme çalışmasında psikolojik mesafenin düşük olmasının tehdit algısını yükselttiği belirtilmiştir. Griffioen vd. (2016) ile çalışmamız değerlendirildiğinde görülmüştür ki; PM'nin tehdit değerlendirmesi üzerindeki etkisi farklı alanlarda çalışılmasına rağmen hipotez sonucunda bir değişiklik ortaya çıkarmamıştır. Son olarak, Loy ve Spence (2022)'nin iklim değişikliğine psikolojik mesafenin tutum ve davranış üzerindeki etkisini incelediği çalışmada bireylerin iklim değişikliğini yakın ve güncel bir sorun olarak algıladıkça risk algılarının ve korku düzeylerinin arttığını bulmuştur. Bu çalışma, araştırmamızın bulgularıyla benzer sonuçlar göstermektedir. Çalışmamızda da depreme kendilerini psikolojik olarak yakın hisseden bireyler bunu daha fazla risk olarak değerlendirmiş yani daha yüksek tehdit olarak algılamışlardır. H1 hipotezi genel olarak

değerlendirildiğinde şu sonuç çıkarılabilir: afet türü veya kültürel bağlam fark etmeksizin, bireyler psikolojik olarak yakın algıladıkları olguları daha yüksek tehdit olarak değerlendirir. Başka bir deyişle, afetin türü değişse de sonuç olarak psikolojik mesafenin tehdit değerlendirmesi üzerindeki anlamlı ve negatif etkisi literatürde netleşmektedir. Özetle çalışmamız, literatürdeki farklı afet türü ve çalışma alanı farketmeksizin psikolojik mesafenin tehdit değerlendirmesi üzerindeki negatif etkisinin olduğunu göstermektedir. Bu sonuçlar, psikolojik mesafe – tehdit değerlendirmesi üzerindeki etkisinin afet risk algısı araştırmalarında öncü bir değişken olarak ele alınması gerektiğini desteklemekte ve PM- KMT çerçevesine teorik bir katkı sunmaktadır.

H2 hipotezi ile tutarsız olarak psikolojik mesafenin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Literatürde bu ilişkiyi doğrudan ele alan araştırmalar sınırlı olmakla birlikte, bir çalışma psikolojik mesafenin bireylerin başa çıkma stratejilerini dolaylı biçimde etkileyebileceğini göstermiştir. Guillard vd. (2021)'nin Fransa'da 18 yaş üstü bireyler üzerinde yaptığı bir çalışmada iklim değişikliği konusundaki başa çıkma stratejileri ve psikolojik mesafe rolünü incelemiştir. Çalışmada bireyler iklim değişikliğini kendilerine zamansal ve sosyal açıdan yakın hissettikleri zaman problem odaklı başa çıkma stratejileri benimsedikleri ortaya çıkmıştır. Ek olarak iklim değişikliğine psikolojik olarak uzak hissettiklerinde iklim değişikliğinden uzaklaşmayı ya da duygusal kaçış içeren başa çıkma stratejileri benimsedikleri bulunmuştur. Ancak mevcut çalışmamızda İstanbul'da yaşayan bireylerde beklenen büyük İstanbul depremine karşı psikolojik mesafenin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Bu durum, afet türü ve bağlam farklılıklarıyla açıklanabilir. Deprem, ani ve öngörülemez bir afet türü olarak iklim değişikliğinden önemli ölçüde farklıdır. İklim değişikliğinin yavaş gelişen bir afet olması ve bazı etkilerinin gözlemlenebilir olması bireylerin iklim değişikliğine karşı problem çözme ve iklim değişikliğine uyum sağlama stratejileri geliştirmeleri mümkün olabilir. Buna karşın deprem, gerçekleşmeden önce doğrudan deneyimlenemeyen bir afet olduğundan, bireylerin başa çıkma süreçleri bilişsel düzeyde sınırlı kalabilmektedir. Başka bir ifadeyle, birey depremi kendisine yakın hissetse bile, bu yakınlık çoğu zaman bireyin başa çıkma değerlendirmesinde bulunmasına izin vermeyebilir. Bu durum, deprem henüz gerçekleşmeden önce bireylerin başa çıkma süreçlerinin çoğunlukla zihinsel düzeyde kaldığını göstermektedir. Sonuç olarak, psikolojik mesafenin başa çıkma değerlendirmesi üzerindeki etkisinin anlamsız çıkması, afetin doğasının ani ve kontrol edilemez olmasından kaynaklanıyor olabilir. Gelecek araştırmalara, psikolojik

mesafenin genişletilmiş başa çıkma stratejileri üzerindeki etkilerinin incelenmesi önerilmektedir.

H3 hipotezi ile tutarsız olarak tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ancak negatif etkisi bulunmuştur. Literatürde bu ilişkinin yönü ve şiddeti farklı bağlamlarda değişkenlik göstermektedir. Ng (2022)'nin 2019 yılında Hong Kong'un tayfuna yatkın bir bölgesinde yaşayan bireylerin risk algısının, planlı davranış teorisi alt boyutları aracılığıyla afet hazırlık davranışlarını nasıl şekillendirdiği analiz edilmiştir. Çalışmada risk algısının algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Burada risk algısı tehdit değerlendirmesinin algısal bileşeni olarak görülebilir. Çalışmada bireyler tayfunu yaşadıkları bölgede ciddi bir tehdit olarak değerlendirmiş fakat bunun karşısında beklenen davranışı gerçekleştirme konusunda sahip olduğu kontrol üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Çalışmamızda da bireyler beklenen büyük İstanbul depremini ciddi bir tehdit olarak değerlendirmiş ($Ort=4.37$; $SS=0.525$) ve bunun algılanan davranışsal kontrolünü azalttığı görülmüştür. Filipinler'de beklenen büyük deprem (The Big One) karşısında bireylerin deprem öncesi hazırlık yapma niyetlerinin incelendiği bir çalışmada (Ong vd., 2021) tehdit değerlendirmesinin algılanan şiddet ve algılanan savunmasızlık boyutu algılanan davranışsal kontrolü anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Ancak bu etki çok düşük düzeyde anlamlılığa sahiptir ($\beta = 0.174$, $p = 0.007$). Bu durum bireylerin depreme karşı tehdit değerlendirmesinin ve algılanan davranışsal kontrol arasındaki ilişkinin sınırlı düzeyde olduğunu göstermiştir. Yani tehdit değerlendirmesinin bireylerde yalnızca düşük düzeyde algılanan davranışsal kontrol hissi oluşturduğunu göstermektedir. Çalışmamızda ise tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerinde anlamlı ve negatif etki gösterdiği bulunmuştur. Bu durum, çalışmamızda tehdit değerlendirmesinin arttıkça bireylerin depremi karşı beklenen davranışı kontrol etme algılarının zayıfladığını göstermektedir. Dolayısıyla iki çalışma arasındaki farklı yönlü bulgular, tehdit değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol üzerindeki etkisinin bağlamsal ve nüfus özelliklerine göre değişebileceğine göstermektedir. Filipinlerin Luzon Bölgesinde COVID-19 salgını karantina döneminde bireylerin COVID-19 önleme tedbirlerini algılama düzeyini etkileyen faktörleri inceleyen bir çalışmada (Prasetyo vd., 2020) algılanan şiddet boyutu algılanan davranışsal kontrolü anlamlı ve pozitif etkilerken algılanan savunmasızlık boyutu anlamlı ve negatif etkilemiştir. Bu çalışmayı deprem bazında ele aldığımızda, insanlar COVID-19 gibi depremi de çok büyük bir tehdit olarak gördüklerinde, kendilerini güçsüz hissedip kontrol inançlarını kaybedebilirler. Bu sebeple gelecek araştırmalara, tehdit değerlendirmesinin algılanan

davranışsal kontrolü nasıl ve hangi koşulda etkilediği literatürdeki tutarsızlıktan dolayı detaylı incelenmesi önerilmektedir. Yine benzer şekilde, Filipinler’de uzun süre kullanılmayan nükleer santralin yeniden işletmeye alınmasının halk tarafından kabul edilip edilmemesine ilişkin faktörleri inceleyen bir çalışmada (Ong vd., 2022), algılanan riskin algılanan davranışsal kontrolü üzerinde anlamlı ve negatif etkisi bulunmuştur. Yani, algılanan risk arttıkça, bireylerin nükleer santralin yeniden açılması sürecinde algılanan davranışsal kontrolleri anlamlı biçimde azalmıştır. Çalışma, yüksek tehdit değerlendirmesinin bireylerde “yüksek risk = düşük kontrol” biçiminde bir bilişsel şemaya yol açabileceğini göstermiştir. Bu mekanizma beklenen büyük İstanbul depremi bağlamında da geçerli olabilir. Deprem, ani, yıkıcı ve bireysel düzeyde kontrol edilmesi güç bir afet olduğundan, tehdit değerlendirmesi yükseldikçe bireyler kendi eylemlerinin etkisini sınırlı görebilir.

H4 ve H5 hipotezi ile tutarlı olarak tehdit değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum ve öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Bu sonuç, bireylerin beklenen büyük İstanbul depremini ciddi bir tehdit olarak algıladıkça depreme hazırlık yapmaya yönelik tutumlarının güçlendiğini ve çevrelerinden gelen sosyal baskı veya beklentileri daha fazla hissettiklerini göstermektedir. Çalışma bulgularımız, KMT ve PDT modelini birlikte inceleyen çalışmalarla uyumludur. KMT-PDT modelinde tehdit algısının davranışsal eylemleri tetikleyici bir bilişsel öge olduğu vurgulanmaktadır. Benzer şekilde, Kurata vd. (2023)’nin Filipinler’de kentsel bölgelerde yürüttükleri bireylerin yangın önleme hazırlığı konusunda algılanan etkinliği inceleyen çalışmada, tehdit değerlendirmesinin davranışa yönelik tutumu anlamlı ve pozitif etkilediği saptanmıştır. Bu sonuç, tehdit değerlendirmesinin arttıkça bireylerin koruyucu davranışlara daha olumlu yaklaştığını göstermekte ve çalışmamız bulgularıyla paralellik göstermektedir. Yine Filipinler’de beklenen büyük deprem (The Big One) karşısında bireylerin deprem öncesi hazırlık yapma niyetlerinin incelendiği bir çalışmada (Ong vd., 2021) tehdit değerlendirmesi davranışa yönelik tutumu anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilediği bulunmuştur. Yani bu çalışmada insanlar depremin sonuçlarını ciddi algıladıkça ve etkilenme olasılığını yüksek gördükçe depreme hazırlık yapmaya yönelik tutumları olumlu hale gelmiştir. Filipinlerin Luzon Bölgesinde COVID-19 salgını karantina döneminde bireylerin COVID-19 önleme tedbirlerini algılama düzeyini etkileyen faktörleri araştıran bir çalışmada (Prasetyo vd., 2020), tehdit değerlendirmesi davranışa yönelik tutumu anlamlı ve pozitif etkilerken algılanan savunmasızlık öznel normu anlamlı ve negatif algılanan şiddet ise öznel normu anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Bu sonuç, tehdit değerlendirmesinin alt boyutlarının öznel norm

üzerinde farklı yönlerde etkiler gösterebileceğine işaret etmektedir. Bu durum, bireylerin kendilerini aşırı savunmasız hissetmelerinin toplumsal baskı veya beklentilere tepki geliştirmelerine yol açabileceğini düşündürmektedir. Mevcut çalışmamızda tehdit değerlendirmesi genel bir yapı olarak ele alındığı için, algılanan savunmasızlığın olası negatif etkileri bütünsel etki içinde dengelenmiş olabilir. Benzer biçimde, Filipinler'in Luzon Adasında Typhoon Vamco'nun neden olduğu sel/taşkın afetine karşı yapılan müdahalenin halk tarafından etkililiğini inceleyen bir çalışmada (Kurata vd., 2022), tehdit değerlendirmesinin alt boyutu olan algılanan şiddet boyutu tutumu anlamlı ve olumlu etkilerken öznel norm üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Algılanan savunmasızlık ise tutum ve öznel normu anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Çalışmamızda da benzer biçimde, depremin bireysel ve toplumsal düzeyde tehdit olarak algılanması, hem kişisel tutumları hem de sosyal beklenti algılarını anlamlı ve pozitif yönde etkilemiştir. Diğer taraftan Filipinler'de Bataan Yarımadasında bulunan, nükleer santralin yeniden işletmeye alınmasının halk tarafından kabulüne ilişkin faktörleri inceleyen bir çalışmada (Ong vd., 2022), algılanan riskin tutum ve öznel norm üzerinde anlamlı ve negatif etkisi olduğu bulunmuştur. Yani, risk algısı arttıkça, bireylerin nükleer santralin yeniden açılmasına yönelik hem olumlu tutumları hem de çevresel sosyal baskı algıları anlamlı şekilde azalmaktadır. Bu farklılık afet türü ve kontrol algısı bağlamında açıklanabilir. Nükleer risk, bireylerin doğrudan müdahale edemediği, daha politik ve yapısal bir tehdit olarak algılandığından, yüksek tehdit farkındalığı davranışsal kontrol ve tutumu zayıflatmaktadır. Buna karşılık, deprem gibi fiziksel afetler bireyde daha kişisel bir sorumluluk duygusu yaratabilmektedir; bu da çalışmamızda gözlemlenen pozitif yönlü etkiyi desteklemektedir. Çin'de tarımsal üretim süreçlerinde çiftçilerin çevresel davranışlarını inceleyen bir çalışmada (Wang vd., 2019), tehdit değerlendirmesi davranışa yönelik tutum ve öznel normu anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Benzer şekilde, COVID-19 pandemi döneminde moda tüketicilerinin kanal değiştirme davranışını inceleyen bir çalışmada (Youn vd., 2021), tehdit değerlendirmesi davranışa yönelik tutum ve öznel normu anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemiştir. Yani, pandemiye dair tehdit değerlendirmeleri arttıkça, moda tüketicilerinin kanal değiştirmeye yönelik tutumları olumlu yönde etkilenmiş, çevresel sosyal baskı algıları artmıştır. Her iki çalışma da tehdit değerlendirmesinin yalnızca bireyin tutumunu değil, aynı zamanda sosyal onay ve beklenti algısını da güçlendirdiğini göstermektedir. Bu bulgular, çalışmamızda tehdit değerlendirmesi ile davranışa yönelik tutum ve öznel norm arasındaki pozitif ilişkinin teorik ve uygulamalı olarak desteklendiğini ortaya koymaktadır. Sonuç olarak, farklı afet türlerinde tehdit

değerlendirmesinin tutum ve öznel norm üzerindeki etkisinin yönü bağlamsal olarak değişebilmekle birlikte, bireylerin tehdidi kişisel ve eyleme geçirilebilir olarak algıladıkları durumlarda bu etkinin genellikle pozitif olduğu görülmektedir. Çalışmamızda beklenen büyük İstanbul depremi bireyler tarafından hem yakın hem de yüksek düzey riskli olarak değerlendirildiği için, tehdit değerlendirmesinin tutum ve öznel norm üzerindeki pozitif etkisi bu algısal yakınlıkla açıklanabilir. Bu bulgu, tehdit farkındalığının korku dışında davranışsal yönelimleri arttıran bilişsel bir işlev gördüğünü göstermektedir.

H6, H7 ve H8 hipotezi ile tutarlı olarak başa çıkma değerlendirmesinin algılanan davranışsal kontrol, davranışa yönelik tutum ve öznel norm üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Yani, bireylerin deprem tehdidi karşısında kendilerini etkili başa çıkma stratejilerine sahip görmelerinin, hem bu davranışlara yönelik olumlu tutumlarını hem de davranışı gerçekleştirebileceklerine ilişkin kontrol inançlarını güçlendirdiğini göstermektedir. Ayrıca, bu bireyler sosyal çevrelerinin de benzer davranışları onayladığını düşündüklerinden öznel norm algıları da artmaktadır. Bulgular, KMT ve PDT modelini entegre eden çalışma bulgularıyla örtüşmektedir. Moda tüketicilerinin pandemi boyunca fiziksel mağaza kanalından online kanala geçiş davranışını inceleyen bir çalışmada (Youn vd., 2021), başa çıkma değerlendirmesi tüketicilerin kanal değiştirme davranışına yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrolü anlamlı ve pozitif bir şekilde etkilemiştir. Tüketicilerin başa çıkma değerlendirmesi arttıkça, kanal değiştirme davranışına yönelik olumlu tutumları, sosyal çevre desteğini algılamaları ve davranışı gerçekleştirebileceklerine dair kontrolleri de güçlenmiştir. Başka bir deyişle, birey çevrim içi alışverişe geçmenin etkili bir çözüm olduğuna inanıp bunu yapabileceğine güvendikçe davranışa yönelik tutumu, öznel normu ve algılanan davranışsa kontrolü olumlu yönde etkilenmiştir. Bu bulgu, Youn (2021)'un çalışma konusunun deprem olmamasına rağmen teoride başa çıkma değerlendirmesinin davranışa yönelik tutum, öznel norm ve algılanan davranışsal kontrolü anlamlı ve pozitif etkilediğini göstermiştir. Başka bir deyişle bu sonuç, çalışmamızda beklenen büyük İstanbul depremine yönelik başa çıkma değerlendirmesi bağlamında elde edilen pozitif ilişkilerle doğrudan paralellik göstermektedir. Bu literatürle uyumlu olarak, çalışmamızda da başa çıkma değerlendirmesinin yüksek olması, bireylerin beklenen büyük İstanbul depremiyle başa çıkmak için alınabilecek önlemleri etkili bulmalarını ve bu önlemleri uygulayabileceklerine inanmalarını yansıtmaktadır. Bu durum, onların hem bireysel düzeyde hem de toplumsal düzeyde hazırlık davranışlarına yönelik motivasyonlarını artırmaktadır. Dolayısıyla, beklenen büyük İstanbul depremi

karşısında yüksek başa çıkma değerlendirmesi, bireylerde algılanan davranışsal kontrol, davranışa yönelik tutum ve öznel norm algısını pekiştirici bir işlev olarak görmektedir. Önceki çalışmalara kıyasla bu araştırmanın önemli bir katkısı, başa çıkma değerlendirmesinin üç PDT değişkeni üzerinde eş zamanlı etkisini afet hazırlığı bağlamında ortaya koymasıdır. Literatürdeki birçok çalışma belirli bir boyuta odaklanırken, çalışmamızda başa çıkma değerlendirmesi daha bütüncül biçimde ele alınmıştır. Ayrıca, bu bulgular afet öncesi dönemde bireylerin yalnızca tehdit farkındalığına değil, aynı zamanda etkili başa çıkma stratejilerine duydukları inancın da davranışsal kararları güçlendirdiğini göstermektedir.

H9 hipotezi ile tutarsız olarak algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. Buna karşılık, H10, H11 ve H12 hipotezi ile tutarlı olarak davranışa yönelik tutumun niyet üzerinde, öznel normun niyet üzerinde, niyet'in davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Bu sonuçlar, bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine yönelik algılanan davranışsal kontrolleri dışında davranışa yönelik tutumun, öznel normun niyet üzerinde ve niyetin de davranış üzerinde anlamlı ve pozitif bir etkisinin olduğunu göstermektedir. Benzer biçimde Filipinler'in kentsel bölgelerinde yaşayan bireylerin doğal afetlere (tayfun, sel, deprem vb.) karşı hazırlıklı olma ve koruyucu davranış gösterme niyetlerini hangi faktörlerin etkilediğini araştıran bir çalışmada (Gumasing ve Sobrevilla, 2023), tutum ve öznel norm niyeti anlamlı ve pozitif etkilerken algılanan davranışsal kontrol niyeti anlamlı şekilde etkilememiştir. Aynı zamanda niyet ise davranışı anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Gumasing ve Sobrevilla (2023) çalışması, afet hazırlığında bireysel kontrol (algılanan davranışsal kontrol) yerine daha çok sosyal (öznel norm) ve duygusal faktörlerin (davranışa yönelik tutum) etkili olduğunu göstermektedir. Deprem gibi ani ve bireysel müdahaleyle önlenemeyen bir afet karşısında, bireylerin hazırlık yapma niyetleri kişisel inançlarından ziyade çevresel normlar ve duygusal faktörler tarafından yönlendirilmektedir. Bu bağlamda, çalışmamızdaki sonuçlar da aynı yönde olup, beklenen büyük İstanbul depremine ilişkin niyetin “ben yapabilirim” algısından çok “yapmalıyım ve çevrem de bunu benden bekliyor” düşüncesiyle şekillendiğini göstermektedir. Yine benzer şekilde ABD’de restoran tüketicilerinin çevre dostu restoranları tercih etme niyeti üzerine yapılan bir çalışmada (Kim vd., 2013), tutum ve öznel norm niyeti anlamlı ve pozitif etkilerken algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Çalışmada niyet ise davranışı anlamlı ve pozitif yönde etkilemiştir. Çalışma sonucunda tüketicilerin çevre dostu restoranları seçme niyeti, bu restoranları gerçekten seçme davranışını güçlü biçimde yordamıştır. Buna

karşın, çevre dostu restoranları seçme niyetinin oluşumunda algılanan davranışsal kontrol etkisiz kalmış, davranışa yönelik tutum ve öznel norm ön plana çıkmıştır. Gelişmekte olan ekonomi bağlamında genç tüketicilerin elektronik atık geri dönüşüm davranışına ilişkin niyetini açıklayan bir çalışmada (Aboelmaged, 2021), algılanan davranışsal kontrolün ve öznel normun niyet üzerinde anlamlı bir etkisi bulunmamışken tutumun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Aynı zamanda niyet burada davranışa anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Yani, bir kişi e-atıklarını geri dönüştürmeye ne kadar istekliyse, bu davranışa gerçekleştirme olasılığı da o kadar artmaktadır. 2020 yılında İran'ın Angosteh Havzası Bölgesi'ndeki altı köyde bulunan sığır yetiştiricilerinin mera alanlarının korunmasına dair niyetlerini ölçen bir çalışmada (Karimi ve Saghaleini, 2021) algılanan davranışsal kontrol, tutum ve öznel normun mera koruma niyeti üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olmuştur. Bu sonuç, çevresel yönetim ve kaynak koruma gibi alanlarda bireylerin kendi davranışlarını kontrol edilebilir gördüklerinde, niyetlerinin güçlendiğini göstermektedir. Başka bir deyişle bireylerin mera alanlarının korunmasına yönelik algılanan davranışsal kontrolleri niyeti olumlu yönde etkilemiştir. Ancak deprem gibi bir afette beklenen bazı davranışları doğrudan kontrol etme hissi zayıfladığı için, çalışmamızda algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı etkisi olmamıştır. Bu sonuçlar göstermektedir ki, afet ve afet dışındaki çalışma alanlarında teori farklı sonuçlar ortaya koymaktadır. Teorinin netleşmesi için bu hipotezler afetlerde daha farklı değerlendirilmelidir. Filipinler'de COVID-19 karantina döneminde bireylerin COVID-19 önlemlerinin algılanan etkinliğini inceleyen bir çalışmada (Prasetyo vd., 2020), davranışa yönelik tutum, öznel norm, algılanan davranışsal kontrol değişkenlerinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Çalışmada davranış boyutu gerçekleşen ve uyarlanan davranış alt boyutu ile incelenmiştir ve niyet her iki boyutuda anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Niyetin yüksek olması bireylerde doğrudan davranışa geçişi arttırmıştır. Filipinler'de Bataan nükleer santralının yeniden açılmasına ilişkin halkın kabul düzeyini ölçen bir çalışmada (Ong vd., 2022), algılanan davranışsal kontrol, tutum ve öznel norm niyeti anlamlı ve pozitif yönde etkilemiştir. Başka bir deyişle, birey santralin açılma kararını alma konusunda kendisini yetkin görüyorsa (algılanan davranışsal kontrol), çevresinin onayladığı bir davranışa (öznel norm) ve santralin yeniden açılmasına ilişkin tutumu (davranışa yönelik tutum) ne kadar yüksekse santralin açılmasını kabul etme niyeti o kadar yüksektir. Prasetyo vd. (2020) ve Ong vd. (2022) çalışmalarında ki algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerindeki anlamlı ve pozitif etkisi buna karşın çalışmamızdaki algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerindeki anlamsız etkisi nedeni

bireylerin kontrol edebilecekleri davranışları içermesi yani çalışmamızda depremde beklenen davranış kontrol etme hissinin az olması bu farklılığın nedenini açıklayabilir. Beklenen büyük İstanbul depreminde bireylerin “hazırlık yapsam bile sonucu değiştiremem” düşüncesiyle hareket etmeleri, algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerindeki etkisini zayıflatmış olabilir. Sonuç olarak, tüm bu bulgular, deprem gibi yüksek belirsizlik ve düşük kontrol algısı içeren afet türlerinde bireylerin davranış niyetlerinin daha çok tutum ve sosyal normlardan etkilendiğini göstermektedir. Algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerindeki etkisinin anlamsız olması, bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine yönelik davranışlarını kendi kontrolleri dışında görmeleriyle ilişkili olabilir. Buna karşın, tutum ve öznel normun niyet üzerindeki güçlü etkileri, bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine yönelik davranışlarını çevresel onay, toplumsal beklenti (öznel norm) ve kişisel fayda algıları (davranışa yönelik tutum) üzerinden şekillendiğini ortaya koymaktadır.

H13 hipotezi ile tutarsız olarak tehdit değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisi bulunamamıştır. H14 hipotezi ile tutarlı olarak başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Literatürde tehdit ve başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerindeki etkilerinin genellikle birlikte anlamlı ve pozitif yönde olduğu görülmektedir (İbrahim ve Al-Ajlouni, 2018; Au ve Tsang, 2022; Badsar vd., 2023; Wang vd., 2019). Bu çalışmalar, bireylerin tehdit ve başa çıkma değerlendirmelerinin, koruyucu veya sürdürülebilir davranışlara yönelik niyetlerini güçlendirdiğini göstermektedir. Örneğin, bireylerin yeşil/sürdürülebilir tüketim niyeti üzerindeki faktörleri inceleyen bir çalışmada (İbrahim ve Al-Ajlouni, 2018), tehdit değerlendirmesinin ve başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olmuştur. Yani bir birey çevre sorunlarını (örneğin iklim değişikliği, kirlilik vb.) gerçek bir tehdit olarak görüyorsa, kendi davranışlarının (örneğin çevre dostu ürün satın almak) bu tehdidi azaltmada etkili olacağına ve kendisinin bunu yapabilecek güce sahip olduğuna inanıyorsa, o kişinin yeşil ürün satın alma niyeti (sürdürülebilir tüketim eğilimi) daha yüksek olması beklenir. Benzer şekilde, Hong Kong’da uber sürücülerinin yasal risklere karşı koruyucu davranışlarının oluşumunu inceleyen bir çalışmada (Au ve Tsang, 2022), tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesi niyeti anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Ancak mevcut çalışmamızda tehdit değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı bir etkisinin bulunmaması, beklenen büyük İstanbul depreminin diğer afet türlerine kıyasla yüksek belirsizlik ve düşük öngörülebilirlik içermesinden kaynaklanıyor olabilir. Deprem tehdidi, birçok birey tarafından kaçınılmaz ve kişisel çabayla önlenemez bir olgu olarak algılanmaktadır. Bu durum, bireylerin tehdit algısını

artırsa da, davranışa yönelik niyet oluşturma sürecinde motive edici değil, pasifleştirici bir etki yaratmış olabilir. Diğer bir deyişle, tehdit düzeyi yükseldikçe birey “ne yaparsam yapayım değişmez” düşüncesine kapılarak, hazırlık davranışına yönelik niyetini zayıflatabilmektedir. Buna karşın, başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerindeki pozitif etkisi, bireylerin depremle başa çıkma kapasitesine ve alınabilecek önlemlerin etkinliğine dair inançlarının niyet oluşumunda kritik rol oynadığını göstermektedir. Malezya ve Bangladeş’te COVID-19 aşısı olan bireylerin seyahat niyeti üzerindeki psikolojik etkilerini inceleyen bir çalışmada (Shah Alam vd., 2023), koruma motivasyonu (tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesi) seyahat niyeti üzerinde anlamlı ve pozitif etki göstermiştir. Yani bireylerin motivasyonu (tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesi) arttıkça aşı olduktan sonra seyahat niyetide artmıştır. İran’ın Zanzan kentinde faaliyet gösteren çiftçilerin sürdürülebilir çevresel davranışlarını inceleyen çalışmada (Badsar vd., 2023), tehdit ve başa çıkma değerlendirmesi niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etki göstermiştir. Çiftçilerin çevreye duyarlı davranışlarda bulunmaları; çevre risklerini nasıl algıladıklarına, bu risklerle başa çıkma yeteneklerine ve sosyal çevrelerinin beklentilerine bağlıdır. Yani “kendine güvenen, çevre dostu davranışların etkili olduğuna inanan ve çevresi tarafından desteklenen çiftçiler, sürdürülebilir uygulamaları benimsemeye daha yatkındır. Turistlerin seyahat sırasında sağlık risklerini algılama süreci ve bu risklere karşı koyabilme algısını inceleyen bir çalışmada (Wang J. vd., 2019), tehdit değerlendirmesi ve başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi bulunmuştur. Yani bireylerin sağlık riski konusunda tehdit ve başa çıkma değerlendirmesi düzeyleri ne kadar yüksekse o oranda sağlık risklerinden korunma niyeti de artmıştır. Tüm bu çalışmalar göz önüne alındığında çalışmamız, beklenen büyük İstanbul depremine yönelik tehdit algısının tek başına davranış niyetini artırmakta yetersiz kaldığını, ancak başa çıkma değerlendirmesinin bireylerin hazırlık niyetlerini güçlendiren temel bilişsel süreç olduğunu ortaya koymuştur. Bu durum, afet yönetimi ve risk iletişimi stratejilerinde, yalnızca tehdidin ciddiyetini vurgulamanın değil, bireylere eyleme geçebilecekleri inancını kazandırmanın da hayati öneme sahip olduğunu göstermektedir.

5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu tez çalışmasında öncelikli amacımız beklenen büyük İstanbul depremine yönelik depreme psikolojik mesafe ölçeği geliştirmek ve KMT-PDT üzerindeki etkisini incelemektir. Depreme psikolojik mesafe ölçeği geliştirilirken literatür taraması sonucunda madde havuzu oluşturulmuştur. Ölçek depreme yönelik oluşturulurken aynı zamanda farklı kültürlerde, farklı afet türlerinde ve farklı coğrafyalara uyarlanabilir biçimde düzenlenmiştir. Kapsam ve görünüş geçerliliği bağlamında uzman görüşlerine başvurulmuş ve onay sonucunda 14 madde ile pilot uygulamaya çıkmıştır. Araştırma evrenini İstanbul’da ikamet eden 18 yaş ve üstü bireyler oluşturmuştur. Depreme psikolojik mesafe ölçeği geliştirilirken 208 katılımcı ile pilot uygulama, 1144 katılımcı ile ana uygulama yapılmıştır. Pilot uygulamanın geçerlilik ve güvenilirlik analizleri sonucunda, 12 maddelik 4 faktörlü depreme psikolojik mesafe ölçeği ortaya çıkmıştır. Ölçeğin son şekliyle ana uygulamaya geçilmiştir.

Çalışma sonucunda elde ettiğimiz veriler, PM-KMT-PDT modelinin birbiri üzerindeki etkilerini doğrudan açıklamaktadır. Bu çalışma afet yönetimi alanında farklı afet türleri ve farklı ülkelerde bireylerin afetlere karşı psikolojik mesafesi, koruma motivasyonu ve davranışının birlikte incelendiği entegre model ve yapıların oluşturulduğu çalışmaların yoğunlaşmasını desteklemiştir. Literatür, afetlerde teorilerin birbirine entegrasyonunun sağlanması gerektiği konusunda giderek hemfikir olmaktadır (Bamberg vd., 2017: 125; Heidenreich vd., 2020: 9; Karimi ve Saghaleini, 2021; Babicky ve Seebauer, 2019: 1516-1517; Pierel vd., 2022: 1-4). Bu tez çalışması PM’nin KMT, KMT’nin PDT üzerinde etkileri olduğunu bulmuş ve literatürdeki bilgi birikimine katkıda bulunmuştur. Sürdürülebilir afet risk azaltma eylemleri göz önüne alındığında afetlere karşı dirençli toplumlar oluşturma noktasında, “afet riskinin anlaşılması” ve “hazırlık kapasitesinin artırılması” öncelikleriyle de örtüşmektedir. Çalışma, bireylerin afet riskini nasıl algıladıklarını ve bu algının davranışa nasıl dönüştüğünü anlamaya odaklanarak, afet risk azaltımında bilişsel–davranışsal boyutların önemine dikkat çekmiştir. Böylece, afet yönetimi politikalarının yalnızca yapısal önlemlerle değil, aynı zamanda bireylerin psikolojik hazırlık kapasiteleriyle de güçlendirilmesi gerektiğine dair ampirik kanıt sunmaktadır. Çalışma bulgularının gelecekteki araştırmacılar tarafından PM, KMT ve PDT entegrasyonunun birbirini üzerindeki etkilerin sistematik olarak gözden geçirilmesi ve çeşitli araştırmalarla desteklenmesi gerekmektedir. Yakın zamanda gerçekleşmesi beklenen

büyük İstanbul depremine hazırlıklı olmaya yönelik çözümlerin üretilmesine çalışmamız ve bulgularımız bir öncü olacaktır. Araştırma, literatürde sınırlı olarak ele alınan “PM-KMT-PDT” entegrasyonunu deprem bağlamında test ederek özgün bir katkı sağlamıştır. Aynı zamanda çalışma modelimizin farklı afet türlerine uyarlanabilir olması, bu çalışmayı diğer doğal afet türleri bağlamında (örneğin sel, tayfun, yangın) kullanılabilir teorik bir çerçeveye dönüştürmektedir.

Mevcut çalışmamız, afetleri ciddi bir tehdit olarak değerlendirmede psikolojik mesafenin önemini vurgulamıştır. Psikolojik mesafe tehdit değerlendirmesini anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Buna karşın, psikolojik mesafenin başa çıkma değerlendirmesi üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Tehdit değerlendirmesi algılanan davranışsal kontrolü anlamlı ve negatif etkilerken davranışa yönelik tutum ve öznel normu anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Başa çıkma değerlendirmesi algılanan davranışsal kontrol, davranışa yönelik tutum ve öznel normu anlamlı ve pozitif etkilemiştir. Algılanan davranışsal kontrolün niyet üzerinde anlamlı bir etkisi olmamıştır. Davranışa yönelik tutum ve öznel normun niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olmuştur. Niyetin davranış üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olmuştur. Son olarak, tehdit ve başa çıkma değerlendirmesinin niyet üzerinde anlamlı ve pozitif etkisi olmuştur. Çalışmamız istatistik sonuçlarına göre beklenen büyük İstanbul depremine bireyler coğrafi ($Ort=1.35$; $SS=0.494$) ve sosyal ($Ort=1.57$; $SS=0.700$) olarak yakın hissetmektedir. Aynı zamanda bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine karşı davranış tutumları ($Ort=4.50$ $SS=0.573$) daha olumludur. Bireyler beklenen büyük İstanbul depremini ciddi bir tehdit olarak değerlendirmiş ($Ort=4.37$; $SS=0.525$) ve depreme karşı kendilerini savunmasız ($Ort=4.17$; $SS=0.671$) hissetmektedirler. Bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine karşı koruma motivasyonları ($Ort=4.06$; $SS=0.421$) yüksektir. Elde ettiğimiz tüm bu bulgular mevcut literatürü zenginleştirmektedir. Geçmiş çalışmalardan farklı olarak bu çalışma deprem afetini ele almış ve psikolojik mesafeyi KMT-PDT’ye entegre etmiştir. Aynı zamanda geliştirilen ölçek diğer afetlere uyarlanabilir şekilde tasarlanmıştır ve bulgular bir çok hipotezimizi desteklemiştir. Bulgular, beklenen büyük İstanbul depremi bağlamında, bireylerin depremi psikolojik olarak yakın ve ciddi bir tehdit olarak algılamalarının yanı sıra etkili bir korunma davranışına dönüştürmeyi vurgulamaktadır. Böylelikle çalışma, afet risk azaltma literatürüne hem teorik hem de uygulamalı düzeyde anlamlı bir katkı sağlamaktadır.

Gelecekte yapılacak araştırmalar, bu tez çalışmasında elde edilen bulguların genellenebilirliğini ve derinliğini artıracak biçimde genişletilebilir. Öncelikle, boylamsal çalışmalar yapılarak bireylerin depreme psikolojik mesafe, tehdit ve başa

çıkma değerlendirmelerindeki değişimlerin zaman içindeki dinamikleri incelenerek bunu davranışa dönüştürme süreci işlenebilir. Ayrıca, nitel araştırma yöntemlerinden olan derinlemesine görüşmeler veya odak grup çalışmaları yapılarak bireylerin beklenen büyük İstanbul depremine ilişkin algılarının ve kontrol inançlarının sosyo-kültürel bağlamda nasıl şekillendiği daha ayrıntılı biçimde çalışılabilir. Farklı afet türleri (örneğin sel, orman yangını, kuraklık) bağlamında PM-KMT-PDT modelinin test edilmesi, afet türlerine özgü psikolojik tepkilerin karşılaştırmalı olarak analiz edilmesine katkı sağlayabilir. Bunun yanı sıra, yerel yönetimler ve afet kurumları tarafından yürütülen farkındalık kampanyaları ile eğitim programlarının, bireylerin PM ve KMT düzeyleri üzerindeki etkisini inceleyen uygulamalı çalışmalar, afet yönetimi politikalarının etkililiğini ölçmede yararlı olacaktır. Son olarak, eğitim müdahaleleri, simülasyon çalışmaları veya davranışsal müdahale programları aracılığıyla bireylerin depreme yönelik hazırlık davranışlarının artırılmasına yönelik somut stratejiler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Aboelmaged, M. (2021). E-waste recycling behaviour: An integration of recycling habits into the theory of planned behaviour. *Journal of Cleaner Production*, 278, 124182. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.124182>
- AFAD, (2022). İstanbul İl Afet Azaltma Risk Planı. İstanbul Valiliği. 4 Mayıs 2024 tarihinde http://www.beyoglu.gov.tr/kurumlar/beyoglu.gov.tr/pdf/irap_istanbul.pdf adresinden erişildi.
- AFAD, (2024). İstanbul İl Afet Müdahale Planı. İçişleri Bakanlığı. 24 Nisan 2024 tarihinde https://istanbul.afad.gov.tr/kurumlar/istanbul.afad/PDF-Dosyalar/IL_AFET_MUDAHALE_PLANI_2024.pdf adresinden erişildi.
- AFAD, (2025). Deprem Ön Değerlendirme Raporu. İçişleri Bakanlığı. 26 Mayıs 2025 tarihinde <https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/marmara-denizi-depremi.pdf> adresinden erişildi.
- AFAD. (2018). *Türkiye'de Afet Yönetimi ve Doğa Kaynaklı Afet İstatistikleri*. Ankara: Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı. 18 Ağustos 2025 tarihinde https://www.afad.gov.tr/kurumlar/afad.gov.tr/35429/xfiles/Turkiye_de_Afetler.pdf?utm_source=chatgpt.com adresinden erişildi.
- AFAD. (2023). *Kahramanmaraş Depremleri Saha Çalışmaları Ön Değerlendirme Raporu*. Ankara: Deprem Dairesi Başkanlığı. 3 Şubat 2024 tarihinde https://deprem.afad.gov.tr/assets/pdf/Arazi_Onrapor_28022023_surum1_revize.pdf adresinden erişildi.
- Ahmad, S., Wasim, S., Irfan, S., Gogoi, S., Srivastava, A. ve Farheen, Z. (2019). Qualitative v/s. quantitative research-a summarized review. *Journal of Evidence-Based Medicine and Healthcare*, 6(43), 2828-2832. <https://doi.org/10.18410/jebmh/2019/587>.
- Ajzen, I. (1985). *From intentions to actions: A theory of planned behavior*. In *Action control: From cognition to behavior*. Berlin, Heidelberg: Springer Berlin Heidelberg. https://doi.org/10.1007/978-3-642-69746-3_2
- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational behavior and human decision processes*, 50(2), 179-211. [https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T)

- Ajzen, I. (2002). Perceived behavioral control, self-efficacy, locus of control, and the theory of planned behavior 1. *Journal of applied social psychology*, 32(4), 665-683. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2002.tb00236.x>
- Ajzen, I. (2020). The theory of planned behavior: Frequently asked questions. *Human behavior and emerging technologies*, 2(4), 314-324. <https://doi.org/10.1002/hbe2.195>
- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1970). The prediction of behavior from attitudinal and normative variables. *Journal of experimental social psychology*, 6(4), 466-487.
- Alexander, D. (2005). Towards the development of a standard in emergency planning. *Disaster prevention and management: an international journal*, 14(2), 158-175. <https://doi.org/10.1108/09653560510595164>
- Allen, M. J. ve Yen, W. M. (2002). *Introduction to measurement theory wavelandpress*. Long Grove, IL. [https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=MNUpY_csc6cC&oi=fnd&pg=PR1&dq=Allen,+M.+J.+ve+Yen,+W.+M.+\(2002\).+Introduction+to+measurement+theory+wavelandpress.+Long+Grove,+IL&ots=yqWrUkoVNj&sig=hkQzK2rVJME8JcJL1SIY8EddivY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=MNUpY_csc6cC&oi=fnd&pg=PR1&dq=Allen,+M.+J.+ve+Yen,+W.+M.+(2002).+Introduction+to+measurement+theory+wavelandpress.+Long+Grove,+IL&ots=yqWrUkoVNj&sig=hkQzK2rVJME8JcJL1SIY8EddivY&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)
- Al-Rasheed, M. (2020). Protective behavior against COVID-19 among the public in Kuwait: An examination of the protection motivation theory, trust in government, and sociodemographic factors. *Social work in public health*, 35(7), 546-556. <https://doi.org/10.1080/19371918.2020.1806171>
- Ambraseys, N. (2002). The seismic activity of the Marmara Sea region over the last 2000 years. *Bulletin of the seismological society of america*, 92(1), 1-18. <https://doi.org/10.1785/0120000843>
- Ambraseys, N. N. ve Finkel, C. F. (1991). Long-term seismicity of Istanbul and of the Marmara Sea region. *Terra nova*, 3(5), 527-539. <https://doi.org/10.1111/j.1365-3121.1991.tb00188.x>
- Aslam, A. ve Rana, I. A. (2022). Impact of the built environment on climate change risk perception and psychological distancing: Empirical evidence from Islamabad, Pakistan. *Environmental science ve policy*, 127, 228-240. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2021.10.024>
- Ataei, P., Gholamrezai, S., Movahedi, R. ve Aliabadi, V. (2021). An analysis of farmers' intention to use green pesticides: The application of the extended theory of planned behavior and health belief model. *Journal of rural studies*, 81, 374-384. <https://doi.org/10.1016/j.jrurstud.2020.11.003>

- Au, W. C. W. ve Tsang, N. K. (2023). Gig workers' self-protective behaviour against legal risks: an application of protection motivation theory. *International journal of contemporary hospitality management*, 35(4), 1376-1397. <https://doi.org/10.1108/IJCHM-12-2021-1537>
- Ayre, C. ve Scally, A. J. (2014). Critical values for Lawshe's content validity ratio: revisiting the original methods of calculation. *Measurement and evaluation in counseling and development*, 47(1), 79-86. <https://doi.org/10.1177/0748175613513808>
- Babicky, P. ve Seebauer, S. (2019). Unpacking Protection Motivation Theory: evidence for a separate protective and non-protective route in private flood mitigation behavior. *Journal of risk research*, 22(12), 1503-1521. <https://doi.org/10.1080/13669877.2018.1485175>
- Badsar, M., Moghim, M. ve Ghasemi, M. (2023). Analysis of factors influencing farmers' sustainable environmental behavior in agriculture activities: Integration of the planned behavior and the protection motivation theories. *Environment, development and sustainability*, 25(9), 9903-9934. <https://doi.org/10.1007/s10668-022-02468-3>
- Bamberg, S., Masson, T., Brewitt, K. ve Nemetschek, N. (2017). Threat, coping and flood prevention—A meta-analysis. *Journal of environmental psychology*, 54, 116-126. <https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2017.08.001>
- Bar-Anan, Y., Liberman, N. ve Trope, Y. (2006). The association between psychological distance and construal level: evidence from an implicit association test. *Journal of experimental psychology: general*, 135(4), 609. <https://doi.org/10.1037/0096-3445.135.4.609>
- Bekkers, L., van't Hoff-De Goede, S., Misana-ter Huurne, E., van Houten, Y., Spithoven, R. ve Leukfeldt, E. R. (2023). Protecting your business against ransomware attacks? Explaining the motivations of entrepreneurs to take future protective measures against cybercrimes using an extended protection motivation theory model. *Computers & security*, 127, 103099. <https://doi.org/10.1016/j.cose.2023.103099>
- Bentler, P. M. ve Yuan, K. H. (1999). Structural equation modeling with small samples: Test statistics. *Multivariate behavioral research*, 34(2), 181-197. <https://doi.org/10.1207/S15327906Mb340203>
- Blauza, S., Heuckmann, B., Kremer, K. ve Büssing, A. G. (2023). Psychological distance towards COVID-19: Geographical and hypothetical distance predict

- attitudes and mediate knowledge. *Current psychology*, 42(10), 8632-8643.
<https://doi.org/10.1007/s12144-021-02415-x>
- Boerman, S. C., Kruikemeier, S. ve Zuiderveen Borgesius, F. J. (2021). Exploring motivations for online privacy protection behavior: Insights from panel data. *Communication research*, 48(7), 953-977.
<https://doi.org/10.1177/0093650218800915>
- Büyüköztürk, Ş. (2002). Faktör analizi: Temel kavramlar ve ölçek geliştirmede kullanımı. *Kuram ve uygulamada eğitim yönetimi*, 32 (32), 470-483.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/108451>
- Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı*. (17. Baskı). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş. (2018). *Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum* (24. Baskı). Ankara: Pegem Akademi
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2023). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. (34. Baskı). Ankara. PEGEM Akademi.
- Cano, A., ve Castro-Campos, B. (2025). Farmers' climate change perceptions in central Colombia: A propensity score matching approach using protection motivation theory and psychological distance. *Climate risk management*, 100720.
<https://doi.org/10.1016/j.crm.2025.100720>
- Chen, F., Dai, S., Zhu, Y. ve Xu, H. (2020). Will concerns for ski tourism promote pro-environmental behaviour? An implication of protection motivation theory. *International journal of tourism research*, 22(3), 303-313.
<https://doi.org/10.1002/jtr.2336>
- Chen, M. F. (2020). Moral extension of the protection motivation theory model to predict climate change mitigation behavioral intentions in Taiwan. *Environmental science and pollution research*, 27(12), 13714-13725.
<https://doi.org/10.1007/s11356-020-07963-6>
- Coghlan, D. ve Brydon-Miller, M. (Eds.). (2014). *The SAGE encyclopedia of action research*. Sage.
[https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=hNfSAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Coghlan,+D.+ve+Brydon-Miller,+M.+\(Eds.\).+\(2014\).+The+SAGE+encyclopedia+of+action+research.+Sage.+&ots=LpNM_8OUix&sig=PIUpluQ3HwoKRkXdI1CkOC--chA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false](https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=hNfSAwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PP1&dq=Coghlan,+D.+ve+Brydon-Miller,+M.+(Eds.).+(2014).+The+SAGE+encyclopedia+of+action+research.+Sage.+&ots=LpNM_8OUix&sig=PIUpluQ3HwoKRkXdI1CkOC--chA&redir_esc=y#v=onepage&q&f=false)

- Conner, M. ve Armitage, C. J. (1998). Extending the theory of planned behavior: A review and avenues for further research. *Journal of applied social psychology*, 28(15), 1429-1464. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.1998.tb01685.x>
- Crano, W. D. ve Prislin, R. (2008). *Attitudes and attitude change*. Psychology Press. <https://doi.org/10.4324/9780203838068>
- Cronbach, L. J. ve Meehl, P. E. (1955). Construct validity in psychological tests. *Psychological bulletin*, 52 (4), 281. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/h0040957>
- Çıngı, H. (1994). Örneklem Kuramı (İkinci Baskı). Ankara: Hacettepe üniversitesi Basımevi.
- Çokluk, Ö., Şekercioglu, G. ve Büyüköztürk, Ş. (2012). *Sosyal bilimler için çok değişkenli istatistik: SPSS ve LISREL uygulamaları (Vol. 2)*. Ankara: Pegem Akademi.
- Davis, L. L. (1992). Instrument review: Getting the most from a panel of experts. *Applied nursing research*, 5 (4), 194-197. [https://doi.org/10.1016/S0897-1897\(05\)80008-4](https://doi.org/10.1016/S0897-1897(05)80008-4)
- Deng, Q., Liu, Y., Liu, X., Zhang, H. ve Deng, X. (2020). Social media usage during disasters: exploring the impact of location and distance on online engagement. *Disaster medicine and public health preparedness*, 14(2), 183-191. <https://doi.org/10.1017/dmp.2019.36>
- DeVellis, R. F. (2017). *Scale development: Theory and applications* (4th ed.). Thousand Oaks, CA: Sage Publications.
- DeVellis, R. F. ve Thorpe, C. T. (2021). *Scale development: Theory and applications*. Sage publications.
- Doanh, D. C. ve Bernat, T. (2019). Entrepreneurial self-efficacy and intention among Vietnamese students: A meta-analytic path analysis based on the theory of planned behavior. *Procedia computer science*, 159, 2447-2460. <https://doi.org/10.1016/j.procs.2019.09.420>
- Ellson, R. W., Milliman, J. W. ve Roberts, R. B. (1984). Measuring the regional economic effects of earthquakes and earthquake predictions. *Journal of regional science*, 24(4), 559-579. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9787.1984.tb01048.x>
- EM-DAT. (2018). *Earthquakes in Europe*. Brussels: The Center for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). <https://www.cred.be/sites/default/files/CredCrunch51.pdf>

- EM-DAT. (2023). *Earthquakes in Türkiye a review from 1900 to today*. Brussels: Centre for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). <https://files.emdat.be/2023/09/CredCrunch72.pdf>
- Erdik, M., Demircioglu, M., Sesetyan, K., Durukal, E. ve Siyahi, B. (2004). Earthquake hazard in Marmara region, Turkey. *Soil dynamics and earthquake engineering*, 24(8), 605-631. <https://doi.org/10.1016/j.soildyn.2004.04.003>
- Erkuş, A. (2010). *Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme-1: Temel kavramlar ve işlemler* (2. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. ISBN: 978-605-364-311-1
- Field, A. (2009). *Discovering statistics using SPSS* (3rd ed.). Sage Publications. ISBN: 978-1-84787-906-6.
- Floyd, D. L., Prentice-Dunn, S. ve Rogers, R. W. (2000). A meta-analysis of research on protection motivation theory. *Journal of applied social psychology*, 30(2), 407-429. <https://doi.org/10.1111/j.1559-1816.2000.tb02323.x>
- Garson, D. ve David, V. Statistical Associates Publishers; Asheboro, NC, USA: 2012. *Factor Analysis*. (Blue Book Series)
- Garson, G. D. (2013). *Validity and reliability*. Asheboro, NC: Statistical Associates Publishers. ISBN: 978-1-62638-005-9.
- Gefen, D., Straub, D. ve Boudreau, M.-C. (2000). Structural Equation Modeling and Regression: Guidelines for Research Practice. *Communications of the association for information systems*, 4(1), 7. <https://doi.org/10.17705/1cais.00407>
- Goertzen, M. J. (2017). Introduction to quantitative research and data. *Library technology reports*, 53(4), 12-18.
- Gökdemir, Ş. Ş. (2023). *Çevrimiçi davranışsal reklamcılıktan kaçınmada gizlilik endişesinin rolü: koruma motivasyonu teorisi çerçevesinde bir araştırma*. [Yayımlanmış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi. <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Griffioen, A. M., van Beek, J., Lindhout, S. N. ve Handgraaf, M. J. (2016). Distance makes the mind grow broader: An overview of psychological distance studies in the environmental and health domains. *Applied studies in agribusiness and commerce*, 10(2-3), 33-46. <https://doi.org/10.19041/APSTRACT/2016/2-3/4>
- Guha-Sapir, D., Hoyois, P., Wallemacq, P. ve Below, R. (2016). *Annual disaster statistical review 2016: the numbers and trends*. Brüksel: Center for Research on the Epidemiology of Disasters (CRED). https://www.emdat.be/sites/default/files/adsr_2016.pdf

- Guillard, M., Navarro, O., Cortes, S. ve Fleury-Bahi, G. (2021). How do we adapt when we are faced with the effects of climate change?. *International journal of disaster risk reduction*, 65, 102586. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102586>
- Gumasing, M. J. J. ve Sobrevilla, M. D. M. (2023). Determining factors affecting the protective behavior of Filipinos in urban areas for natural calamities using an integration of protection motivation theory, theory of planned behavior, and ergonomic appraisal: A sustainable disaster preparedness approach. *Sustainability*, 15(8), 6427. <https://doi.org/10.3390/su15086427>
- Gumasing, M. J. J., Prasetyo, Y. T., Ong, A. K. S. ve Nadlifatin, R. (2022). Determination of factors affecting the response efficacy of Filipinos under Typhoon Conson 2021 (Jolina): An extended protection motivation theory approach. *International journal of disaster risk reduction*, 70, 102759. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102759>
- Gurbuz, C., Aktar, M., Eyidogan, H., Cisternas, A., Haessler, H., Barka, A. ve Yoruk, A. (2000). The seismotectonics of the Marmara region (Turkey): results from a microseismic experiment. *Tectonophysics*, 316(1-2), 1-17. [https://doi.org/10.1016/S0040-1951\(99\)00253-X](https://doi.org/10.1016/S0040-1951(99)00253-X)
- Gülersoy, N. Z., Eyidoğan, H., Gülkan, P., Türkoğlu, H., Erkut, G. ve Tezer, A. (2003). İstanbul için Deprem Master Planı. *İBB planlama ve imar dairesi zemin ve deprem inceleme müdürlüğü*, 1-1334. <https://depremezmin.ibb.istanbul/uploads/prefix-ibb-deprem-master-planı-66a39b75dc602.pdf>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E. ve Tatham, R. L. (2010). *Multivariate data analysis*. Pearson Education. <https://www.drnishikantjha.com/papersCollection/Multivariate%20Data%20Analysis.pdf>
- Harada, N., Shigemura, J., Tanichi, M., Kawaida, K., Takahashi, S. ve Yasukata, F. (2015). Mental health and psychological impacts from the 2011 Great East Japan Earthquake Disaster: a systematic literature review. *Disaster and military medicine*, 1(1), 1-12. <https://doi.org/10.1186/s40696-015-0008-x>
- Heidenreich, A., Masson, T. ve Bamberg, S. (2020). Let's talk about flood risk—Evaluating a series of workshops on private flood protection. *International journal of disaster risk reduction*, 50, 101880. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2020.101880>

- Hinkin, T. R. (1995). A review of scale development practices in the study of organizations. *Journal of management*, 21(5), 967-988. <https://doi.org/10.1177/014920639502100509>
- Hinkin, T. R. (1998). A brief tutorial on the development of measures for use in survey questionnaires. *Organizational research methods*, 1(1), 104-121. <https://doi.org/10.1177/109442819800100106>
- Hu, L. T. ve Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural equation modeling: a multidisciplinary journal*, 6(1), 1-55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>
- Hu, S., Boman, C. D. ve Warner, B. R. (2023). Waiting for a match: Mitigating reactance in prosocial health behavior using psychological distance. *Health communication*, 38(4), 753-764. <https://doi.org/10.1080/10410236.2021.1974662>
- Hunt, S. D. (1991). Modern marketing theory. Critical issues in the philosophy of marketing science. *Journal of Marketing*, 55(3), 86. <https://doi.org/10.2307/1252151>
- Ibrahim, H. ve Al-Ajlouni, M. M. Q. (2018). Sustainable consumption: Insights from the protection motivation (PMT), deontic justice (DJT) and construal level (CLT) theories. *Management decision*, 56(3), 610-633. <https://doi.org/10.1108/MD-05-2016-0323>
- Inal, E., Altintas, K. H. ve Dogan, N. (2018). The development of a general disaster preparedness belief scale using the health belief model as a theoretical framework. *International journal of assessment tools in education*, 5(1), 146-158. <https://doi.org/10.1108/MD-05-2016-0323>
- İBB, 2017. Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, İstanbul Deprem Raporu. 13 Ocak 2024 tarihinde https://www.tmmob.org.tr/sites/default/files/rapor_2017_son.pdf adresinden erişildi.
- İBB, 2019. İstanbul Deprem Çalıştayı. İstanbul Planlama Ajansı. 13 Ocak 2024 tarihinde <https://depremezmin.ibb.istanbul/uploads/prefix-idc-2019-668637456e49a.pdf> adresinden erişildi.
- Jones, C., Hine, D. W. ve Marks, A. D. (2017). The future is now: Reducing psychological distance to increase public engagement with climate change. *Risk Analysis*, 37(2), 331-341. <https://doi.org/10.1111/risa.12601>

- Kadioğlu, M. (2011). *Afet Yönetimi Beklenilmeyeni Beklemek En Kötüsünü Yönetmek*. Marmara Belediyeler Birliği Yayını. İstanbul.
- Kahlor, L. A., Wang, W., Olson, H. C., Li, X. ve Markman, A. B. (2019). Public perceptions and information seeking intentions related to seismicity in five Texas communities. *International journal of disaster risk reduction*, 37, 101147. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2019.101147>
- Kanten, P. ve Arda, B. (2020). Yönetim ve Örgütsel Davranış Yazınındaki Ölçek Geliştirme Çalışmalarının Metodolojik Açıdan Analizi. *Business and economics research journal*, 11(2), 581-590. DOI: 10.20409/berj.2020.269
- Karimi, S. ve Saghaleini, A. (2021). Factors influencing ranchers' intentions to conserve rangelands through an extended theory of planned behavior. *Global ecology and conservation*, 26, e01513. <https://doi.org/10.1016/j.gecco.2021.e01513>
- Kim, D. K. D. ve Madison, T. P. (2020). Public risk perception attitude and information-seeking efficacy on floods: A formative study for disaster preparation campaigns and policies. *International journal of disaster risk science*, 11(5), 592-601. <https://doi.org/10.1007/s13753-020-00307-5>
- Kim, Y. J., Njite, D. ve Hancer, M. (2013). Anticipated emotion in consumers' intentions to select eco-friendly restaurants: Augmenting the theory of planned behavior. *International journal of hospitality management*, 34, 255-262. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2013.04.004>
- Kleinbaum, D. G., Kupper, L. L. ve Muller, K. E. (1988). *Applied regression analysis and other multivariable methods* Boston. Massachusetts: PWS-Kent Publishing Company.
- Koo, M. ve Yang, S. W. (2025). Likert-type scale. *Encyclopedia*, 5(1), 18. <https://doi.org/10.3390/encyclopedia5010018>
- Kothe, E. J., Ling, M., North, M., Klas, A., Mullan, B. A. ve Novoradovskaya, L. (2019). Protection motivation theory and pro-environmental behaviour: A systematic mapping review. *Australian journal of psychology*, 71(4), 411-432. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12271>
- Kurata, Y. B., Ong, A. K. S., Prasetyo, Y. T., Dizon, R. M., Persada, S. F. ve Nadlifatin, R. (2023). Determining factors affecting perceived effectiveness among filipinos for fire prevention preparedness in the national capital region, Philippines: integrating protection motivation theory and extended theory of planned

- behavior. *International journal of disaster risk reduction*, 85, 103497.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2022.103497>
- Kurata, Y. B., Prasetyo, Y. T., Ong, A. K. S., Nadlifatin, R. ve Chuenyindee, T. (2022). Factors affecting perceived effectiveness of Typhoon Vamco (Ulysses) flood disaster response among Filipinos in Luzon, Philippines: An integration of protection motivation theory and extended theory of planned behavior. *International Journal of disaster risk reduction*, 67, 102670.
<https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102670>
- Lawshe, C. H. (1975). A quantitative approach to content validity. *Personnel psychology*, 28 (4), 563-575.
- Le Pichon, X., Chamot-Rooke, N., Rangin, C. ve Sengör, A. M. C. (2003). The North Anatolian fault in the sea of marmara. *Journal of geophysical research: solid earth*, 108(B4). <https://doi.org/10.1029/2002JB001862>
- Le Pichon, X., Şengör, A. M. C., Demirbağ, E., Rangin, C., Imren, C., Armijo, R. ve Tok, B. (2001). The active main Marmara fault. *Earth and planetary science letters*, 192(4), 595-616. [https://doi.org/10.1016/S0012-821X\(01\)00449-6](https://doi.org/10.1016/S0012-821X(01)00449-6)
- Lee, S. Y. ve Poon, W. Y. (1998). Analysis of two-level structural equation models via EM type algorithms. *Statistica sinica*, 749-766.
<https://www3.stat.sinica.edu.tw/statistica/oldpdf/A8n37.pdf>
- Lei, P. W. ve Wu, Q. (2007). Introduction to structural equation modeling: Issues and practical considerations. *Educational Measurement: issues and practice*, 26(3), 33-43. <https://doi.org/10.1111/j.1745-3992.2007.00099.x>
- Levitis, D. A., Lidicker Jr, W. Z. ve Freund, G. (2009). Behavioural biologists do not agree on what constitutes behaviour. *Animal behaviour*, 78(1), 103-110.
<https://doi.org/10.1016/j.anbehav.2009.03.018>
- Li, S., Zhai, G., Fan, C., Chen, J. ve Li, L. (2020). The need for cognition on earthquake risk in China based on psychological distance theory. *Complexity*, 2020(1), 8882813. <https://doi.org/10.1155/2020/8882813>
- Li, Z. ve Sun, X. (2021). Analysis of the impact of media trust on the public's motivation to receive future vaccinations for COVID-19 based on protection motivation theory. *Vaccines*, 9(12), 1401.
<https://doi.org/10.3390/vaccines9121401>
- Liberman, N. ve Trope, Y. (1998). The role of feasibility and desirability considerations in near and distant future decisions: A test of temporal construal

- theory. *Journal of personality and social psychology*, 75(1), 5.
<https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.75.1.5>
- Liberman, N. ve Trope, Y. (2014). Traversing psychological distance. *Trends in cognitive sciences*, 18(7), 364-369. <http://dx.doi.org/10.1016/j.tics.2014.03.001>
- Liberman, N., Trope Y. ve Stephan E. (2007). Psychological Distance. Editörler Arie W. Kruglanski ve E. Tory Higgins. *Social psychology: Handbook of basic principles*. Guilford publications. New York. 2013. ss: 353-381.
- Lim, J. R. (2022). Why people adopt climate change adaptation and disaster risk reduction behaviors: integrated model of risk communication and results from hurricanes, floods, and wildfires. *Bulletin of the american meteorological society*, 103(10), E2440-E2469. <https://doi.org/10.1175/BAMS-D-21-0087.1>
- Liu, S. ve Yang, J. Z. (2023). Narrative persuasion and psychological distance: Analyzing the effectiveness of distance-framed narratives in communicating ocean plastic pollution. *Risk analysis*. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.75.1.5>
- Liviatan, I., Trope, Y. ve Liberman, N. (2008). Interpersonal similarity as a social distance dimension: Implications for perception of others' actions. *Journal of experimental social psychology*, 44(5), 1256-1269.
<https://doi.org/10.1016/j.jesp.2008.04.007>
- Loy, L. S. ve Spence, A. (2020). Reducing, and bridging, the psychological distance of climate change. *Journal of environmental psychology*, 67, 101388.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2020.101388>
- Maddux, J. E. ve Rogers, R. W. (1983). Protection motivation and self-efficacy: A revised theory of fear appeals and attitude change. *Journal of experimental social psychology*, 19(5), 469-479. [https://doi.org/10.1016/0022-1031\(83\)90023-9](https://doi.org/10.1016/0022-1031(83)90023-9)
- Maiella, R., La Malva, P., Marchetti, D., Pomarico, E., Di Crosta, A., Palumbo, R. ve Verrocchio, M. C. (2020). The psychological distance and climate change: A systematic review on the mitigation and adaptation behaviors. *Frontiers in psychology*, 11, 568899. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.568899>
- McDonald, R. I., Chai, H. Y. ve Newell, B. R. (2015). Personal experience and the 'psychological distance' of climate change: An integrative review. *Journal of environmental psychology*, 44, 109-118.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2015.10.003>
- Mosavian, S. H., Rostami, F. ve Tatar, M. (2023). Modeling farmers' intention to water protection behavior: A new extended version of the protection motivation

- theory. *Journal of environmental psychology*, 90, 102036.
<https://doi.org/10.1016/j.jenvp.2023.102036>
- Ng, S. L. (2022). Effects of risk perception on disaster preparedness toward typhoons: An application of the extended theory of planned behavior. *International Journal of Disaster Risk Science*, 13(1), 100-113. <https://doi.org/10.1007/s13753-022-00398-2>
- Ong, A. K. S., Prasetyo, Y. T., Lagura, F. C., Ramos, R. N., Sigua, K. M., Villas, J. A. ve Redi, A. A. N. P. (2021). Factors affecting intention to prepare for mitigation of “the big one” earthquake in the Philippines: Integrating protection motivation theory and extended theory of planned behavior. *International journal of disaster risk reduction*, 63, 102467. <https://doi.org/10.1016/j.ijdr.2021.102467>
- Ong, A. K. S., Prasetyo, Y. T., Salazar, J. M. L. D., Erfe, J. J. C., Abella, A. A., Young, M. N. ve Redi, A. A. N. P. (2022). Investigating the acceptance of the reopening Bataan nuclear power plant: Integrating protection motivation theory and extended theory of planned behavior. *Nuclear engineering and technology*, 54(3), 1115-1125. <https://doi.org/10.1016/j.net.2021.08.032>
- Özdemir, Z. (2018). Sağlık bilimlerinde likert tipi tutum ölçeği geliştirme. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi*, 5(1), 60-68.
<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/484658>
- Özgül, N. (2011, Aralık). İstanbul İl Alanının Jeolojisi. Deprem Risk Yönetimi ve Kentsel İyileştirme Daire Başkanlığı, 31 Temmuz 2025 tarihinde <https://deprezmizin.ibb.istanbul/uploads/prefix-ist-5000-jeoloji-rapor-66a3a3f29ed03.pdf> adresinden erişildi.
- Pang, S. M., Tan, B. C. ve Lau, T. C. (2021). Antecedents of consumers’ purchase intention towards organic food: integration of theory of planned behavior and protection motivation theory. *Sustainability*, 13(9), 5218.
<https://doi.org/10.3390/su13095218>
- Parsons, T. (2004). Recalculated probability of $M \geq 7$ earthquakes beneath the Sea of Marmara, Turkey. *Journal of geophysical research: solid earth*, 109(B5).
<https://doi.org/10.1029/2003JB002667>
- Parsons, T., Toda, S., Stein, R. S., Barka, A., ve Dieterich, J. H. (2000). Heightened odds of large earthquakes near Istanbul: an interaction-based probability calculation. *Science*, 288(5466), 661-665.
<https://doi.org/10.1126/science.288.5466.661>

- Paton, D. (2019). Disaster risk reduction: Psychological perspectives on preparedness. *Australian journal of psychology*, 71(4), 327-341. <https://doi.org/10.1111/ajpy.12237>
- Pierel, E. D., Helgeson, J. ve Dow, K. (2022). All About Attitude: The Theory of Planned Behavior and Small Business Disaster Response. <https://doi.org/10.2139/ssrn.4018506>
- Prasetyo, Y. T., Castillo, A. M., Salonga, L. J., Sia, J. A. ve Seneta, J. A. (2020). Factors affecting perceived effectiveness of COVID-19 prevention measures among Filipinos during enhanced community quarantine in Luzon, Philippines: Integrating Protection Motivation Theory and extended Theory of Planned Behavior. *International journal of infectious diseases*, 99, 312-323. <https://doi.org/10.1016/j.ijid.2020.07.074>
- Prentice-Dunn, S. ve Rogers, R. W. (1986). Protection motivation theory and preventive health: Beyond the health belief model. *Health education research*, 1(3), 153-161. <https://doi.org/10.1093/her/1.3.153>
- Rana, I. A., Arshad, H. S. H., Jamshed, A., Khalid, Z., Younas, Z. I., Bhatti, S. S. ve Ahmad, J. (2023). The impact of psychological distance to climate change and urban informality on adaptation planning. *Urban climate*, 49, 101460. <https://doi.org/10.1016/j.uclim.2023.101460>
- Rasool, S., Rana, I. A. ve Ahmad, S. (2022). Linking flood risk perceptions and psychological distancing to climate change: A case study of rural communities along Indus and Chenab rivers, Pakistan. *International journal of disaster risk reduction*, 70, 102787. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.102787>
- Rippetoe, P. A. ve Rogers, R. W. (1987). Effects of components of protection-motivation theory on adaptive and maladaptive coping with a health threat. *Journal of personality and social psychology*, 52(3), 596. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.52.3.596>
- Rogers, R. W. (1975). A protection motivation theory of fear appeals and attitude change. *The journal of psychology*, 91(1), 93-114. <https://doi.org/10.1080/00223980.1975.9915803>
- Rogers, R. W. (1983). Cognitive and physiological processes in fear appeals and attitude change: A revised theory of protection motivation. *Social psychology: A source book*, 153-176.
- Rogers, R. W. ve Deckner, C. W. (1975). Effects of fear appeals and physiological arousal upon emotion, attitudes, and cigarette smoking. *Journal of personality and*

- social psychology*, 32(2), 222. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.32.2.222>
- Rogers, R. W. ve Mewborn, C. R. (1976). Fear appeals and attitude change: effects of a threat's noxiousness, probability of occurrence, and the efficacy of coping responses. *Journal of personality and social psychology*, 34(1), 54. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/0022-3514.34.1.54>
- Rogers, R. W., Deckner, C. W. ve Mewborn, C. R. (1978). An expectancy-value theory approach to the long-term modification of smoking behavior. *Journal of clinical psychology*, 34(2), 562-566. [https://doi.org/10.1002/1097-4679\(197804\)34:2%3C562::AID-JCLP2270340266%3E3.0.CO;2-Z](https://doi.org/10.1002/1097-4679(197804)34:2%3C562::AID-JCLP2270340266%3E3.0.CO;2-Z)
- Savari, M. ve Gharechae, H. (2020). Application of the extended theory of planned behavior to predict Iranian farmers' intention for safe use of chemical fertilizers. *Journal of cleaner production*, 263, 121512. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.121512>
- SBB. (2023). *Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu*. Ankara: T.C Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı. <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2023/03/2023-Kahramanmaras-ve-Hatay-Depremleri-Raporu.pdf>
- Schultz, P. W., Milfont, T. L., Chance, R. C., Tronu, G., Luís, S., Ando, K. ve Gouveia, V. V. (2014). Cross-cultural evidence for spatial bias in beliefs about the severity of environmental problems. *Environment and behavior*, 46(3), 267-302. <https://doi.org/10.1177/0013916512458579>
- Schwaller, N. L., Kelmenson, S., BenDor, T. K. ve Spurlock, D. (2020). From abstract futures to concrete experiences: How does political ideology interact with threat perception to affect climate adaptation decisions?. *Environmental science ve policy*, 112, 440-452. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2020.07.001>
- Seçer, İ. (2018). *Psikolojik test geliştirme ve uyarlama süreci SPSS ve Lisrel uygulamaları*. Anı yayıncılık. 2. Baskı. ISBN: 978-605-170-014-4. Ankara.
- Sesetyan, K., Zulfikar, C., Demircioglu, M., Hancilar, U., Kamer, Y. ve Erdik, M. (2011). Istanbul earthquake rapid response system: methods and practices. *Soil dynamics and earthquake engineering*, 31(2), 170-180. <https://doi.org/10.1016/j.soildyn.2010.02.012>
- Shah Alam, S., Masukujjaman, M., Omar, N. A., Mohamed Makhbul, Z. K. ve Helmi Ali, M. (2023). Protection motivation and travel intention after the COVID-19 vaccination: Fear and risk perception. *Journal of quality assurance in hospitality ve tourism*, 24(6), 930-956. <https://doi.org/10.1080/1528008X.2022.2089948>

- Sharma, S., Singh, G., Gaur, L., ve Sharma, R. (2022). Does psychological distance and religiosity influence fraudulent customer behaviour?. *International Journal of Consumer Studies*, 46(4), 1468-1487. <https://doi.org/10.1111/ijcs.12773>
- Shen, S. Y. ve Shaw, M. J. (2004). Managing Coordination in Emergency Response Systems with Information Technologies. Proceedings of the Tenth Americas Conference on Information Systems, Ağustos 2004, New York, s. 2110-2120.
- Shukri, M., Jones, F. ve Conner, M. (2016). Work factors, work–family conflict, the theory of planned behaviour and healthy intentions: A cross-cultural study. *Stress and health*, 32(5), 559-568. <https://doi.org/10.1002/smi.2662>
- Singh, A. S., Zwickle, A., Bruskotter, J. T. ve Wilson, R. (2017). The perceived psychological distance of climate change impacts and its influence on support for adaptation policy. *Environmental science ve policy*, 73, 93-99. <https://doi.org/10.1016/j.envsci.2017.04.011>
- Soderberg, C. K., Callahan, S. P., Kochersberger, A. O., Amit, E. ve Ledgerwood, A. (2015). The effects of psychological distance on abstraction: Two meta-analyses. *Psychological bulletin*, 141(3), 525. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/bul0000005>
- Spence, A., Poortinga. W. ve Pidgeon, N. (2012). The Psychological Distance of Climate Change. *Risk analysis*, 32(6), 957-972. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2011.01695.x>
- Steiger, J. H. (2007). Understanding the limitations of global fit assessment in structural equation modeling. *Personality and Individual Differences*, 42(5), 893–898. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2006.09.017>.
- Stein, C. M., Morris, N. J. ve Nock, N. L. (2011). Structural equation modeling. In *Statistical human genetics: Methods and protocols* (pp. 495-512). Totowa, NJ: Humana Press. https://doi.org/10.1007/978-1-61779-555-8_27
- Stephan, E., Liberman, N. ve Trope, Y. (2011). The effects of time perspective and level of construal on social distance. *Journal of experimental social psychology*, 47(2), 397-402. <https://doi.org/10.1016/j.jesp.2010.11.001>
- Sukamolson, S. (2007). Fundamentals of quantitative research. *Language Institute Chulalongkorn University*, 1(3), 1-20.
- Sussman, R. ve Gifford, R. (2019). Causality in the theory of planned behavior. *Personality and social psychology bulletin*, 45(6), 920-933. <https://doi.org/10.1177/0146167218801363>

- Şengör, A. M. C., Tüysüz, O., Imren, C., Sakıncı, M., Eyidoğan, H., Görür, N. ve Rangin, C. (2005). The North Anatolian fault: A new look. *Annu. rev. earth planet. sci.*, 33, 37-112. <https://doi.org/10.1146/annurev.earth.32.101802.120415>
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S. ve Ullman, J. B. (2007). *Using multivariate statistics*, LSC Communications, ISBN-13: 978-0-13-479054-1, Boston, 481-498s.
- Taherdoost, H. (2017). Determining Sample Size; How to Calculate Survey Sample Size. *International Journal of Economics and Management Systems*, 2, 237–239.
- Tang, J. S. ve Feng, J. Y. (2018). Residents' disaster preparedness after the Meinong Taiwan earthquake: A test of protection motivation theory. *International journal of environmental research and public health*, 15(7), 1434. <https://doi.org/10.3390/ijerph15071434>
- Tarka, P. (2018). An overview of structural equation modeling: its beginnings, historical development, usefulness and controversies in the social sciences. *Quality ve quantity*, 52(1), 313-354. <https://doi.org/10.1007/s11135-017-0469-8>
- Tasantab, J. C., Gajendran, T. ve Maund, K. (2022). Expanding protection motivation theory: The role of coping experience in flood risk adaptation intentions in informal settlements. *International Journal of disaster risk reduction*, 76, 103020. <https://doi.org/10.1016/j.ijdrr.2022.103020>
- Tavşancıl, E. (2002). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. ISBN978-605-133-740-1
- Tavşancıl, E. (2014). *Tutumların ölçülmesi ve SPSS ile veri analizi* (5. baskı). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Tekeli-Yeşil, S., Dedeoğlu, N., Braun-Fahrlaender, C. ve Tanner, M. (2010). Factors motivating individuals to take precautionary action for an expected earthquake in Istanbul. *Risk analysis: an international journal*, 30(8), 1181-1195. <https://doi.org/10.1111/j.1539-6924.2010.01424.x>
- Tezbaşaran, A. (2008). *Likert tipi ölçek hazırlama kılavuzu* [Elektronik sürüm]. 25 Ağustos 2024 tarihinde https://www.academia.edu/1288035/Likert_Tipi_Ölçek_Hazırlama_Kılavuz adresinden erişildi.
- Trope, Y. ve Liberman, N. (2010). Construal-Level Theory of Psychological Distance. *Psychological review*, 117(2), 440–463. <https://doi.org/10.1037/a0018963>.
- Turner, B. A. (1978). *Man – Made Disasters*. Wykeham Publications (London) Ltd. London. ISBN: 0-85109-750-2.

- TÜİK, 2025. Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2024. 10 Aralık 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2024-53783> adresinden erişildi.
- TÜİK. (2024). *Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Sonuçları, 2023*. Ankara: İçişleri Bakanlığı. 10 Temmuz 2024 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Adrese-Dayali-Nufus-Kayit-Sistemi-Sonuclari-2024-53783> adresinden erişildi.
- URL-1, <https://www.undrr.org/terminology/disaster>. 5 Mart 2024.
- URL-2, <https://www.afad.gov.tr/aciklamali-afet-yonetimi-terimleri-sozlugu>. 5 Mart 2024.
- URL-3, <https://sozluk.gov.tr/>. 6 Mart 2024.
- URL-4, <https://www.undrr.org/terminology/hazard>. 12 Mart 2024.
- URL-5, <https://www.fema.gov/about/glossary>. 12 Mart, 2024.
- URL-6, https://libguides.uta.edu/quantitative_and_qualitative_research/quant. 30 Temmuz 2025.
- URL-7, <http://www.istanbul.gov.tr/basin-aciklamasi-2019-12>. 6 Ağustos 2025.
- URL-9. <https://paintmaps.com/tr/harita-grafikleri/217/Turkiye-harita-grafigi>. 8 Ağustos 2025.
- URL-10. <https://paintmaps.com/tr/harita-grafikleri/40c/Istanbul-harita-grafigi>. 8 Ağustos 2025.
- Van Valkengoed, A. M. ve Steg, L. (2019). Meta-analyses of factors motivating climate change adaptation behaviour. *Nature climate change*, 9(2), 158-163. <https://doi.org/10.1038/s41558-018-0371-y>
- Wang, J., Liu-Lastres, B., Ritchie, B. W. ve Mills, D. J. (2019). Travellers' self-protections against health risks: An application of the full Protection Motivation Theory. *Annals of tourism research*, 78, 102743. <https://doi.org/10.1016/j.annals.2019.102743>
- Wang, Y., Liang, J., Yang, J., Ma, X., Li, X., Wu, J. ve Feng, Y. (2019). Analysis of the environmental behavior of farmers for non-point source pollution control and management: An integration of the theory of planned behavior and the protection motivation theory. *Journal of environmental management*, 237, 15-23. <https://doi.org/10.1016/j.jenvman.2019.02.070>
- Wang, Z., Guo, D., Wang, X., Zhang, B. ve Wang, B. (2018). How does information publicity influence residents' behaviour intentions around e-waste

- recycling?. *Resources, conservation and recycling*, 133, 1-9.
<https://doi.org/10.1016/j.resconrec.2018.01.014>
- Westcott, R., Ronan, K., Bambrick, H. ve Taylor, M. (2017). Expanding protection motivation theory: investigating an application to animal owners and emergency responders in bushfire emergencies. *BMC psychology*, 5, 1-14.
<https://doi.org/10.1186/s40359-017-0182-3>
- WHO, 2020. *Glossary of Health Emergency and Disaster Risk Management Terminology*, The World Health Organization Institutional Repository Information Sharing (IRIS), ISBN 978-92-4-000369-9, Switzerland.
<https://iris.who.int/server/api/core/bitstreams/dbfceb27-3a32-469e-8c5a-aff559f6f74a/content>
- Witte, K. (1992). Putting the fear back into fear appeals: The extended parallel process model. *Communications Monographs*, 59(4), 329-349.
<https://doi.org/10.1080/03637759209376276>
- Yenihayat, N., Çaktı, E. ve Sesetyan, K. (2023). Stochastic ground motion simulation of the 26 September 2019 Mw 5.8 Silivri (Istanbul) earthquake. *Bulletin of earthquake engineering*, 1-29. <https://doi.org/10.1007/s10518-023-01806-8>
- Yıldız, A. (2024). *Sağlık çalışanlarının COVID-19'dan korunma davranışlarının algılanan sosyal destek ve tükenmişlik düzeyi ile değerlendirilmesi: Korunma motivasyonu teorisi çerçevesinde bir uygulama* [Yayımlanmış doktora tezi, Hacettepe Üniversitesi]. YÖK Tez Merkezi.
<https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Youn, S. Y., Lee, J. E. ve Ha-Brookshire, J. (2021). Fashion consumers' channel switching behavior during the COVID-19: Protection motivation theory in the extended planned behavior framework. *Clothing and textiles research journal*, 39(2), 139-156. <https://doi.org/10.1177/0887302X20986521>
- Yzer, M. (2012). Perceived behavioral control in reasoned action theory: A dual-aspect interpretation. *The annals of the American academy of political and social science*, 640(1), 101-117. <https://doi.org/10.1177/0002716211423500>
- Zhang, D., Huang, G., Yin, X. ve Gong, Q. (2015). Residents' waste separation behaviors at the source: Using SEM with the theory of planned behavior in Guangzhou, China. *International journal of environmental research and public health*, 12(8), 9475-9491. <https://doi.org/10.3390/ijerph120809475>
- Zhang, X., Liu, S., Wang, L., Zhang, Y. ve Wang, J. (2020). Mobile health service adoption in China: integration of theory of planned behavior, protection

motivation theory and personal health differences. *Online information review*, 44(1), 1-23. <https://doi.org/10.1108/OIR-11-2016-0339>

Zheng, L., Miao, M., Lim, J., Li, M., Nie, S., ve Zhang, X. (2020). Is lockdown bad for social anxiety in COVID-19 regions?: A national study in the SOR perspective. *International journal of environmental research and public health*, 17(12), 4561. <https://doi.org/10.3390/ijerph17124561>

Zhu, Y., Wen, X., Chu, M., Zhang, G. ve Liu, X. (2021). Consumers' food safety risk communication on social media following the Suan Tang Zi accident: an extended protection motivation theory perspective. *International journal of environmental research and public health*, 18(15), 8080. <https://doi.org/10.3390/ijerph18158080>

EKLER

Ek 1. Anket Formu

DEPREME PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ VE PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ

Değerli Katılımcı;

“Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeğinin Geliştirilmesi: Koruma Motivasyon Teorisi ve Planlı Davranış Teorisi ile Bütünleştirilmesi” başlıklı bu tez Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü tarafından yapılmaktadır. Bu tez çalışmasında İstanbul’da yaşayan vatandaşların depreme psikolojik mesafesi ölçülerek ölçek geliştirmek amaçlanmıştır. Ardından depreme psikolojik mesafe düzeyi ölçülen vatandaşların deprem koruma motivasyonu ve deprem davranışı üzerindeki etkisi değerlendirilecektir. Anketimiz 4 bölümden oluşmaktadır. 1. Bölüm demografik bilgileri (9 soru), 2. Bölüm Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeğini (14 soru), 3. Bölüm Koruma Motivasyonu Teorisi Ölçeğini (20), 4. Bölüm Planlı Davranış Teorisi Ölçeğini (20 soru) içermektedir. Anketi cevaplama süreniz tahmini 4 dakikadır. Çalışmaya katılımda gönüllülük esastır. Ankete vereceğiniz cevaplar tamamen bilimsel amaç için kullanılacak olup tarafımızca saklı tutulacaktır. Ankete vereceğiniz cevaplar, araştırma sonuçlarını doğrudan etkileyeceği için, her soruyu samimi şekilde cevaplamaya çalışmanız son derece önemlidir. Lütfen anketin üzerine isim belirtmeyiniz.

Bu çalışmaya gerekli özeni göstermenizi rica eder, şimdiden çok teşekkür ederim.

Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KIYMIŞ/

Gümüşhane Üniversitesi Şiran Mustafa Beyaz Meslek Yüksekokulu, Acil Durum ve Afet Yönetimi Bölümü

Damla Nur YÜCE

Gümüşhane Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Afet Yönetimi ABD, YL Öğrencisi

I. BÖLÜM **DEMOGRAFİK BİLGİLER**

1. Cinsiyet: Kadın () Erkek ()
2. Yaşınız:.....
3. Medeni Durumunuz: Evli () Bekar ()
4. Eğitim Durumunuz: İlkokul/Ortaokul () Lise () Ön Lisans () Lisans () Lisansüstü ()
5. Ekonomik Durumunuz Nedir? Düşük () Orta () Yüksek ()
6. Daha önce hiç deprem yaşadınız mı? Evet () Hayır ()
7. İkamet ettiğiniz Bina Yaşı:.....
8. Hane Halkı Büyüklüğü: 1 () 2 () 3 () 4 ve üstü ()
9. Mülkiyet durumunuz nedir? Kiracı () Ev Sahibi () Diğer ()

II. BÖLÜM:
DEPREME PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİ

MADDELER	Tamamen Katılıyor	Katılıyor	Ne Katılıyor Ne Katılmıyor	Katılmıyor	Kesinlikle Katılmıyor
1. Yaşadığım yerel alan depremden etkilenebilir. (Yerel)					
2. Yaşadığım bölge depremden etkilenebilir. (Bölgesel)					
3. Yaşadığım ülke depremden etkilenebilir? (Ulusal)					
4. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden etkilenebilirim. (Bireysel)					
5. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden ailem etkilenebilir. (Aile)					
6. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremden yakın çevrem etkilenebilir. (Yakın Çevre)					
7. Ülkemizde meydana gelebilecek depremden toplumumuz etkilenebilir. (Toplumsal)					
8. Yaşadığım bölgede depremin acil bir tehdit olduğunu düşünüyorum. (Acil Tehdit)					
9. Yaşadığım bölgede yakın gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Yakın Gelecek)					
10. Yaşadığım bölgede uzak gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Uzak Gelecek)					
11. Yaşadığım bölgede depremin ciddiyeti abartılıyor.					
12. Yaşadığım bölgede depremin meydana gelip gelmeyeceği belirsiz.					
13. Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin etkilerinin ne olacağı belirsiz.					
14. Bilim adamları, yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin büyüklüğü konusunda hemfikir değiller.					

III. BÖLÜM:
KORUMA MOTİVASYONU TEORİSİ

MADDELER	Tamamen Katılıyor	Katılıyorum	Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Depremlerin ciddi sonuçlar doğuracağını düşünüyorum.					
2. Depremlerin birçok can kaybı ve yaralanmaya yol açacağını düşünüyorum.					
3. Depremlerin ciddi maddi hasara yol açacağını düşünüyorum.					
4. Depremlerin şiddetinin son yıllarda arttığını düşünüyorum.					
5. Depremlere karşı savunmasız olduğumu düşünüyorum.					
6. Yaşadığım bölgenin depremlere karşı savunmasız olduğunu düşünüyorum.					
7. Depremlerin sıklığının son yıllarda arttığını düşünüyorum.					
8. Yaşadığım bölgede deprem meydana gelme ihtimalini diğer yerlere göre daha fazla olduğunu düşünüyorum.					
9. Deprem olması durumunda gelirlerimin yetersiz olduğunu düşünüyorum.					
10. Depremlerle nasıl başa çıkılacağına dair bir afet planı hazırlayabilirim.					
11. Deprem öncesinde acil durum çantası hazırlayabilirim.					
12. Depremlere karşı kendimi koruyabilirim.					
13. Deprem öncesinde evimde devrilebilecek eşyaları sabitleyebilirim.					
14. Deprem sonrasında yardım malzemelerinin dağıtımı, bana yardımcı olacaktır.					
15. Deprem sonrasında acil müdahale ekiplerinin görevlendirilmesi, bana yardımcı olacaktır.					
16. Sağlam bir binada oturmak, deprem sırasında beni koruyacaktır.					
17. Deprem sonrasında resmi kurumlar tarafından yapılacak uyarıları dikkate almak, beni koruyacaktır.					
18. Acil durum çantası hazırlamak maliyetlidir.					
19. Sağlam bir binada oturmak maliyetlidir.					
20. Bölgemdeki binalara sismik izolatör kurulumu maliyetlidir.					

IV.BÖLÜM:
PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ

MADDELER	Tamamen Katılıyorum	Katılıyorum	Ne Katılıyorum	Ne Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kesinlikle Katılmıyorum
1. Depreme karşı acil durum malzemeleri hazırlamanın iyi bir fikir olduğunu düşünüyorum.						
2. Depreme hazırlık yapmamın bir sorumluluk olduğunu düşünüyorum.						
3. Depreme hazırlık yapmamın faydalı olduğunu düşünüyorum.						
4. Deprem hakkında bilgi edinmek ve hazırlanmak zorunda olduğumu düşünüyorum.						
5. Depremle ilgili bilgilerimi arttırmak için sosyal baskı altında olduğumu düşünüyorum.						
6. Ailem depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.						
7. Yakın arkadaşlarım depremin potansiyel risklerine hazırlıklı olmamı ve bunları bilmemi bekliyor.						
8. Depremin olumsuz sonuçlarıyla başa çıkabileceğime inanıyorum.						
9. Depreme ilişkin koruyucu protokollerin kolayca uygulanabileceğini düşünüyorum.						
10. Depremin olumsuz etkilerine karşı önlem alma konusunda kendi yeteneğime güveniyorum.						
11. Depreme hazırlanıp hazırlanmamanın tamamen bana bağlı olduğunu düşünüyorum.						
12. Depremle ilgili eğitici faaliyet ve programlara katılmak isterim.						
13. Depreme nasıl hazırlanacağım konusunda bilgi aramayı planlıyorum.						
14. Depremin oluşturduğu potansiyel riskler hakkında daha fazla bilgi bulmayı planlıyorum.						
15. Deprem gerçekleşmesi durumunda yapmam gerekenlerin farkında olmak için deprem tatbikatları yapmayı düşünüyorum.						
16. Deprem sonrasında resmi kurumlardan açıklama gelene kadar evime girmeden beklerim.						
17. Her zaman depremle ilgili bilgilerimi güncel tutarım.						
18. Depremlere karşı acil durum malzemelerini her zaman hazır bulundururum.						
19. Deprem başladığında sarsıntı bitene kadar binadan çıkmam.						
20. Depremde sarsıntı bittikten sonra tahliye sırasında asansör kullanmam.						

Ek 2. Depreme Psikolojik Mesafe Ölçeği Son Hali

No		1- Tamamen Katılıyorum 2- Katılıyorum 3- Ne Katılıyorum Ne Katılmıyorum 4- Katılmıyorum 5- Kesinlikle Katılmıyorum
Coğrafi Mesafe		
1	Yaşadığım yerel alan depremde etkilenebilir. (Yerel)	① ② ③ ④ ⑤
2	Yaşadığım bölge depremde etkilenebilir. (Bölgesel)	① ② ③ ④ ⑤
3	Yaşadığım ülke depremde etkilenebilir? (Ulusal)	① ② ③ ④ ⑤
Sosyal Mesafe		
4	Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremde etkilenebilirim. (Bireysel)	① ② ③ ④ ⑤
5	Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremde ailem etkilenebilir. (Aile)	① ② ③ ④ ⑤
6	Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremde yakın çevrem etkilenebilir. (Yakın Çevre)	① ② ③ ④ ⑤
Zamansal Mesafe		
7	Yaşadığım bölgede depremin acil bir tehdit olduğunu düşünüyorum. (Acil Tehdit)	① ② ③ ④ ⑤
8	Yaşadığım bölgede yakın gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Yakın Gelecek)	① ② ③ ④ ⑤
9	Yaşadığım bölgede uzak gelecekte deprem meydana geleceğini düşünüyorum. (Uzak Gelecek) ^T	① ② ③ ④ ⑤
Belirsizlik		
10	Yaşadığım bölgede depremin ciddiyeti abartılıyor. ^T	① ② ③ ④ ⑤
11	Yaşadığım bölgede depremin meydana gelip gelmeyeceği belirsiz. ^T	① ② ③ ④ ⑤
12	Yaşadığım bölgede meydana gelebilecek depremin etkilerinin ne olacağı belirsiz. ^T	① ② ③ ④ ⑤

^T: Ters Kodlama

ETİK KURUL KARARI

T.C.
GÜMÜŞHANE ÜNİVERSİTESİ REKTÖRLÜĞÜ
BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU

Sayı : E-95674917-108.99-239788

Konu : Etik Kurul Onay

Sayın Dr. Öğr. Üyesi İbrahim KIYMIŞ

"DEPREME PSİKOLOJİK MESAFE ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ: KORUMA MOTİVASYON TEORİSİ VE PLANLI DAVRANIŞ TEORİSİ İLE BÜTÜNLEŞTİRİLMESİ" konulu etik kurul başvurunuz; Gümüşhane Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulu'nun **21/02/2024** tarih ve **2024/2** sayılı toplantısında görüşülmüş olup; projenin yürürlükteki mevzuata uygun olduğuna oy birliği ile karar verilmiştir.

Bilgilerinize rica ederim.

Prof. Dr. Günay ÇAKIR
Kurul Başkanı

ÖZGEÇMİŞ

Damla Nur Yüce, 2018 yılında Gümüşhane Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Acil Yardım ve Afet Yönetimi Bölümü'nde lisans eğitimine başlamış ve 2022 yılında mezun olmuştur. 2023 yılında Gümüşhane Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Afet Yönetimi Anabilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimine başlayan Yüce, 2024 yılından itibaren Acıbadem Üniversitesi Atakent Hastanesi'nde görev yapmaktadır.

Yayınlar:

Makaleler:

Kiymis, I., ve Yuce, D. N. (2025). The effect of disaster resilience and trauma exposure on PTSD, depression, and sleep disorder among healthcare workers involved in the Kahramanmaraş Earthquakes (2023): a structural equation model. *Psychology, HealthveMedicine*, 30(9), 1962–1988.
<https://doi.org/10.1080/13548506.2025.2463030>.